

В.Димитријевић:

Реч на реч (одговор Еп. Атанасију) - Епископ Атанасије, стр. 30-138

ЕПИСКОП АТАНАСИЈЕ (ЈЕВТИЋ)

Литургијски мир и јединство у нашој Цркви

Слава Богу у Тројци слављеноме: Оцу и Сину и Светоме Духу. У Недељу по Рођењу Пресвете Богородице (23.септембра 2007), а пред Крстовдан, у манастиру Ђелије у селу Лелићу, код Ваљева, кад је Владика Ваљевски г. Милутин и његова Епископија славила „Епархијски дан“, на Св. Литургији освећени су темељи цркве задужбине Блаженог спомена Оца Јустина Новог, коју су служили 12 Српских Владика, са началствујућим Синодалцем Митрополитом г. Амфилохијем, и саслу-жујућима: Митрополитом Дабробосанским г.Николајем, гг Епископима: Канадским, Банатским, Бачким, Рашко-Призренским и Косовско-Метохијским, Осјечко-Пољским и Барањским, Шумадијским, Врањским, Будимљанско-Никшићким, Липљанским и доле потписаним, уз саслуже-ње свештенства и у Христу ђаконства, и великог броја свештенства, монаштва и христољубивог народа из многих наших крајева и иностранства. Домаћин Владика Милутин је епископовео над свима, све је надзиравао и усклађивао, јер Епископ, као жива слика Пастира и Епископа душа наших Христа (1 Петр. 2,25) и јесте координатор свега живота и делања Цркве.

Божанска Литургија, служена у манастирском дворишту, права небоземна Мистагогија Свете Евхаристије, са већим бројем верника причасника, као и освештање Троцркве - по тестаменту Аве Јустина посвећене Св.Сави, Св. Јустину Мученику и Св. Марији Египћанки - сво остало саборовање у Обитељи Св.Архангела, у којој су Свету Тројицу-Јединицу служили и славили два Божја новојављена Светитеља наших дана: Св. Николај и Св. Јустин, протекло је у најбољем складу и реду, у Литургијском миру и заједништву вере, љубави, благодати, заједничког Причешћа Телом и Крвљу Христовом, саборног приопштења Телу Богочовека и Спаса свију, духовно-телесног саједињења Цркви чија природа и битовање, живот и животовање, и на земљи и у Царству Небеском, и јесте: мир и љубав и јединство - у благодати Христа, љубави Бога Оца, заједници Светога Духа (2 Кор.13,13 и Литургијски возглас).

Заиста, овде су молитве Св.Николаја и Аве Јустина, учиниле да се видљиво и опитно остварује њихова жеља и молитва: „да се Срби сложе, умноже и обоже“ - и духовно и телесно, и историјски и есхатолошки. Света Литургија=Евхаристија увек и јесте таква, и тако се дејствује, и тако делује - једнотворно, како вели Св.Ареопагит, у Светопедесетничкој полифоничној симфонији и симфонијској полифонији, где су сви чланови Цркве, сваки понаособ, и сви заједно, као Један - у Христу сједињени (Гал.3,28) по живој слици Свете и Животворне Тројице.

Хвала Богу за овај дан, и ову свечаност, за ову Литургију, за мир и јединство у нашој Цркви, по молитвама свих Светих, а изрјадно Пресвете Богородице, Часних Арханђела, Светих Отаца Литурга, Светих Николаја и Јустина, чије су Свете Мошти у близини чудотворно присутне и делатне. И још, уз остало, хвала Господу што није било ниједне од оних онедавно жалосних појава, које се ту и тамо јављају у неким нашим Епархијама: да долазе којекакви људи, однекле и од некога послани, као „уходе“ и „согљадатељи“, али не Земље Обећане - да би се у њој настанили, уцрквили и оцрквили, ухристовили и охристовили, него, како вели Апостол, да би као „придошла лажна браћа што се увукоше да уходе слободу нашу коју имамо у Христу Исусу“ (Гал.2.4), и да притом деле којекакве пашквиле и лажне списе, којима незнамено а пакосно сеју смутњу и раздор у народу Божјем: како је, тобоже, настао „раскол“ и „пропаст“ у Српској Цркви; како су неки, чак и Епископи, одједном постали „издајници“ и „плаћеници Ватикана“, а други, тј. једино шачица тих самозванаца, ето, остали „прави ревнитељи предања“, „чувари вере“, „браниоци Православља“, итд. А о Православљу такви букачи знају толико, да им је, по Св.Апостолу, у читавом Православљу једино и главно: „не дотакни, не додирни, не окуси“ (Кол.2.21). То су онедавно изникли, ко печурке после кише, малобројни али дрски и тврдоврати „ревнитељи“ окамењеног нечувствија, ширитељи духовног унија, незнања и безделија, којима је, изгледа, једини циљ: „да користе слободу за прикривање злобе“ (1 Петр.2,16), те да дижу грају и сеју смутњу, и по сваку цену товаре „бремена тешка и неподносива“ на наивне вернике, тек ослобођене од тираније безбожног комунизма, како би их спречили и што више удаљили од Светог

Учешћа=Причешћа у Заједници Цркве као Тела Христовог, од устима-срцем-душом приопштења свеспасоносног Саборном Телу Богочовека Спаситеља, јединој Лађи Спасења, наспрам безбројних чунића и чамчића разноразних бродоломаца и душегубаца, који долазе с лева и с десна, и улазе „не на врата - не кроз Врата Овцама (Јн. 10,9) - него прескачу и ускачу на другом месту у Тор овчији као вукови“.

Недељни сабор и литургијско сабрање у манастиру Ђелијама - средишту тога дана старонове Епископске Епархије Ваљевске - заиста је била јавна и истовремено Тајанствена Вечера Царства Божијег, Царства које је Отац завештао Сину, а Син Јединородни, као Првородни међу многим браћом, нама браћи и деци Својој, учесницима и саслужницима, сапричасницима и сутелесницима у Пасхи Крста и Васкрса Његовог, и нашог у Њему и са Њим, Који нас овако литургијски, са свима Светима, приводи и уводи у мир и јединство са Оцем и међусобно, да бивамо и будемо сатрапезници за Трпезом Свадбе Јагњетове, за коју нас је, преко Епископа и ове Обитељи, позвао Ава Јустин овим утемељењем Храма-Задужбине: „да с' у њему поје Летурија, овог света као и онога“.

Ово је саборно славље показало, пројавило и објавило свима неверицама, маловерицама, кривоверицама: да у Цркви Христовој на Српској земљи постоји истинско литургијско јединство и заједништво, какво је и до сада постојало, и какво ће, Богу слава и хвала, постојати док смо Христови ученици, следбеници и причасници. Јер смо постали заједничари Христови, само ако почетак ипостаси наше (=првобитну веру Христовитијну) до краја одржимо (Јевр.3,14)

Осећао сам дубоко и радосно, и не само ја, него и присутни Оци и Браћа, и сва Пуноћа Цркве Божије, како су ми после и говорили стварно присуство и дејство Духа Утешитеља, и Надахнитеља, и Дародавца „јединства Духа у свези мира“ (Еф.4.3).

Епископ Ваљевски, смирени и скромни Владика Милутин, у својој Епископији заиста је славио и прослављао, и сви ми са њиме, тај благодатни дар и дан истинског, ненаметљивог литургијског мира и јединства Цркве Божје у народу Светога Саве и Светих Николаја и Јустина.

Није никоме засметало ако је нешто током Св.Литургије било разнолико (читање Царе Небески једном; Апостол читан од чтеца-Епископа; изговор Тропара Трећег часа /пре Молитве Епиклезе/; полугласно читање свих Молитава, а на крају гласно Молитве по Причешћу свих; немање двери и завесе, јер је служено напољу, између старог и новоподизаног Храма; неиспитивање верних пред Причешће „јеси ли постио“, итд.итд.). Тако бива данас свуда у Православљу од краја до краја васељене, и Литургијско јединство Православних Цркава у свету и данас је оно што задивљује неправославне, јер је то јединство у Ономе Који је Једино на потребу.

Ипак, као у анпасану, да кажемо, било је ружно, у најмању руку неукусно: да се у Николајевом Лелићу и Јустиновим Ђелијама продају којекакве брошурице неких пискарала, којима је, изгледа, злурадост раздора и подела важнија од радости заједништва. (Нико их у томе није ометао, нити „гонио“, јер би то било ружно пред онако величанствено мирном и сједињујућом Светом Литургијом). Наиме, било је на продаји пар „либелуса“, свещица, књижица, „књига сваштара“ - у којима преовлађује самопромовисање сопствених претензија незнања и, нажалост, злурадости, што индукују и продукују неколицина људи (чак и неки калуђери, и - калуђерице!) код нас - доспевају такви чак и у Херцеговину, али тамо тло не налазе. Неколико људи „свездара“ и „свенадлежних“, у своје секташком менталитету и понашању, написали су се „о свему и свачему и још о понечему“ па су у својим очима израсли у модерно назване „православне публицисте“, „ревнитеље“, „борце за вековно предање“, а уствари по Апостолу, ради се о људима који „сами себе хвале, сами себе собом мере, сами себе са собом пореде, а - неразумни су“ (2Кор.10.121, или, како би то благо рекао Митроп. Амфилохије, „незнавени су“).

Има већ десетак таквих ситних брошура и летака, штампаних и фотокопираних, и пар „књига“ са громопуцатељним насловима, у којима од самих наслова скоро да и нема ништа, јер су већином испуњене предубеђеним „приређивањима“, „коментарима“, набеђивањима (право идеолошко „прање мозга“) простих људи слоганима: како је, наводно, у нашој Цркви на делу „реформаторство“, „обновљенаштво“, „модернизација“, „гажење Канона“, „мењање Календара“, „укидање Иконостаса“, „порицање Славе“, „долазак папе“ - речју: „пропаст“ како нпр. говори један „игуман“, чије касете и ЦД-и круже из руке у руку. Уствари је то, подмукло забадање трна у здраву ногу. Ту, у том усплахиреном и смућеном писању, нападани су, или под сумњу доведени, наши истакнути Епископи којима се остали Православни поносе, јер имају чиме и киме!, па и сам Свети Синод са Патријархом (Св. Арх.Сабор се формално мимоилази, али га они деле на „наше“ и „њихове“).

Примера овога има не тако много, али их има. На пример: у Крагујевцу су се недавно појавиле 2 књижице-брошуре, где су као ауторитети „одбране Православља“ наведени неки „монаси и духовници“, за које се зна ко су и какви су били, па се наивном свету такви пласирају као учитељи и ревнитељи „Православног предања“, попут нпр. о. Стефана са Каруље, или о. Пере „Сикирчета“! Има, такође, и свесних и злонамерних злоупотреба појединих заиста уважених имена православних подвижника и духовника, али навођених и коришћених тако као да су они, и само они, безгрешни и непогрешиви, оци и учитељи Православља. За пример, узгред, цитира се мишљење Старца Клеопе из Исихастрије-Румунија, како он, наводно, тврди, да „у древној Цркви није било честог Причешћивања“. Честитог Старца Клеопу лично смо познавали, и сматрамо да то он не би тврдио (јер пре свега, човек је прост, а знање историје и праксе древне Цркве не стиче се на брзину), а, ако је и рекао, „једна ластва не чини пролеће“, како каже Св. Григорије Богослов (за сличан случај у његово време). Има ту навођења и самих Светитеља (нарочито новијих међу које је доспео чак и Петар Могила, ноторни латинствујушчи у теологији сколастик, мада је и као такав „бранио Православље“). Има чак и навођења Светих Отаца, без правог познања текста и контекста, без критеријума: где, када, како, зашто је дотични Светитељ рекао то и то, ако је то уопште и рекао или написао (јер најчешће попут псевдозилота тзв. „Старокалендараца“, не наводе одакле је узето, из ког дела и издања Св. Оца, или је преписано негде од некога, а зна се да има и неаутентичних дела приписиваних Оцима, која нису њихова, ни сасвим православна. А да додамо и то: да ни неки Светитељи нису привилеговани од Бога да их Он аутоматски „ослобађа грешака и заблуда“, ако се сами нису усрдно молили Богу да их ослободи, и трудили се да науче пуну Истину, какву Црква има и држи „са свима Светима“, (Еф. 3,18) како вели Св. Варсануфије (Одговори 606-611, изд. Хиландара, 2000, 309-316).

Има и изврнутог цитирања, боље рећи лицитирања (као протестанти Библијом, или као Латини, кад наводе један цитат Св.Златоуста, по коме испада да не треба Епиклеза у Литургији, а не наводе многа друга места која говоре управо обратно -да треба). Има и директних подвала и лажи и подметања неупућенима и неукима.

Пример је нажалост свеж: прота Матеја Матејић, недавно је 6.9.2007, на прљавом и антицрквеном сајту „новинар.де“ написао прави памфлет: „Чије је и какво је то Православље“, где безрасудно и несавесно - мада за себе вели: „свештеник сам већ 56 година“! клевета „неколико млађих, интелегентних, енергичних, али самовољних и препотентних епископа“ (моја маленкост има 70 година, а, милошћу Божјом и дуготрпљењем, свештенствујем 46 година!), па каже: „Прегледао сам бар стотину литургијских рукописа на кожи и папиру - и велики број штампаних Служабника - и нисам такву Литургију нашао“! Аферим учени Прото, али кажите: којих? од када? и коју то „такву Литургију“ нисте нашли? Ја то исто радим, али управо овакву Литургију какву служимо налазим у њима (=Литургију без Тропара 3. Часа; Литургију где је „тајно“ читање молитава тек понегде указано, а ни издалека не за све молитве; Литургију у којој пева Народ Божији, а не италијански хорони: Литургију са Причешћем свих и читањем наглас Молитве по Причешћу свих. итд.) -и то све објављујем и штампам,и непосредно из рукописа и са најбољих савремених издања, док је учени Прота превео са превода (19.век) „Старе Литургије“, који превод нисам могао да користим због лошег, нестручно обављеног посла, па сам користио директно руски предлогак и још више грчке и словенске оригинале. Има још много мутнога у поменутом Протином тексту (на још мутнијем сајту „новинар“), и бескрупулозног блаћења, како: „самовољи неколицине епископа нема граница (то понавља двапут!); „за њих“ - а реч је, по њему, о „нашим самовољним и преученим епископима обновљачима (подвукао он) - нема закона, нема канона, нема правила“, итд. итсл., а извори за такве Протине закључке су: „прича се“, „гледао сам на Интернету“ (читај: на антисрпском и антицрквеном Студију Б92), етцетера. Но поменуемо проту М.М, познатог љотићевца, не зато што му подмукло написани текст то заслужује, него што се на њега позива г. Влада Димитријевић, на кога се осврћемо даље.

У Пелијама је у Недељу продавана једна таква брошура (цепног формата, од 110 страна) насловљена: „Хлеб небески и Чаша живота - Владика Николај и отац Јустин о Светој Литургији и Причешћу“, приредио Владимир Димитријевић, изд. „Лио“/Горњи Милановац/, 2007, тираж 1000“. Да је реч о својеврсној пропагандној подвали простом свету, види се већ по томе што је, по некој иронији „судбине“, на корици брошуре, између слике Николаја и Јустина, дат у боји празан Путир! и празан Дискос! (као да је, снимљено из неког излога или каталога, где се продају црквене ствари!). Ако је празан Путир и Дискос символ Литургије и Причешћа, онда то показује празност све ове и овакве работе. Садржај пак саме брошуре је већином ван контекста и стварне везе са темом у наслову, јер у њој најмање има стварних речи ове двојице Светих Литурга о Литургији и Причешћу, тако да ова књижица и није о Светој Тајни и Тајноводству, нити је о Николају и Јустину, него је о Влади Димитријевићу и секташком менталитету, који га, на жалост поодавно карактерише. „Приредио“ је он до сада десетак мањих и већих по формату, а по менталитету истоветних, књига (у тзв. : „Образу Светачком“, где су он и Ј. Србуљ неприкосновени ауторитети) у којима се углавном некритички преводи и још некритичкије коментарише, махом са енглеског и руског, много шта спорног садржаја и

квалитета, од Серафима Роуза до Аеп. Аверкија, и где су презентирана збркана, хаотична, а негде и директно неправославна схватања (нпр.; Аверкијеве тврдње да се „може и треба за време Литургије користити Молитвеник са личним молитвама“; или „не служити са Грцима који имају нови календар“; или спорни ставови Роуза о „загробном животу“; или директно антиканонске тврдње В. Димитријевића: да се може, и треба, „постити у Суботу“! - дакле као Латини, или „кљечати у Недељу“!

У овој брошури од сто страна, Николајевог и Јустиновог текста, за који нисте сигурни где почиње и где се завршава (а негде ни одакле је узет јер су исецкани, истргнути из контекста, проткани „просветарским“ коментарима свезнадара, скромно названог „приређивач“), нема једва пола књижице, а и иначе су у књижици многа питања која немају много везе са насловом књиге („о посту“, „о модернизму“, „о конзерватизму“, „о обновљеницима о „календарској реформи“, о „лику свештеника“, о „кљечању на службама“) скоро све саме теме данас изразито својствене (псевдо)зилотима, који у Божанској Литургији „од дрвећа не виде шуму“, од ситница не виде Главнину нашег Спасења. Све остало у књижици су мудровања или нагваждања В.Димитријевића. И то се продаје, боље рећи намеће, као „прање мозга“ -у име Светих Николаја и Јустина, и то још у Лелићу и Ћелијама! То није ни „доношење сове у Атину“, него схоластичка и рационалистичка казуистика, „тражење доказа“ за унапред смишљене и презумциране секташке теме и ставове.(λήψς τοῦ ζήτουμένου-, како би рекли атински мудраци).

Господина и брата Владу Димитријевића смо у разговору, пастирском и очинском, и као Жички Епископ, и потом недавно саветовали и подсећали га на Св.Апостола: „Вама није тесно у нама, него вам је тесно у срцима вашим. А за исто уздарје од вас, као деци говорим, будите широка срца и ви“ (2Кор.б, 12-13), с надом да ће увидети колико су његови овакви текстови, „приређивања“ оваквих брошура и књига „сваштара“, дубоко прожети духом схоластичизма и секташтва, „духом овога доба“, неразликовањем духова, толико туђим Православљу!

Не бисмо да цитирамо овде његове несувислости и вештачке конструкције (попут нпр.: „у нашој Цркви - пост, исповест, причешћивање, богослужење - све као да је под знаком питања“) - то ћемо, ако устреба, посебно урадити кад будемо доносили сведочанства о Богочовечанској Литургији Светих Николаја и Јустина, људи - одговорних Пастира у овом народу Архипастира Христа и Св. Саве, који су Христом у Духу Светом били изнад „модернизма и конзервативизма“, изнад „Истока и Запада“, изнад свих псевдозилотских и секташких једностраности и дефектности, јер су били у висинама и дубинама катафатике и апофатике богатства Православног Богословља и Богославља, како наша Црква пева. Саветујемо, опет и опет, господину и брату Влади (а и онима који му суфлирају, или он њима), да трудољубиво, постом и молитвом, врлинама које другима препоручује, стекне, или макар мало-помало стиче, искрену љубав и ревност за Истину, али уз себеградитељско и црквоградитељско смирење и смирену умље, какво су имали Св.Николај и Јустин. И такође да зна, као они: да ни „ревност по Богу“ није довољна, ако није и ревност по разуму“ /κατ' ἐπιφωστω - по познању“/ Истине=Тајне Христове (Рм10.2: Кол.2,2). И да се само са свима Светима може разумевати ширина и дужина, и дубина и висина, заједништва и сапричастија Светих у благодати Христове Литургишуће Цркве (The Worshipping Church, како се зове текст о. Г.Флоровског, који они у „Светачком образу“ нису превели!) - Телу и Пуноћи Онога Који све испуњава у свему.

Учесници тога Тела и Пуноће, по мери вере и дара Христова, били смо у Недељној Литургији у манастиру Ћелијама.

+Еп. Атанасије (Јевтић)

ПИСМО ВЛАДИ ДИМИТРИЈЕВИЋУ

Драги у Христу брате Владимире,

свако Ти добро од Господа сваког добра, а од мене поздравље. Добих Твоје писмо од Крстовдана, писано руком (што сматрам посебном чашћу). Сматрам, ипак, да ниси требао писати о мени, него о себи, мада писмо о томе итекако говори.

Био сам отсутан из Ман. Тврдоша скоро месец дана и јуче дошав нађох писмо. Био сам најпре у штампарији (где смо успели да завршимо 2. књигу О Литургији - рећи ћу да Ти је дају), да сам онда отишао на

Међународни Симпосион о Оцу Софронију (Сахаров), у организацији Ман. Ватопеда, у Атину. Било је врло много студиозних предавања (неколико Епископа, међу њима и Митроп. Јован Пергамски /Зизиулас/ и Јеротеј Навпактски /Влахос/, као и Илариион Бечки /Алфејев/ и Атанасије Лемесоски, и низ православних теолога, свештеника и лаика из скоро целог света). Било је углавном позитивних оцена, али и неколико критичких мишљења о неким ставовима о. Софронија (међу њима и моје маленкости), иначе човека несумњиво благодатног, али са извесним искуствима рекао бих „непрочишћеним“, попут, али у већој мери, о. Серафима Роуза. (Видим да си превео једну критику о. М. Ходанова о о. Софронију у књизи „Верујем Господе...“, стр.201-216, али је то мишљење једностране од изнетих примедба у Атини. Теби је, иначе, особина да олако наводиш слична мишљења, по разним питањима, без познавања личности и проблема, па ти је тако, узгред, испред тога, и текст о. М.Помазанског, изразитог конзервативца, идеала „богослова догматичара“ за о. С.Роуза, какви су мање-више сви у РЗЦркви, па и твој Аверкије. Но неће бити да је о.М.П. добро схватио о. А. Шмемана, који свакако има теза за критику, али не у духу о. М.П.).

Но, опрости, одох далеко, а дужан сам Ти појашњење поводом Твоје жалбе по питању назива „секташ“, који ја нисам употребио. (Треба добро видети карактеристичну раздеоу Св.Василија Великог у I. Канону /поновљено у 7. Другог и 95. Шестог Васељенског/, где се види да секташ није ни јеретик ни расколник, а може постати). Не знам ко и како Ти је пренео, али ја сам говорио о секташком менталитету, а он је, на жалост, присутан у неким Твојим иступима, па чак и целим књигама, а и код неколицине других (о.Симеон Вилоски и они око њега, Горан Вељковић, о. Николај Црноречки, група око М. Петровића - узгред, видели смо се у Св.Гори и причали, без свађе, ишли заједно /са другима/ пешке у Ивирун, служили у Испосници Св.Саве, где је и певао са другима, али се он није причестио, не знам зашто, и потом се опет сусрели у Хиландару. Увек је прилазио за благослов). Таквог су, опет нажалост, секташког менталитета Твоје књиге: „Верујем Господе...“(2005), најновија „Помози нам Вишњи Боже“ (2007). и брошура о Св. Николају и о. Јустину, о којој сам већ писао у „Православљу“, а о неким другима говорио сам Ти при сусрету у Прељини (који сусрет и разговор, изгледа, ниси схватио како ваља, као ни епитимију 15-дневне забране Св. Причешћа).

Брате Владо, личиш, и личите, на самозване „народне мудраце“, који „просвећују“ неучи народ. Наводно „пишеш/те о начелима“ (којим? - тако се звало и Оригеново дело), а уствари само вешто збуњујете неуче и наивне Вашим свакојаким („о свему и свачему, и још о понечему“) писанијама, приређивањима, преводима, без имало критичког познавања и трезвоумног оцењивања и процењивања, речју - без „разликовања духова“. Пишете, нпр. и Ти и Горан В. из Крагујевца, о о.Петру, па о о. Гаврилу, сад и о о. Јоилу, и све их мање-више везујете за Св.Николаја и о. Јустина. (Није однос о. Јустина био такав, посебно према надменом и искључивом о. Гаврилу). Бесмислене су речи о. Петра, наводно речи Аве Јустина!, које цитираш на стр. 599-600 у Малом животопису о.Петра, а знам добро да није тако, па -тако испада да је о. Јустин „секташког менталитета“ као Ви који га злоупотребљавате, по „својој мери“ мерите и кројите. То је управо секташки дух. Секташко је и Твоје и Вељковића цитирање (непостојећег) „Канона бр. 228 Номоканона Св.Саве: О разврставању (sic - Ти макар остављаш непреведено: „о подајанији“), примању, чувању и поклоњењу (sic!) - Божанским Тајнама“ (стр.306-7), а у ствари цитирате „Извјестије Учитељноје“ (које нема благе везе са Номоканоном Св.Саве! као што га и Ти цитираш на стр.139 исте књиге Вељковића, са барокним, католичко-пијетистичком ружном сликом „распетог монаха“ на корици!, а не знате да „Изв.Учитељноје“ никада није било део ниједног „Великог Типика“ који Ви помињете, (а не кажете којег?), осим можда неког „хибрида“, што би рекао Еп.Јефрем (коме сам детаљно одговорно шта је то Изв.Учит., али - не вреди. Чудо да и њега нисте уврстили у „исповедника Православља“ заједно са Еп. Никанором!) Изв. Учитељноје је типична сколастичка, „сочиненије“ западног менталитета, као што је и Требник Петра Могиле. (Узгред, као што је и казуистички „упитник“ Еп. Артемија на исповести, у истој књизи, стр.66-70. Ако се позивате, он и Ви, на Св.Никодима Светогорца - треба добро разликовати шта је код њега узето са Запада, а шта је изворно Светоотачко и благодатно искуство). Секташког, јер изузетно претенциозног, менталитета је и Твој текст „О посту, исповести и Причешћивању“ (узет код ГВ из једне од Твојих књига, на коју сам Ти у Прељини указивао) јер: Ти „спашао у слабе“, а овамо намећеш своја схватања као канонска и цитираш незналачки, некритички, наметљиво „Свете Каноне и Причешће“ - против „заговорника свакодневног, и чешћег, причешћи-вања“! Ко су они, јасно је, макар били и неименовани. Господине Димитријевићу - то су Свети Оци, Пастири и Архипастири Цркве Православне, а не збрда здола покупљени „духовници“ (в. речи о. Јоила у Твојој књизи, стр.503 и 508, или о.Петра, стр.580). То је секташки начин, управо као псевдозилотски тзв. „Старокалендараца“, којима наравно ниси пришао, али сте сличнога духа - јер обогаљујете и осакаћујете ширину и дужину и дубину и висину Светодуховског искуства са свима Светима, и љубав Христову која превазилази свако знање (Еф. 3,18).

Ни Ти, ни Теби слични, нисте Пастири и Архипастири Цркве, али имате те претензије у нашој Цркви, вешто, неискрено, фарисејски се камуфлирајући речима о „смирењу“, итд. (Што се тиче биографије о. Петра, не само „Духовног секирчета“, него и буквалног, мада га, благодарећи благоме о. Никанору, није применио у

Хиландару, али је запретио!), бар оне светогорске биографије, ствари нису такве какво их представљате, мада нису ни сасвим супротне, али су ретуширане. Ви се и не питате: какав је то светогорски монах који има грдне лире/дукате код себе, па их не оставља своје матичном Манастиру Ставроникити, него једном прислужнику „Словену а не Грку“, који само мали део тога даје Манастиру, а онда постаје „добротвор“ Хиландара (патосење пода у Олтару) и - због тог новца - напушта Свету Гору да би тим парама градио по Србији! Можда није за осуду, али није ни за пример монаха и духовника. Царство им Небеско! - и једном и другом.

И, да не дужим - јер немам намеру, ни времена, да о твојим писанијама „доказујем да су лажна и штетна по душу читалаца“, - слободан си да наставиш правцем којим си пошао, али смо и ми слободни да кажемо, братски и очински, да „не знате којег сте ви духа“, јер: 1Јн.4,1-6, итд. и Јевр.5,11-14. Молио бих, опет и опет: да Православље не сводите, не редуцирате на менталитете туђе бићу и животу и вековном Предању његовом (а не јучерашњем и прекјучерашњем). И немојте „старце“ и „духовнике“ дизати изнад Епископа у Цркви. Поготову не у стварима и стварностима Божан-ске Литургије. Јер, Вама и сличнима, као да је циљ: да народ Божји што даље и ређе удаљите од Светог Причешћа! Где је ту пастирска брига о спасењу грешних, и где је превага онога „милости хоћу а не жртве“?

Мир и Радост Ти у Господу, и нека се не збуњује срце ваше и наше: верујте у Бога и у Мене - Христа Његовог - верујте! Он је Спас и Спасење наше, и свега света - у Цркви Његовој и нашој, заједничкој Мајци свих верних Јагњету и Духу и Невести.

Уочи Св. Вмч. Димитрија, 2007.

+Еп. Атанасије,

умиров.Херцеговачки

ДОДАТАК

Нажалост, г. В. Димитријевић и даље пројављује свој секташки менталитет. Недавно је дао интервју за „Ужичке Новине“ (9. мај 2008) у којем тврдоглаво и лаже и клевета. На почетку кука како је смењен с посла као вероучитељ, у Чачку (али, ни он ни новинар не питају се: коју црквену веронауку може предавати човек који здушно ради против свог канонског Епископа и тиме подрива канонски поредак у Цркви?); затим говори о „12 векова“ непромењене Литургије и незналачки упућује незналице сличне себи на Барберински кодекс - с краја 8. века, а није га ни пажљиво погледао (макар у нашој Првој књизи, јер иначе где би га нашао) па да види како напомена „тајно“ за читање молитава у њему нити је свуда, нити доследно спроведена (само да упореди Василијеву и Златоустову Литургију видео би разлику, тј. спорадичност те „рубрике“). Слично је и са помињањем Српских Служабника из 13. века, а којих има неколико и које он, опет, није пажљиво читао (ако их је уопште читао), јер предубеђење ума замагљује очи.

Господин Димитријевић даље прича, без икакве везе са стањем у нашој Цркви, о „новој врсти унијаћења“. И наравно, репери су му Други Ватикански концил, кардинал Ле Февр, итд., старе теме његове и његових писанија. А онда надаље напада монахе Новог Скита у Америци (држава Њујорк, на северу у брдима где сам у своје време био). Жалосно је да човек катихета и верник не нађе ни једну реч симпатије за те измучене Американце, бивше римокатолике, који су управо преко Барберинског рукописа Св. Литургије дошли у Православље. Њихово занимање, којим се уз остало и издржавају, је, уз друге послове и подвиге, да се баве обучавањем посебне врсте паса за вођење слепих особа. Дакле, племенити труд са животињама да се помогне слепој браћи за које је Христос такође страдао. (Он не зна да је на Православном Истоку било такође манастира који су имали „дресиране псе“ за преношење порука и поште, и да је то благословио Свети игуман тог манастира).

За Димитријевића то је страшно новотарење, као што је, изгледа, њихов неопростиви грех и то што: „Наглас читају свештеничке молитве, немају олтарску завесу, држе отворен олтар одвојен од Храма провидним иконостасом, итд“. Непогрешиви Влада Димитријевић суди и пресуђује! Шта би тек било да је свештеник или Владика!? И шта би рекао да зна да на Голготи, Гробу Господњем, Богородичином и бројним другим Светим Олтарима нема такође ни иконостаса ни завесе?!

Ако је за г. Димитријевића „Светосавски закон“ све и сва, онда би требао да зна први Светосавски закон: да не разбија јединство Цркве народа Божијег, а за то оптужује све друге осим себе, и своје „зилоте не

по разуму“. И друго Светосавско, народно правило: „Само Слога Србина Спасева“, наравно Света Слога, слога у Светој - души, срцу, телу, бићу, животу, спасењу свију нас и свега света - Богочовечанској Евхаристији.

ЛИК НЕПРИЈАТЕЉА ЦРКВЕНЕ СЛОГЕ

ПО ВЛАДИКИ АТАНАСИЈУ

У текстовима у којима се помиње моја маленкост, владика Атанасије дао је лик непријатеља црквене слоге, и тај лик треба представити управо његовим речима (читалац пред собом има владикине текстове, па се и сам може уверити то да ли је моје излагање његових мисли тачно)

Непријатељи Цркве су „уходе“ и „лажна браћа“ који шпијунирају туђу „слободу у Христу“. Они деле „пашквиле и лажне списе“ нападајући појединце, чак и епископе, за „издају Православља“. Као „самозванци“ и „букачи“, они су лажни ревнитељи окамењене неосетљивости, чија се вера своди на фарисејске забране; они товаре на друге тешка бремена и труде се да народ тек ослобођен комунистичког ропства што више удаље од Христа и Цркве присутних у Св. Причешћу. Дижу грају, сеју смутњу и слободу користе да би прикрили сопствену злобу. Својим понашањем одводе људе од Лађе спасења и приводе их расколничким „чунчићима и чамчићима којима кормиларе бродоломци и душегубци.“

Такви су, пошто не верују у „истинско литургијско јединство“ - „неверице, маловерице и кривоверице.“ Они који пишу с њихових позиција су „пискарала“ која објављују „којекакве брошурице“, њима је „злурадост раздора и подела важнија од радости заједништва“. У својим „сваштарама“ они „самопромовишу сопствене претензије незнања и злурадости“. Њих је, срећом, мало, мада међу таквима има и калуђера и калуђерица; „букачи“, долазе чак и у Херцеговину, али тамо, опет срећом, не могу да се укорене. Пискарала су „секташког менталитета и понашања“. Они су „свезнадари“ и „свенадлежни“, пишу о „свему и свачему“, и умислили су, иако су незнавени, да су борци за Свето Предање, ревнитељи и публицисти, а, у ствари, сами себе хвале, мада су лишени разума.

Њихове брошуре и леци су ситни и безвредни, иако громопуцатељних наслова. Ови идеолошки „испирачи мозга“ перу мозак „простим људима“ путем „слогана“ (међу прсте људе, који нису знали историју Цркве, спада и старац Клеопа.) Они лажу да је у нашој Цркви на делу „обновљенство“ и „долазак папе“. Подмукло забадају трн у здраву ногу, борећи се против наших истакнутих епископа (којима се остали православни поносе), против патријарха и Синода (за сада не дирају СА Сабор, али и то је само „формално“.)

Међу лажним ауторитетима ових смутљиваца налазе се и покојни смутљивци - попут оца Стефана Каруље и Пере „Сикирчита“. Ако и користе текстове „уважених подвижника и духовника“, то раде тако да испадне да су само они који их селективно цитирају - непогрешиви. Уосталом, нису ни сви светитељи (а камоли старац Клеопа) били без грешака и заблуда. Непријатељи црквеног мира често изврнуто цитирају - „лицитирају“ попут протестаната и римокатолика. Директно подваљују, лажу и подмећу „неупућенима и неукима“.

Један од подваљивача је прота Матеја Матејић, који пише на „прљавом и антицрквеном сајту povinar.de“, а усудио се да насрне на неке млађе епископе, називајући их „препотентним и самовољним“. Прота је написао „подмукли“ текст, бавећи се „бескрупулозним блаћењем“, а иначе је „познати љотићевац“ (то му је отежавајућа околност).

Но, прота је поменут узгредно. Главна мета је брошура Владимира Димитријевића „Хлеб небески и Чаша живота“. То је „пропагандна подвала“ простом свету, што се види и са насловне стране, јер су на њој празан Путир и Дискос, што показује „празност ове и овакве работе“. Брошура је без везе са темом у наслову, и не преноси суштинске ставове Владике Николаја и Оца Јустина о Литургији и Причешћу, него говори о

Влади Димитријевићу који је „поодавно“ карактеристичан по свом „секташком менталитету“. Тај је и до сада „приређивао“ (под наводницима - дакле, није приређивао) десетак формата различитих, а менталитетом истоветних књига, пуних некритичких превода и коментара, „спорног садржаја и квалитета“ (нарочито од архиепископа Аверкија и оца Серафима Роуза). У Димитријевићевој брошури цитати Јустина и Николаја извађени су из контекста, а теме којима се бави су „изразито својствене (псевдо)зилотима“ који у Литургији „од ситница не виде Главнину нашег Спасења“. Књижица је пуна Димитријевића „мудровања“ и „нагваждања“, а продавање те књижице у Ћелијама је „прање мозга“. То чак није ни неумесно наметање нечега што сви знају („доношење сове у Атину“), него схоластика и каузистика која брани „секташке теме и ставове.“ Владика Атанасије је покушао да спасе Владимира Димитријевића („господина“ и „брата“), указујући му на његову ускогрудост и штетност „сваштара“ које приређује, зато што су прожете духом „схоластицизма и секташтва, духом овога доба, неразликовањем духова, толико туђим Православљу!“

Нема потребе да се цитирају његове „несувислости и вештачке конструкције“ (то ће ако устреба, бити учињено на другом месту, где ће се показати прави контекст Николајеве и Јустинове мисли). „Господину и брату“ Влади (и његовим суфлерима и слушајима) саветује се пост и молитва да би стекли, или бар помало стицали, „искрену љубав и ревност за Истину“, који не могу бити без „себеградитељског и црквоградитељског смирења и смиренуомља“ Јустиновог и Николајевог.

Јер ревност која није по разуму је штетна.

У отвореном (негда приватном) писму Владимиру Димитријевићу, насталом око Митровдана 2007., владика Атанасије на приватно Димитријевићево писмо указује као на писмо с грешком: јер је у њему Димитријевић писао о владика Атанасију, а не о себи (мада и то говори о њему, Димитријевићу, и то у великој мери.)

Владика Атанасије се вратио са скупа о оцу Софронију (Сахарову) из Атине, где су учествовали многи угледни епископи и теолози. Он је о оцу Софронију изнео и неке критичке примедбе, али не тако једностране попут оних које је изнео отац Михаил Ходанов у Димитријевићевом зборнику „Верујем, Господе, и исповедам“. Олако навођење туђих мишљења је, уосталом, Димитријевићева особина, заснована на чињеници да Димитријевић не познаје личности чија мишљења наводи, а ни проблематику. Прави пример тога је критика оца Михаила Помазанског упућена Шмеману. Зна се да је Помазански, попут Димитријевићевог Аверкија, био „изразити конзервативац“ као и остали у Руској Заграничној Цркви. Шмеман јесте имао тезе за критику, али не у духу Помазанског. (Сам владика Атанасије је, у књизи „О Цркви и Литургији“, (стр. 257-259) изнео своје примедбе на рачун проте Шмемана, које овде доносимо, да би их читалац упоредио са примедбама Помазанског: >>Тако је Византија већ почела да проживљава и да се супротставља кризи вере, а услед ње и кризи богословља. Ипак, Византија је увек имала верне људе Божије, свете саборне људе Цркве, подвижнике православне вере и православне Литургије, православног богослужења који су Духом Светим и њиховим богословским искуством могли да превазиђу и победе те кризе, тачно онако како су то чинили велики Оци Цркве у древнијим временима. Православна Црква је у њима препознала свој глас и своје саборно сведочење, и зато су они препознати и признати као Оци Цркве.

Такви људи Божији, људи христовни у Цркви никад нису нестали, чак ни након пада Цариграда (овде ће бити довољно да поменемо кољиваре у Грчкој, или Св.Серафима и Св. Јована Кронштатског у Русији), јер аскетски и литургички живот Цркве никада није престао бити жив код православног народа до наших дана. Ипак, тачно је, као што је нагласио отац Шмеман, да се криза наше вере и нашег богословља веома увећала данас, у времену многоструких ропстава. Верујем да оно што је важно није само то што се суочавамо са кризом богословља, него да смо превасходно суочени са кризом вере и духовног живота, из којег криза богословља и проистиче. Другим речима, криза богословља не постоји сама. То је сложена криза наше хришћанске егзистенције и живота, криза која континуирано постоји и вреба око нас и у нама, у најопаснијем виду, у облику антропоцентризма, хуманизма (леве или десне оријентације), који је деградација и промена богочовечанске вере у људску.

Други закључак из излагања оца Шмемана, којег бих желео да прокоментаришем, је овај: међу осталим разлозима које он истиче да су допринели размимоилажењу богословља и Литургије су „пијетизам“ и „символизам“ (боље речено, „псевдосимволизам“) у тумачењу Литургије. Ове две теме, мислим, заслужују објашњење. Наравно да је истина да пијетизам, или одређеније, пијетизам протестантских варијанти може изменити и разорити богословље и литургички живот Цркве. Међутим, пиета (=благочешће, побожност) која карактерише православно Предање ствар је потпуно различита. Подсетимо се чињенице да је у православној Византији православље (православна вера и Православна Црква) звано пиета, тј. евсевија (=благочешће,

доброверје, побожност). Свети Марко Ефески је рекао у Фиренци: „Не можемо издати евсевију Отаца која је Православље - Православна вера на којој Православна Црква Христова стоји“.

За православне патристичког периода Евсевија (-Благочешће) је била изједначена са Православљем, са Црквом. Такво схватање евсевије било је саборно и христолошко, као што је код Апостола Павла сама Тајна Христа названа „великом тајном благочешћа“ (1 Тим.3, 15-16). Зато у православном Предању евсевија значи саборни догађај који садржи црквени живот, богослужење и богословље. Без ове саборне, Богочовечанске (Христолошке) евсевије, не само да богословље и Литургија не могу постојати, него ни сама Црква. Дакле, узрок богословске и литургијске кризе није обавезно евсевија, него псевдоевсевија, која коначно води до кризе саборне вере, до погрешне вере која није ни истинита ни црквена.

Пијетизам који се појавио у периоду „западног ропства“ био је и остао погрешна побожност, лицемерје, обмана. Овај пијетизам се појавио у различитим облицима: псевдо-аскетским и псевдо-монашким у различито време и на различитим местима. Али се исто тако појављивао и у „литургијским“ облицима, тј. псевдо-литургијским облицима међу право-славним на различитим местима последих деценија. Овај „литургијски пијетизам“ представља развијање спољашњости литургијског живота („учествовање у Светим Тајнама“, како то зову, или служење две или три Литургије дневно због „потреба савременог друштва“, итд.), а да ту не постоје ни „потребе савременог друштва“, ни истинска саборна пракса и искуство православне вере, богослужења и живота, где су покајање, смирење, трезвење, аскеза и љубав спојени са саборним богослужењем Живоме Богу у Духу и Истини. Очигледно да ова врста пијетизма није потекла из богословља или Литургије, нити из њиховог „символичког“ тумачења. Нити се може рећи да извиру из аутентичне духовности живота Православних народа. У стварности, ова врста пијетизма произлази из недостатка или разарања свих поменутих врлина. Она се рађа из недостатка вере и покајања, из помањкања искуства светости Светих Отаца Цркве, које је искуство Духа Светога, саборно искуство црквеног живота у Христу. Јер тамо где имамо саборну православну веру, која је живот, истинска и делатна вера, тада пиета (=побожност) нити смета нити спречава неког да живи у свим истинским димензијама хришћанског живота и спасења. Насупрот томе, побожност у упражњавању динамичке и истините вере, јесте неопходна претпоставка свих осталих димензија црквеног живота, па тако и Литургије и богословља. Исто се може рећи за сваки други аспект нашег хришћанског живљења. Узмимо, на пример, покајање. Оно је увек било саборни догађај, јер је увек повезано и увек се односи на посебну личност која се преумљује пред целом црквеном заједницом - Евхаристијском заједницом. Оно је везано са целокупним телом Цркве. Из те чињенице потиче пракса изопштења из Цркве, и на другој страни, пракса јавног исповедања покајника и његовог помирења са Црквом.

Зато православна побожност, као и сваки други догађај (Света Тајна, врлина) нашег личног хришћанског постојања и живота има саборни карактер и везана је с пуноћом живота Цркве у Христу. Кад год се такав карактер губи, она се квари и више немамо Христоцентричну црквену евсевију, него човекоцентричну.

Пошто су дотакнута и „символичка тумачења“ Литургије, требало би појаснити да се „символичко“ тумачење у Православној Цркви може пратити до изворних Отаца Цркве и зато би било исправније да, уместо да лакшим путем оптужујемо, потрудимо се да разумемо стварно значење „символа“ и „символичког“ тумачења одређених црквених ствари и чинова. Ко може казати, на пример, да символизам у патристичком тумачењу Цркве и Литургије Светог Максима Исповедника, или Николе Кавасиле, води било каквом извитоперењу или деградацији било Литургије, било богословља. Символичко тумачење ових Отаца је дубоко христолошко и христоцентрично, оно је и есхатолошко. А ово значи да је, истовремено, еклисиолошко, космичко и есхатолошко. Као илустрацију ове чињенице навешћу одломак из Тумачења Божанствене Литургије Николе Кавасиле у коме он говори о најприснијем јединству и једнакости Христа и Цркве: „Тајне такође представљају Цркву, која је Тело Христово... Црква је заступљена у Светим Тајнама, не само фигуративно, него као што су вене и артерије заступљене у срцу, и гране у корену, и као што је Господ рекао - грождје у лози. Јер овде више нема учествовања само по имену, нити аналогије по сличности, него је једност стварности. Свете Тајне Тела и Крви Христове истинска су храна и пиће Цркве... Тако, ако неко може да сагледа Цркву Христову када је она у јединству с Њим и учествује у Његовом свештеном Телу, он неће видети ништа друго до Тело Господње“.

Очигледно је, дакле, да символичко тумачење Кавасиле (као и каснијег великог византијског литургијчара Симеона Солунског) никако не може послужити да доведе до размимоилажења православног богословља или православних верника од црквеног литургијског искуства, или од целокупности живота у Христу, живота који Кавасила лично тако добро описује у истинском духу православне Литургије, Евхаристије и богословља. Уосталом, исти Кавасила је написао и познато дело: „Живот у Христу“.

Свакако, „символичко“ тумачење није и не сме бити једино тумачење Литургије. Када ово „символичко“ тумачење не искључује него, напротив, изражава саборне димеизије истините вере и искуства Цркве, као што је код Отаца, тада је очито и јасно да оно није узрок духовне кризе коју пролази богословље савремених православних богослова. Оно што нам, заправо, недостаје је исправно и саборно искуство вере Отаца Цркве. Наравно, отац Шмеман наводи само „псевдо-символичка“ тумачења у своме чланку и из тог разлога верујем да ће се сложити са мном када истичем саборност Православља међу свим саборним димензијама које су изражене у његовом животу и постојању.

У закључку, верујем да органска саборност вере и живота у Православној Цркви, која није друго него христолошки догађај искупитељне Богочовечанске Тајне Христа у свим Њеним димензијама, чини могућом и стварном патристичку максиму *lex orandi est lex credendi*. Јер су обоје, и *lex orandi* и *lex credendi* Цркве - Сам Христос, Који је Глава Тела Цркве и Живот Својих чланова причасника.<<

Владика Атанасије није назвао Димитријевића „секташом“ (мада та реч код Светог Василија Великог не значи ни „јеретик“ ни „расколник“). Димитријевић није секташ, него су његови иступи, па чак и целе књиге, секташког менталитета, који карактерише и неколицину других (оца Симеона Виловског и његове, Горана Вељковића, оца Николаја Црноречког, групу око Миодрaга Петровића). Владика Атанасије је Петровића срео на Светој Гори. Причали су, без свађе, али се Петровић није причестио на служби коју је владика Атанасије служио у испосници Светог Саве, мада је узимао благослов од владике.

Секташког менталитета су књиге „Верујем, Господе, и исповедам“, „Помози нам, Вишњи Боже“ и књиге о оцу Јустину и владика Николају, као и неке друге о којима је владика Димитријевићу причао у Прељини. Разговор у Прељини и 15-дневно одлучење од Св. Причешћа, којим га је својевремено епископ Атанасије опоменуо, Димитријевић није добро схватио.

Димитријевић и њему слични личе на самозване „народне мудраце“ који „просвећују неуки народ, а у ствари збуњују НЕУКЕ И НАИВНЕ“. Чиме? Својим „писанијима“, преводима и приређивањима лишеним критичности и разликовања духова. Писати о начелима није довољно- о њима је писао и Ориген. Горан В. и Димитријевић пишу о оцу Петру, оцу Гаврилу и оцу Јоилу, везујући их углавном за Николаја и Јустина, мада није тако. Испада, кад се писанија Димитријевића и Вељковића читају, да је отац Јустин био „секташког менталитета“ (а није). Злоупотреба оца Јустина је доказ Димитријевићевог и Вељковићевог „секташког духа“. Димитријевић и Вељковић се позивају на Номоканон Св. Саве, а реч је о „Учитељном известију“, које је „типична сколастика“, попут Требника Петра Могиле. Западног духа је и упитник за исповест Владике Артемија, а његово (и Вељковићево и Димитријевићево) позивање на Светог Никодима Агиорита је сумњиво, јер и код Светог Никодима има „западног утицаја“. Димитријевићев текст „О посту, исповести и причешћивању“ је „секташког менталитета“ због „изузетне претенциозности“ јер Димитријевић своја схватања „незналачки, некритички, наметљиво“ цитира као КАНОНСКА, иако се прави смиран и смирен. Димитријевић се тако, у име некаквих квази-духовника, бори против Светих Отаца. То је „секташки начин“, управо како чине „псевдозилоти“ - „старокалендарци“. Иако им Димитријевић није пришао, он, и њему сродни, су истог духа са старокалендарцима. Зашто? Зато што „ОБОГАЉУЈУ И ОСАКАЋУЈУ ШИРИНУ И ДУЖИНУ И ДУБИНУ И ВИСИНУ СВЕТОДУХОВСКОГ ИСКУСТВА СА СВИМА СВЕТИМА, И ЉУБАВ ХРИСТОВУ КОЈА ПРЕВАЗИЛАЗИ СВАКО ЗНАЊЕ“(Еф. 3, 18).

Иако није ни Пастир, ни Архипастир Цркве Димитријевић и сродни њему се „вешто, неискрено, фарисејски камуфлирају речима о смирењу“ Они су искривљено представљали лик оца Петра, који је, као монах, био сумњиве духовности.

Владика Атанасије нема времена да Димитријевићу указује на грешке. Он и њему слични могу да иду куда хоће, али ће им он указати да „не знају кога су духа“, и упозорити их да Православље не редукују на „менталитете туђе бићу и животу и вековном Предању његовом“. У области Литургије, и у осталим областима „старци“ не смеју да се уздижу изнад Епископа.

У „Додатку Писму Влади Димитријевићу“, а поводом Димитријевићевог интервјуа датог „Ужичким новинама“ 9. маја 2008, Дими-тријевић, по владика Атанасију, „тврдоглаво и лаже и клевета“. Кукајући како је смењен с места вероучитеља, он прећуткује разлог ове смене, а то је „здушни рад против свог канонског Епископа“ и „подривање канонског поретка у Цркви“. Пошто говори о „12 векова“ непромењене Литургије, он је „незналица“ која „сличне себи“ упућује на Барберински кодекс и србске служабнике из 13. века, који о тихом читању свештеничких молитава на Литургији не говоре оно што тврди Димитријевић.

Димитријевић прича о „новој врсти унијаћења“, иако тога у нашој Цркви нема. Позива се на Други ватикански концил и кардинала Лефевра, а онда напада „измучене Американце“ из Новог Скита у Америци, монахе који се баве „племенитим трудом“ обучавања паса водича за слепе („за које је Христос такође пострадао“) Дресиране псе су имали и древни манастири на Истоку. „Непогрешиви“ Димитријевић „суди и пресуђује“, што би било страшно да је свештеник или епископ.

Димитријевић се позива на Светог Саву, а „разбија јединство Цркве народа Божјег“, оптужујући све друге осим себе, и своје „зилоте не по разуму“.

Тако изгледа „лик непријатеља“ у три текста владике Атанасија, који се углавном баве оним што ради Владимир Димитријевић. Све је изграђено по уходаном Димитријевић се позива на Светог Саву, а „разбија јединство Цркве народа Божјег“, оптужујући све друге осим себе, и своје „зилоте не по разуму“.

Тако изгледа „лик непријатеља“ у три текста владике Атанасија, који се углавном баве оним што ради Владимир Димитријевић. Све је изграђено по уходаном систему прављења „лика непријатеља“ : почев од нуђења идеалне слике црквене слоге, преко напада на оне који ту слику кваре, до навођења конкретних имена слогорушитеља. Непријатеља, наравно, треба рашчовечити, указати на његово незнање, површност, гордост и тврдоглавост, претенциозност и зле намере, да би такав, на крају, био оптужен за рушење канонског поретка у Цркви. Најважније је, све време, понављати, „секташки менталитет“ „секташки дух“, „секташтво“ - да би читалац запамтио да је у питању нека секта и да је Димитријевић њен идеолог. Уз то, Димитријевића треба повезати и са старокалендарцима, установивши „трећим оком“ своје теолошко- мистичке интуиције да Димитријевић и они имају дух који је исти (или бар „сличан“). И тако се добија идеални лик непријатеља, који не може пред широм црквеном јавношћу да се брани од напада владике Атанасија, јер владика Атанасије је светско име, коме су доступни сви медији СПЦ, а Владимир Димитријевић „незавени“ публициста из „малога миста“. Опет се показује да је Владимир Булатовић Виб био у праву кад је рекао да је лепљење етикета прост посао - пљунеш човека, па залепиш етикету. Све врсте софистерија су дозвољене (ја поменем своје начелно писање о начелним проблемима „литургијске обнове“, а на нос ми се набија Оригенова јеретичка књига „О начелима“, у стилу онога: „Ако имаш оно што ниси изгубио, то значи да имаш рогове“), само да би се показало да је Владимир Димитријевић кваритељ реда и поретка у Цркви. Могу да замислим шта се о мени прича усмено, „у четири ока“, ако сам овако представљен у зборнику о Литургији... Но, „ко се у коло хвата, у ноге се узда“. Ако сам већ хтео да пишем о литургијској реформи, требало је да будем спреман и на овакве реакције. Зато ћу се трудити да сталожено одговорим на оно што је о мени и мом раду речено. Господе, благослови!

О ЛИТУРГИЈСКОМ МИРУ У СРБСКОЈ ЦРКВИ

Сви православни су љубитељи слоге у Христу. Јер, у свету мржње и неслоге, слога нам је потребнија од хлеба. Зато су православни „алергични“ на расколе и поделе, и моле се Богу за црквено јединство, трудећи се да много шта прећуте и претрпе, препуштајући суд Господу над војскама и милости Његове правде. Зато је згодан начин да се неко учини сумњивим међу православнима - да буде проглашен за расколоучитеља и ширитеља неслоге и нетрпељивости.

Како већ рекосмо, прави начин да се неко представи као непријатељ побожне слоге је да се претходно понуди слика те слоге, а затим, „у анпасану“, покажу ружна духовна лица оних који ту слику кваре. Тако почиње и текст „Литургијски мир и јединство у нашој Цркви“ у коме епископ Атанасије описује Литургију 23. септембра 2007. у манастиру Телије: 12 србских владика служе, епископ Милутин „све надзирава и усклађује“, све протиче „у најбољем складу и реду, у Литургијском миру и заједништву вере, љубави, благодати, заједничког Причешћа Телом и Крвљу Христовом, саборног Приопштења Телу Богочовека и Спаса свију“, итд., итсл. Све блиста, све сија хармонично. Наравно, у тексту не пише да је, пре Службе аутор текста о литургијском миру оштро напао једног саслужитеља - архимандрита, као расколоучитеља, јер дотични се залаже за служење Литургије „по старом“ (после му се аутор текста о литургијском миру ипак извинио). Било је и других, ситнијих инцидената, али они нису поменути, да се не би покварила ИДЕАЛНА СЛИКА ћелијске Литургије, на чијем се фону боље виде „лажна браћа“ и „уходе“, „букачи“ и „самозванци“, „дрски и тврдоглави „ревнитељи“ окамењеног нечувствија“ који „дижу грају и сеју смутњу“ да би вернике тек ослобођене комунистичке страховладе „спречили и што више удаљили од Светог Учешћа=Причешћа у Заједници Цркве као Тела Христовог.“

Док је писац текста о литургијском миру и јединству у СПЦ осећао присуство Духа Утешитеља, немир уношаху „којекакве брошурице неких пискарала, којима је, изгледа, злурадост раздора и подела важнија од заједништва“. У тим „сваштарама“ је преовладавао „самопромовисање сопствених претензија незнања“. Ови „незавени“ људи „подмукло“ забадају трн у здраву ногу. Они су „усплахирили“ и „смућени“ кад пишу, а у њиховим књигама нема ничег осим НАСЛОВА (ничег вредног; мада су и наслови „громопучатељни“, дакле сумњиве вредности.) Писци тих бедних и безвредних књижица су у „својим очима израсли у модерно назване „православне публицисте““ (Израз „православни публициста“ је вредносно неутралан: реч је о човеку православне вере који пише на православне теме, и своје радове публикује, зар не? Али, у тексту владике Атанасија „публициста“ је неко модерно зло.) Овакви „публицисти“ истичу се својим иступима против Светог Синода и патријарха Павла. (Највећи број Срба искрено поштује патријарха Павла и његову мудру реч, засновану на подвижничком животу. Зато сви који не мисле као епископ Атанасије у исти мах јесу и борци против патријарха Павла, што код просечног читаоца изазива оштру реакцију: „Како се усуђују против ЊЕГА?“)

Владимир Димитријевић свакако не спада у оне који су нападали Свети Синод и Патријарха Павла; напротив, Владимир Димитријевић спада у оне који Патријарха Павла сматра највећим живим србским литургичарем, и једним од највећих у Православној Цркви данас. Да су нам његови текстови о богослужењу били руководно начело, не бисмо се ни спорили о много чему кад је Света Литургија у питању. На жалост, Патријарха смо звали „светим“, али његове савете и упутства нисмо усрдно слушали, а камоли испуњавали, што се, у области тумачења Св. Литургије, односи и на писца текста о „литургијском миру“ у СПЦ.

У оквиру своје оштре критике „свешчица“, „књижица“ и „либелуса“, епископ Атанасије је поменуо и старца Клеопу који је, наводно, тврдио да „у древној Цркви није било честог причешћивања“. Уверен да старац Клеопа то не би тврдио, владика Атанасије сматра да је реч о „простом“ човеку, док се „знање историје и праксе древне Цркве не стиче на брзину“ (ХНП III, стр. 570). Заиста, старац Клеопа није тако говорио. Он је говорио да „обичај свакодневног причешћивања не беше општи, није се никада упражњавао у (целој) хришћанској Цркви, нити у сва времена, него је имао својство месне и индивидуалне праксе“ („Лек бесмртности“ Образ светачки, Београд 2007, стр. 320).

Уосталом, као додаток овој књизи доносимо текст старца Клеопе, чија је порука јасна: „Добро је да се хришћанин причешћује чешће, али са припремом каква доликује таквој Светој и страшној Тајни“ (нав. дело, стр. 343).

Пошто епископ Атанасије помиње неке две брошуре објављене у Крагујевцу (не наводећи њихове наслове), а затим критикује један текст оца Матеје Матејића (како он каже - „познатог љотићевца“), испоставља се да „подмукло написани текст“ оца проте не заслужује помињање, али да је поменут „што се на њега позива г. Владимир Димитријевић, на кога се осврћемо даље“ (ХНП III, стр. 571)

Ја се нисам позивао на текст проте Матеје Матејића који критикује епископ Атанасије... У својој књижици „Хлеб небески и Чаша живота“, цитирао сам Матејићев чланак „Постити или не постити“ (ХНЧЖ, стр. 29-33), што ћу учинити и овде (да се види да у ЦИТИРАНОМ ТЕКСТУ нема никаквог „бескрупулозног блаћења“ (ХНП III, стр. 570) нити се говори о „самовољи неколицине епископа“ (ХНП III, стр. 570):

>>„Ако је у току четири века хришћанима било дозвољено да примају свето Причешће са мало или нимало припремања, обавеза да посте и да се исповедају постоји шеснаест векова. Колико ми је познато, овај нови поредак је отпочео негде у 1950-им годинама од стране Православне Цркве у Америци. Као оправдање за то кажу да је тако било у почетку хришћанства.

Ако се прихвате њихово разматрање и аргументи, онда треба да напустимо много тога што се сада ради, а није се радило у почетку. Символ вере, који садржи најосновније догмате наше вере, није постојао у прва три века. Формулисан је у четвртном веку, на Првом Васељенском Сабору у Никеји 325. године и Другом одржаном 371. године у Цариграду. Да ли је због тога неважећи? Одлуке других пет Васељенских Сабора, Литургије светог Јована Златоустог, Василија Великог и Григорија Двојеслова нису служене нити су постојале у прва три века. /.../ Да ли их онда не треба служити? Дивне стихире које се певају на нашим богослужењима и молитве које се читају нису постојале у прва три века. Да ли онда да их изоставимо и одсад их не певамо и читамо? А како је са канонима и правилима која су настала у току векова, а нису постојала у прва три века? Да ли важе или не важе? На другој страни, у почетку су се и апостоли и епископи њихови наследници женили, а сада о томе нема ни говора. Његова Светост Патријарх Павле у раније поменутом чланку објашњава зашто је древним хришћанима било дозвољено да примају свето причешће без припреме:

„Њих су звали 'свети' и они су заиста били свети, јер су се чували од свакога греха и знали су да „онај који грешни роб је греха“, да грех одводи особу од Бога, квари душу и чини је неспособном за примање Светог причешћа“.

Питање је да ли су сви они који се данас често причешћују, а без икакве припреме, свети? Ко одлучује да ли су свети или не? Како свештеник који их причешћује зна да се ради о светима? Колико нас који смо овде сме да иступи и изјави да се чувао од свакога греха? Један заговарач честог причешћивања одбио је да исповеди једну своју парохијанку. Ево шта ми је она рекла, у присуству још једног српског православног свештеника и неколико младих особа: „Припремила сам се за свето Причешће молитвом и постом. Моји родитељи су ме научили да је то исправан начин припремања за пријем светог Причешћа. На дан када сам дошла да се причестим, замолила сам татора да оде у олтар и позове свештеника да ме исповеди. Свештеник је дошао и питао ме шта желим. Рекла сам му да сам се припремила да примим свето Причешће, али још треба да се исповедим. Он ме је љутито запитао: „Ко ти је рекао да се припремаш? Како можеш ти или ико други да се припремиш за пријем светог Причешћа? То је дар Божји и нико не може да се за исти припреми!“

У реду! Свештеник је био у прву када је младој жени рекао да је свето Причешће дар Божји. Али да ли је погрешно ако показујемо своје поштовање и захвалност за дар улажући напоре да макар за време поста живимо богоугодним животом, ако то не чинимо у току целог живота? Не кажем да не треба да се трудимо да живимо богоугодним животом и када није пост. Али ако ми не можемо да живимо таквим животом ни у кратком времену поста, како ћемо живети таквим животом целог свог живота?

Свештеник је био у праву када је младој жени рекао да нас наша припрема не чини достојним да примимо свето Причешће. У праву је био када јој је рекао да не можемо никада бити припремљени. Али зар није потребно да учинимо искрене напоре да се припремимо колико је могуће? Господ сигурно види и не одбацује наш искрен покушај да будемо бољи, макар за време поста. Вежбајући на тај начин самодисциплину, самоодрицање и самопобољшање, можда ће нам бити лакше да и изван времена поста будемо макар мало бољи него што смо иначе.

Ако је свештеник мислио да је уздржавање од мрсне хране безвредно, није био у праву. Никаква храна није сама по себи грешна. Наш народ има изреку: није грех оно што улази, него оно што излази из уста. Уздржавање од мрсне хране је лакши подвиг којим се оснажујемо за тежи, духовни пост. Лакше је одрећи се меса, млека, сира и јаја него се одрећи зависти, оговарања, љубоморе, охолости, злих помисли, речи и дела. Осим тога, да ли су Свети Оци грешили када су постили и телесни и духовни пост?

Поред тога, када је време да се врши причешће, овај свештеник, као и сви свештеници или ђакони позивају народ овим речима: „Са страхом Божјим и вером, приступите“.

Зашто и чега треба да се боје причасници? Зашто треба да се боје Бога када приступају светоме путиру? Треба ли да се боје светог Причешћа, Тела и Крви Христове, или тога што се нису довољно припремили да приме тај најскупоценији дар? Један српски правослазни свештеник у Калифорнији рекао је своме парохијанину који је хтео да се исповеди пре причешћа да су исповест и пријем светог Причешћа две посебне Тајне и да се не обављају истовремено. Откад су исповест и пријем светог Причешћа две Свете Тајне које немају везе једна са другом и да се не могу примити истовремено? Крштење и миропомоцање су такође две Свете Тајне, али се примају истовремено, једна за другом. У римокатоличкој цркви није тако. Миропомоцање, које они називају кризма, примана је, бар некада, када дете напуни дванаест година. Да ли смо и када смо ми усвојили римокатоличку праксу?<< Тако отац Матеја. У овом његовом тексту нема никаквих младих и старих, а дрских епископа. Текст говори о припреми за Свето Причешће.

Закључити на основу насловне стране критиковане књиге да је реч о „својеврсној пропагандној подвали простом свету“ (ХНП III, стр. 571) веома је необично за једну озбиљну полемику; исто тако, тврдити да су празан Путир и Дискос знаци „празности ове и овакве работе“ (ХНП III, стр. 571) јесте ствар ЛИЧНОГ СТАВА И ТУМАЧЕЊА, а не „објективно доказане“ чињенице. Јер, Путир и Дискос су празни зато што се Причешће не фотографише фотоапаратом и не снима ТВ камером, него се њиме хранимо и обојујемо; Путир и Дискос нису Христос Причешћа, него нас само подсећају на Њега и позивају да се замислимо пред Светињом која на њима тек треба да се јави, али не на слици, него на Светој Литургији у храму Божјем.

Да ли у књижици има најмање Николајевих и Јустинових речи о Светој Литургији и Причешћу, то ће читалац сам моћи да се увери читајући је (доступна је и у електронској форми, на сајту крагујевачких

„Погледа“.) Тврдим да у књижици има 39 страна текста Николајевог и Јустиновог који се непосредно односе на Свету Литургију, Причешће и припрему за Причешће (књижица има 108. страна). И остале теме су дубоко литургијске: пост у Православној Цркви је повезан са крстоваскрсном тајном Пасхе, коју евхаристијски прослављамо. „Лик свештеника“ је, ваљда, битан за Евхаристију, јер је свештеник онај који нам својом руком предаје Пасхално Јагње (а у православној вери онтологија Литургије увек је, бар донедавно, била повезана с литургијском етиком, чији је свештеник најбољи изразитељ.) Питања модернизма, конзервативизма и обновљенства у Русији такође су литургијска, јер су се, с различитим акцентима, постављала кроз цео XX век, а постављају се и данас. И календарско питање је по преимућству ЛИТУРГИЈСКО, о чему сведочи и Св. Јустин Ћелијски, пишући 1927. године, о томе како цариградски патријарх прогони оне који на Светој Гори нису прихватили нови календар. По Светом Јустину, цариградски патријарх каже да је питање календара - питање „спољашњег поретка“, то јест „он неће да види да је увођењем новог календара поцепао молитвено јединство Цркве Православне. А зар је молитва, и јединство молитве свете и саборне и апостолске, - питање спољашњег поретка?“ (Сетве и жетве, стр. 529). Питање календара, као питање јединства и саборности молитве, је, понављамо, ЛИТУРГИЈСКО: док Црква у Русији, Србији, Грузији и на Светој Гори поје „Дјева данас рађа Онога који је пре сваке твари“, новокалендарци певају: „Данас Христос долази да буде крштен у Јордану; данас Јован полаже руку на главу Господњу“. Кад Србија слави Богојављење, Грчка слави Светог Макарија Великог. Да, Пасху слаavimo скупа. Али зар су Божић, Богојављење, Сретење и Преображење мање битни?

Као што је познато, недеља после Тројица је недеља Свих Светих. Целе седмице после Тројица, славећи Животворног Духа, нити се клањамо, нити постимо, као и после Божића и Васкрса. Према Светом Георгију Писидијском, Пасха може да падне само између 22. марта и 26. априла. У складу с тим, она је „рана“ или „позна“. Ако је Пасха рана, Недеља Свих Светих је веома удаљена од празника светих апостола Петра и Павла (29. јун по православном календару). Ако је позна, Недеља Свих Светих, после које почиње Петровски пост, је близу Петровдана. На пример, ако је Васкрс 25. априла (по православном календару), Недеља Свих Светих је 20. јуна, и Апостолски пост траје најкраће могуће: ОСАМ ДАНА. Али, ако је 22. марта, Недеља Свих Светих је 17. маја и пост Апостолски траје 42 дана - најдуже могуће. Овај пост је вековима чествован од православних као пост од изузетне важности: године 1725. патријарх Јеремија III је лишен престола јер је покушао да овај пост устали на 12 дана; године 1783. патријарх цриградски Калиник доживео је исто јер је хтео да апостолски пост сведе на седам дана.

А шта се дешава приликом примене новог календара? Ако Пасха падне 25. априла (осмог маја по новом календару), недеља Свих Светих се у новокалендарским Црквама слави после Петровдана, што је, из литургијске перспективе, недопустиво. Сам, пак, Петровдан пада у среду после Педесетнице. То јест, по логици новог календара, требало би да се, уочи Петровдана, а одмах после првих Тројица, пости! А Типик то забрањује! Године 1929. новокалендарци су први пут окусили горак плод своје самовоље: Васкрс је био 22. априла, а почетак Петровог поста пао је после Петровдана, 30. јуна. Цариградска патријаршија и Грчка Црква нису ништа предузеле, али је Румунска патријаршија да би „имала“ Петров пост, „отпразновала“ Васкрс скоро МЕСЕЦ ДАНА пре Васкрса -31. марта, двајајући се тиме од осталих Православних Цркава. Генедиј Могилевцев тим поводом пише: „Може испасти да ови случајеви нису неко вапијуће нарушавање канона. Могу рећи: то је ситница. Али такав приступ, допустив у обичном животу, у спољашњем световном животу, сасвим је неприменљив на област црквену. Црква Божја, као Тело Христово, није организација, него организам, а у Живом Телу нема ситница - сваки, најмањи орган, свака жива ћелија Тела Црквеног има важну и непоновиву функцију, и уклањање исте доводи до ненадокнадивих губитака, до болести, каткад тешке и опаке“.

Канон 56. VI Васељенског сабора налаже да се сви постови у Цркви спроводе по заједничком поретку. А зар је данас тако? Док Цркве православног календара посте припремајући се за Божић, дотле новокалендарци мрсе, славећи Божић! Дух Свети је сишао на Апостоле и осенио их кад су били заједно сабрани на једном месту (Д. Ап. 2,1). Шта би било да је једна група Апостола примила Духа Светог једног дана, а друга група рекла: „Ми ћемо истог Духа примити касније, за тринаест дана, па не морамо сада да будемо са вама?“ Осетивши ово, Свети Јустин Ћелијски је, пре Другог светског рата, плакао и туговао што је цариградски патријарх, који би требало да чува јединство православне васељене, то исто јединство угрозио.

Ако текста који се непосредно тиче Свете Литургије и Причешћа, а чији су аутори Николај и Јустин има око 39 страна, осталог њиховог текста о литургијским и сродним питањима има око 31 страница (што је укупно 70 страница текста књижице.) Моја „нагваждања“ налазе се на око 38 страна, а она су препричавање ТУЊИХ СВЕДОЧАНСТАВА. (Рецимо, да Николај на првој пређеосвећеној Литургији Великог Поста вернима није давао Св. Причешће, него их је причешћивао богојављенском водицом, и то само оне који нису јели, ни пили воду од покладне недеље увече до Чисте Среде изјутра (ХНЧЖ, стр. 54-56)). Можда епископу Атанасију

смита оштра осуда сваке врсте самовољног, несаборног ПРЕОБЛИКОВАЊА Свете Литургије (која се данас изводи у име „спонтаности“ и „живота“ литургијског Предања), а коју је Свети Јустин изрекао још двадесетих година XX века (ХНЧЖ, 66-67):

„Када у човеку почне да трне вера, упоредо с њом трне и осећање за разликовање добра од зла. Вера чини човека будним за све што је Божје и опрезним за све што је ђавоље. Човек који безрезервно верује у Господа Христа, зна границу између добра и зла, и никад не меша добро са злом. Маловерје назире границу између добра и зла, а неверје уништава ту границу. Само права, само апостолска, само светоотачка вера зна шта је грех а шта није. „Што год није од вере - грех је“, учи христовосни апостол Павле (Рм. 14, 23); што год је од вере - добро је. Граница између допуштеног и недопуштеног не постоји за неверног, једва постоји за маловерног, а јасна је за правоверног. Нарочито је опасно и саблажњиво када у Цркви људи не воде рачуна о тој граници. Код нас има свештенослужитеља који самовољно реформишу богослужење; то самовољно реформисање је ваистину деформисање богослужења, нарочито када се тиче Св. Литургије. Неки изостављају све јектеније између Св. Еванђеља и Херувимске песме; неки изостављају једну од прозбених јектенија; неки пак изостављају и једне и друге. Самовоља маловерних коснула се највеће Светиње, усудила се наружити Св. Литургију - ту Светињу над Светињама. Ако игде овде је потребна интервенција оних који власт имају; а то су пресвећена господа епископи. Они су да то спрече, да то осуде, да то виде. Али како ће то видети, како ће то спречити они између њих, у чијим епархијама има не села, већ вароши, које четрдесет година епископа виделе нису?“

Епископ Атанасије у свом тексту о литургијском миру и јединству није рекао какве су особине „секташког менталитета“, нити је приближно одредио од када исти почиње да ме карактерише. Такође, навео је нетачан податак да сам у „Образу светачком“ приредио десетак књига (истоветних по „менталитету“.) У овој библиотеци, покренутој при Мисионарској школи храма Светог Александра Невског у Београду, приредио сам, што самостално, што са Јованом Србуљем, следеће наслове:

1. Свети Јован Шангајски (више издања);
2. Духовно очинство у православном Предању (1997);
3. Чуда Божја у 20. веку (два издања);
4. Избави нас од лукавога / Православље и магија (два издања);
5. Гледајте да се не уплашите / Духовни смисао нашег доба (2003);
6. У сенци Вавилонске куле (Живети Христом у антихришћанско доба), 2004;
7. Печат Христов и жиг звери (2004);
8. Господ је с нама / Чуда Божја данас и овде (2004);
9. Светлост са Запада - Живот и учење оца Серафима Роуза (2005);
10. Мушкарац и жена пред тајном тела / Православље и полност (2005);
11. Верујем, Господе, и исповедам / Књига питања и одговора о православљу и правоживљу (2005);
12. Хришћанство и психологија у 21 веку / Духовничка и духовна помоћ болеснима душом (2005);
13. Бог и душа у 21. веку (2006);
14. Без Бога ни преко прага / Србски духовници XX века (више издања);
15. Од греха ка Богу / Практични приручник о исповести за савремене хришћане (2006);

16. Да двоје једно буду / Зборник о брачном животу у савременом свету (2006);
17. Нека буде светлост / Стварање света и рани човек - Православно тумачење Књиге Постања (2006);
18. Два дана у Кронштату - отац Јован Кронштатски изблиза (2006);
19. Ја сам Пут, Истина и Живот / Књига о животу и учењу Цркве (2006);
20. Књига о прелести и лажном духовништву / Како се сачувати од духовне обмане? (2006);
21. Љубав је јача од смрти / Свети цар Николај II, света царица Александра, света кнегиња Јелисавета и мученици дома Романових (2006);
22. Небо и земља ће проћи / Живимо ли у последњим временима? (2006);
23. Чувајте се да вас ко не превари / Православље на међи миленијума (2006);
24. Између љубави и себичности / Како васпитати дете у савременом свету? (2006);
25. Вечно подне / Огледи о Светој Литургији и тајна спасења (2007);
26. Лек бесмртности / Света Тајна Причешћа у Православном Предању (2007);
27. Благословено Царство Оца и Сина и Светога Духа / Тумачење Свете Литургије и свих богослужења Православне Цркве (2007);
28. Помози нам, вишњи Боже/ Савремени србски духовници (2007).

Пошто књига „истоветних по менталитету“ има 28 (словима: двадесетиосам!), а није наведено шта је у њима „спорног садржаја и квалитета“ човек се пита: да ли је то све спорно? Можда је цела библиотека „Образ светачки“ - „збркана и хаотична“? Да ли је превођење с руског и енглеског минус библиотеке „Образ светачки“ (зборник текстова Александра Шмемана је настао превођењем с руског и енглеског)? И да ли је само руски и енглески? Рецимо, књиге старца Клеопе превођене су са румунског, књиге о Светом Нектарију Епинском и старцу Пајсију Атонском са грчког (као и многе друге). Ту су и преводи Светих Отаца са јелинског изворника (Свети Јован Златоусти: Слава Господу за све; Свети Григорије Палама: Господе, просветли таму моју; Еврегетинос; Свети Теофилакт Охридски; Велики Старечник; Св. Симеон Нови Богослов; Сабране беседе, итд. итд.) Библиотека је имала врхунске преводиоце са светоотачког грчког: Антонину Пантелић, Ладу Акад, Јелену Петровић. У књизи „Благословено Царство...“, у којој му је засметао архиепископ сиракушко-тројицки Аверкије (Таушев), владика Атанасије као да није приметио „Тумачење Свете Литургије“ Григорија Светогорца, које је Лада Акад просто ПРЕПЕВАЛА.

Запрепашћује чињеница да је владика Атанасије прошао поред мојих 28 зборника, одмахнувши руком, и назвавши све то књигама које се разликују по формату, а које су по менталитету (наравно, секташком) „ИСТОВЕТНЕ“? Зар је ту све „некритички преведено и коментарисано“? Зар је, опет питамо, библиотека „Образ светачки“ таква? И одакле „однос“ према „Образу светачком“ као према неком КОЛЕКТИВНОМ ДЕЛУ, за чију сваку реч одговарају загонетни „ОНИ“ (Србуљ&Димитријевић, претпостављам)? (Рецимо, по владика Атанасију, „ОНИ“ су одговорни за непревођење Флоровсковог текста The Worshipping Church, иако се зна ко је књигу Флоровског „Црква је живот“ превео и приредио.) Библиотека „Образ светачки“ била је врло отворена за различита мишљења у оквиру православног духовног наслеђа. Зар г. Матеј Арсенијевић у овој библиотеци није објавио већ поменуте изборе из стваралаштва оца Георгија Флоровског и оца Александра Шмемана (а Шмеман, у најмању руку, није био литургијски „конзервативац“)? Зар „Образ светачки“ није објавио зборник „Без причешћа нема обожења“ у коме се сведочи саборни плурализам причесних пракси у оквиру православног Предања? Уосталом, уочи гашења библиотеке „Образ светачки“ о њој је речено следеће (то и данас потписујем):

>>Библиотека Образ светачки дошла је, милошћу Божјом, до свога краја.

Све је почело у топлом гнезду духовном Православне мисионарске школе при храму Светог Александра Невског у Београду, са благословом протојереја ставрофора хаџи Љубодрага Петровића и протојереја Ваје Јовића, који су, као вредни пастири словесног стада, знали колико је духовна књига насушна потреба наших дана, и колико је истинита реч Светог Игњатија Брјанчанинова да ће, у „потоња времена“ читање светоотачких дела и трпљење невоља бити важна средства за спасење у свету у коме „средиште више не држи /и/ соко не чује више соколара“ (Виљем Батлер Јејтс). Прва књига Образа светачког била је „Свети Јован Шангајски - чудотворац последњих времена“, око чијег изласка се постарао прерано отишавши Небојша Крстић. Заиста, благослов Светог Јована Шангајског, који је био, како би рекао отац Јустин, „старе вере ново оправдање“ пратио је Библиотеку, као што је својевремено пратио и издаваштво Братства Светог Германа Аљаског, на чијем челу је стајао духовни син Светог Јована, отац Серафим Роуз.

Библиотека је, од самог почетка, наишла и на разумевање блаженопочившег епископа будимског Данила, учитеља многих младих душа христочезњивих Срба. Много нас је пута охрабрио кад смо посустајали и подстицао нас да наставимо ка Светлости Тихој Свете Славе Бесмртнога Оца Небескога, ка Господу нашем, Богу и Човеку.

Око Библиотеке се одмах окупила заједница преводилаца, приређивача, техничких и ликовних мајстора, који су својим трудом и пожртвовањем показали да је православна Србија вечна док су јој деца верна. Неуморни у раду, увиђавни и виспрени, пуни хришћанске љубави и праштања, сарадници Образа светачког ишли су путем инока Исаије и других вредних преводилаца србског Средњег века. Било је, каткад, и малих неспоразума, као и увек кад људи сарађују и кад су живи. Али, преко тога се прелазило и ишло се даље - знали смо да нам, ако не опростимо, неће бити ни опроштено. Многе непроспаване ноћи сарадника Образа светачког, труд да књиге што пре угледају светлост дана, да се појаве и загреју срца читалаца, чине ову Библиотеку маленом просфором принетом Ономе Који нам је све даровао, и без Кога бисмо били скитнице у беспућу савременог Вавилона. Верујемо да су читаоци, макар мало и каткад, то могли да осете. Ове књиге никад нису „отаљаване“: у њих се улагао живот, овакав какав је, грешан и мали, али живот који нам је подарио Живи Бог.

Библиотека Образ светачки је увек хтела да буде свето предањска; а Предање је живо, од апостолског до нашег доба. Трудили смо се да до србског читалаштва донесемо и Св. Јована Златоуста, авву Исака Сиријског, Св. Симеона Новог Богослова и Св. Григорија Паламу; али и Св. Серафима Саровског, Јована Кронштатског, Нектарија Егинског. Пажњу смо посветили и неопатристичкој теологији (Флоровски, Шмеман), али и практичној апологетици (Православље о Њу Ејџу, астрологији, магији). Старали смо се да упознамо Србе са руском, грчком, румунском, грузијском духовношћу, али и са србским монашtvом XX века. Бавили смо се и знацима последњих времена, али и нудили трезвеноумне савете за избављење у те дане (старац Пајсије Светогорац нам је, у том смислу, увек био најдражи саветодавац). И чуда Божја су нам била драга, али смо највише славили Чудо над чудима - Свето Причешће, које никад нисмо раздвајали од покајне припреме за примање Светиње. Штампали смо акатисте Господу, Мајци Божјој и Светима; зборнике о браку, породици и васпитању деце; о монаштву, старчеству и прелести. Све православно нам је било драго, и остало нам је драго - и оно древно (Старечник, Евергетинос), и ово данашње (Влахос, Карелин): јер је од истог Духа.

Али, ничег превише, знали су и древни Јелини. „Засвири и за појас задени“ кажу Срби. Због материјалне ситуације и духовних околности доба у коме смо се обрели (издавање великих књига је све скупље и теже; заиста је чудо да смо опстали до сада, с обзиром на најминималнију разлику између производне цене књиге и њеие цене у продаји; до приложника није лако доћи; а, колико чујемо, има и извесних погледа искоса на ово што радимо, а знамо да коси погледи, уз административну моћ, могу постати коса сечива, која секу и не питају) решили смо да Образ светачки приведемо крају.

Наравно, ако не можемо нове књиге, оно ћемо већ изашле да обнављамо по потреби читалаца, чувајући ауторско право Библиотеке, али, још једном, нових издања неће бити.

Почињали смо слављењем Бога и тиме завршавамо: Слава Богу у Тројници, Творцу, Спаситељу и Утешитељу нашем, Који је био наш Поспешитељ!

Хвала и свима који су нам, било кад, било чиме и било где, помогли на овом саборном делу плетења душекорисне бројанице од стотину књига Богу принетих. Нека опросте они које не поменуемо.<<

Што се тиче књиге „Благословено Царство...“ у којој се налазе „инкримисани“ текстови владике Аверкија (Таушева), архиепископ Аверкије, који је у Џорданвилу предавао, између осталог, и Литургику, у

њој одговара на литургијске недоумице студената. Тог архиепископа Аверкија, кога је Свети Јован Шангајски препоручио оцу Серафиму Роузу као одличног теолога, владика Атанасије напада, тврдећи да је дотични ширио „неправославна схватања“ (која владика Атанасије препричава као став да не треба „служити са Грцима који имају нови календар“.) Само питање и одговор архиепископа Аверкија о саслуживању с Грцима новог календара у књизи се налазе под бројем 188. и гласе (стр. 486):

>>188. питање: 12. децембра по старом календару, на дан Светог Спиридона, а 25. децембра по новом - Грци празнују Божић и позивају наше свештенике да служе са њима. Могу ли наши свештеници да прихвате такав позив?

Одговор: Не могу никако. Наша Црква није прихватила нови календар, па је такво служење за наше свештенике потпуно неумесно. Нови календар су код Грка увели непријатељи светог Православља са несумњивим циљем да унесу неред и поделе међу верујуће, што су и постигли. Све до данас око једне трећине становништва Грчке не прихвата нови календар и тамо се због овога већ више од 39 година води жестока борба.

Прихватање новог календара у целини, са празновањем и Васкрса по новом календару, представљало би грубо нарушавање 7. правила Светих Апостола, и грчка црквена јерархија на то не би пристала. Стога је и смишљена „компромисна“ реформа - празновање свих празника по новом календару, осим Васкрса, који Грци и даље празнују по старом календару. Ово је наравно само лукави „трик“ непријатеља светог Православља, чији је циљ да наруше мир и јединство у Православној Цркви путем увођења свакојаким модернистичких реформи у „духу времена“, и да тако поткопају ауторитет и животворну силу светог Православља.<<

Човек се не мора слагати са архиепископом Аверкијем (владика Атанасије се, очито, ни теоријски, а ни у пракси, с њим не слаже), али то је био званични став Руске Заграничне Цркве, а не његова мржња према новокалендарцима и некаква (псевдо)зилотска самовоља. Напротив, владика Аверкије је био веран одлукама Светог архијерејског сабора своје Цркве.

Такође, владика Атанасије тврди да архиепископ Аверкије заступа тезу да се за време Литургије верник може молити помоћу молитвеника са личним молитвама. Да видимо шта каже архиепископ Аверкије:

>>37. питање: Да ли је допуштено пратити богослужење по сопственом молитвенику?

Одговор: Ово питање често изазива недоумицу. Шта може бити лоше у томе да неко прати богослужење по сопственом молитвенику? Главни задатак верујућих када дођу у храм, јесте да свесно учествују својом молитвом у богослужењу које се обавља, не само „једним срцем“, него и „једним устима“, што се постиже тамо где пева сав присутан народ. На сваки начин се треба потрудити да ово свенародно певање буде обновљено у нашим православним храмовима, а не могу сви да певају без молитвеника, ако молитвене речи не знају напамет.

Боље је пратити богослужење по молитвенику, него долазити у храм и равнодушно стајати, не схватајући шта се догађа и са нестрпљењем очекујући крај богослужења, како то чине - авај! - многи савремени православни хришћани, који од свог свештеника захтевају да све више и више скраћује богослужење, чији садржај не знају и не схватају, па стога и не цене.

181. питање: Може ли лаик да прати богослужење у цркви према свом службенику или молитвенику?

Одговор: Не само да може, него је то и похвално, ако погодује бољем усредсређивању на молитву. Лаику само не приличи да у том циљу употребљава „Службеник“, који је намењен искључиво свештено-служитељима. У „Службенику“ се налазе тајне молитве које чита свештеник када твори Свету Тајну, а мирјанин не треба да их чита, јер он нема право да се моли речима тих молитава.

189. питање: На крају молитвослова издатог од стране Свето-Тројицког манастира 1959. године, у одељку под насловом „Како се треба молити у цркви“ у 2. параграфу пише: „Православни хришћани при уласку у свети храм осећује себе крсним знамењем, целива иконе и поклонивши се десно и лево стаје на место, где слуша псалме и молитве које се читају у цркви, али не говори у себи сопствене молитве, нити чита по књизи одвојено од црквеног појања, јер такве осуђује свети Апостол Павле као оне који се уклањају од црквеног сабрања (Јев.10, 25).

Међутим, у вашем одговору на питање бр. 181.: Може ли лаик да прати богослужење у цркви према свом молитвенику? дат је одговор: „Не само да може, него је то и похвално, ако погодује бољем усредсређивању на молитву“. Зар то није противречност? И зар није исправније упутство Молитвослова?

Одговор: Ту нема никакве потивречности. Упутство Молитвослова има у виду, како је тамо јасно речено, читање „сопствених“ молитава, „одвојено од црквеног појања“. У Цркви се савршава заједничко богослужење - те се сви верујући моле истовремено за једно исто, а не свако одвојено, својом сопственом молитвом. Ова мисао јасно је изражена у свештеничком возгласу на Божанственој литургији: „И дај нам да једним устима и једним срцем славимо и певамо пречасно и величанствено Име Твоје...“. Ко се моли својом одвојеном молитвом, било у уму или по књизи, свеједно, тај нарушава ово опште молитвено јединство и самим тим потпада под осуду светог Апостола Павла. Али онај ко не жели да било шта пропусти и тежи ка томе да добије што већу духовну корист, па самим тим и молитвено расположење - тај свакако не само да не греша, него напротив заслужује похвале за своју усрдност, тим пре што је код нас, на жалост, и читање и певање често неразговорно.

Идеал православног хришћанског богослужења састоји се у томе, како смо једном истицали, да сви који се моле учествују у њему, јер се из самог текста нашег богослужења види да на возгласе свештенослужитеља треба да одговарају сви присутни („ми“ или „народ“, како стоји у нашим богослужбеним књигама). Но, пошто је тешко па чак и немогуће захтевати од свих да напамет знају све наше црквене песме, онда је коришћење књига неизбежно, па смо управо зато и издали наш такозвани Велики Зборник, који је први пут објављен још у Карпатској Русији, где је сачуван поменути обичај из старине - да на богослужењу певају сви.

221. питање: У једном духовном часопису прочитала сам како у цркви није допуштено да се у себи читају сопствене молитве, као ни православне молитве по књижицама, одвојено од црквеног појања. Када се молим на Литургији, коју добро познајем, онда ми друге молитве нису потребне, али са свеноћним бденијем је друга ствар: на свеноћном бденију се све чита тако брзо и неразговорно, да се не може ухватити смисао молитава. Потребно ми је да читам у себи макар Исусову молитву, што ми је духовник раније и допуштао. Он ми је рекао како је један светитељ (заборавила сам име) говорио да „ако у цркви не разумете оно што се чита, треба да читате молитву Исусову“. И шта сад? Значи, не могу да идем на свеноћно бденије ако не разумем шта се чита? Раније сам читала друге молитве и моја пажња се није расејавала. Негде сам прочитала да је отац Јован Кронштатски чак и за време Литургије додавао и читао сопствене молитве. Да ли то значи да се он одвајао од црквене заједнице? Објасните ми, молим Вас, шта да радим? Ако је грешно читати по књижици оно што не чујем и не разумем у читању, ако је грешно читати у себи молитву Исусову када не разумем и не схватам оно што се чита у певници, шта да радим? Зар да због тог греха уопште не идем у храм Божији? Молим Вас да ми одговорите у вашем часопису.

Одговор: У храму се обавља заједничко богослужење. То је - заједничка молитва свих верујућих, који се у тој заједничкој молитви духовно сједињују ради једног истог - својих заједничких духовних и телесних потреба. Зато неправилно поступа онај ко, долазећи у храм на богослужења, не жели да учествује у тој заједничкој молитви, која треба да се обавља „једним устима и једним срцем“, него се моли сам за себе, одвојено од општецрквене молитве. Само у том смислу је у православном храму забрањено засебно мољење, својим „сопственим молитавама“, по молитвеним књижицама, како је то, на пример, прихваћено код римокатолика, који не учествују у заједничкој црквеној молитви, као ми, православни. Али пратити богослужење по такозваном „Великом Зборнику“ или по другим богослужбеним или молитвеним књигама, које у себи садрже богослужење, то наравно није за осуду, него је, напротив, похвално, јер ми за време богослужења и треба пажљиво да пратимо оно што се чита и пева, и да се молимо истим оним речима којима се моли читава црква. Тим пре ово је природно онда када је читање или појање неразговорно. Јер сви ми, православни верни, треба свесно да учествујемо у богослужењу, на шта јасно указује и наш Типик када каже да у одговору на возглас свештеника „ми“ или „народ“ одговарамо: „Амин“, или „Господи, помилуј“ и друго. Такође, према јасном смислу упутстава Типика, као и према самој идеји нашег богослужења, које представља „заједничко дело“, у цркви заправо не треба да пева хор, као нешто што је потпуно одвојено од оних који се моле, него сви који се моле. То је све до скоро практиковано у Карпатској Русији, као наслеђе Типика које се сачувало од старине, и то уз неизбежно коришћење одговарајућих молитвених књига као што је „Велики Зборник“, јер је немогуће очекивати и захтевати да сви који се моле знају црквене песме напамет. Дакле, треба да буде јасно да је читање сопствених молитава по молитвеницима за време богослужења - једно, а праћење тока богослужења према богослужбеном тексту - нешто сасвим друго. И колико је прво за осуду, толико друго заслужује само похвале и охрабрења.

Сасвим је допустиво да се приликом неразговорног читања и певања у себи говори Исусова молитва, тим пре што по Типику овом молитвом чак могу да буду замењени сви облици дневног богослужења, како је објашњено у Поретку читања Псалтира. Само по себи требало би да буде јасно, да је боље говорити у себи Исусову молитву, него, не разумејући оно што се чита и пева у певници, дозволити своме уму да блуди ко зна где. Ум који ничим није заузет, природно се предаје расејаности, а то је већ несумњиво тежак грех“.

Дакле, архиепископ Аверкије тврди СУПРОТНО од онога што му приписује владика Атанасије: човек треба, и може, да из књиге прати богослужење, а не сме да чита „приватне“ молитве, невезане за богослужење. Такође, владика Аверкије се залаже да у храму не пева хор, него сав народ.

Владика Атанасије не наводи који су то спорни ставови оца Серафима (Роуза) о „загробном животу“, па на то не можемо одговорити.

Што се тиче тврдњи владике да заговарам некакав „латински“ пост у суботу, одговорно кажем: данашњи Латини не посте ни у какву суботу, а на Велики петак посте тако што не једу месо; пред примање хостије не једу сат времена, и то је све. А ако владика Атанасије под постом суботом (који канони забрањују) подразумева једење јела (куваних без уља) три пута дневно, онда је он у заблуди - јер канони такав пост НЕ ЗАБРАЊУЈУ. Они забрањују само СУХОЈЕДЕЊЕ - једење хлеба и пијење воде једном дневно, у три или шест поподне, уз евентуално узимање некуваног, а расквашеног сочива.

Подвижнички пост је, уосталом, био својствен свим србским свецима - од Светог Саве (коме се, по Теодосију, од поста желудац залепио за кичму) до Светог Николаја Жичког, који је строго постио чак и у условима кад је пост могао и да ублажи.

Свети Николај Жички се строго држао поста који је другима препоручивао. Тако је било и у ропству, под немачком стражом у Војловици. Данас има оних који би рекли да ропство човека ослобађа поста. Заиста, обичног човека да. Али, Свети Николај није био обичан човек.

Јеромонах (касније владика жички) Василије (Костић) сведочи о Николају Испоснику у свом дневнику из Војловице. Ево неких записа: „8. III 1943. г. Чисти понедељак. Почиње Ускршњи пост 1943. г. Трећи У/скршњи/ пост под окупацијом. Данас са Владиком решисмо да ништа не једемо. Триимерон - седмица - како се у народу вели“ (то јест, не једе се прва три дана Великог поста.) А запис од 11. марта 1943:

>> Владика два дана није јео. Јуче мало јео, а данас није. А кад смо му рекли да једе, рече:

- Лако је вама - млади сте.

- Зашто?

- Е, то вам рећи не могу. Ручајте ви, а мене оставите.

И ја сам јео у вашим годинама. Ја ћу данас „сухоједенију“. А сутра ћемо заједно јести. Није то тешка ствар.

Нисмо даље опонирали. Ко може с владиком на крај? Лакше нам је ћутати.

Само нећемо то дозволити сутра. Разболеће се од неједења.

Антоније Велики не би наложио њему неједење“.

Тек после такве припреме (пет дана најстрожег поста), Свети Николај се причестио (на Тодорову суботу, 13. марта 1943. године.)

И касније ће Свети Николај бити строги испосник, а и другима ће пример давати. С патријархом Гаврилом и њим у ропству је извесно време био и владика Владимир (Рајић).

У недељу, 26. новембра 1943., почео је Божићни пост (Николај га није, јер је недеља есхатолошки дан Васкрсења, померао на понедељак, као што се чују предлози појединих „есхатологичара“.) Јеромонах Василије (Костић) бележи:

„Почели смо Божићни пост. Владика Владимир је тражио за доручак млека. Могао је бар прву недељу без њега. О ручку извадио је из свог тањира парче целера и ставио га у владичин тањир. Владика Николај му вели: Немојте, Ви сте мрсни. Овај постићен одговара: Ако сам мрсан, нисам прокажен. То га је јако погодило; изгледа да ће престати с млеком“. (Иначе, владика Владимир је био болестан тих дана.)

Свети Николај Жички је узор свим православним Србима. Он се, очито, држао традиционалног начина припреме за Причешће у Срба, чак и у ропству. Да ли је за осуду узети Светог Николаја као пример поста? Или би требало тврдити да је Свети Николај био (псевдо) зилот, који се није смерно придружио свом болесном сабрату - архијереју у пијењу млека, него је чак одбио да узме и посни целер од онога ко се првог дана поста омрсио?

Што се тиче „кљечања у недељу“, ја га нигде не заговарам, јер је оно заиста забрањено. Само сам истицао да су Свети Николај Жички и Свети Јустин Телијски, у молитвеном страхопоштовању, каткад кљечали на Светој Литургији, и да је авва Јустин бранио право богомољаца да, у трепету и побожности, клекну у храму пред Господа свога (ХНЧЖ, стр 53; стр. 89-90). Митрополит Антоније (Блум) је о томе рекао: „Некад је у истој парохији где и ја живео страствени поштвалац типика. Догађало ми се да (услед незнања, имао сам тада тек 17 година) паднем на колена и поклоним се до земље: истог часа бих осетио Божје присуство, и хтео сам да Му се поклоним, да пред Њим паднем на колена. Тада би ме онај поклоник типика ударио по леђима: „Устај, недељом се не може падати на колена!“ Ја онда помишљам: „Ах, Бог је задовољан што сам пожелело да се поклоним пред Њим, и Он не мари за типик!“ (Вечно подне, стр.669) Дакле, НЕ ЗАГОВАРАМ КЛЕЧАЊЕ НЕДЕЉОМ, НЕГО КАЖЕМ ДА ЈЕ МОГУЋ И ТАКАВ МОЛИТВЕНО-ПОКАЈНИЧКИ ИЗУЗЕТАК ОД ПРАВИЛА. Што се разговора у Прељини тиче, у лето 2007, он се састојао у мом стрпљивом слушању владике Атанасија, који је шармантно причао о свом боравку у САД и сусрету с многим црквеним делатницима. Узгред, поменуо је и моје зборнике о Светој Литургији, подсећајући ме да сад није баш време да се у Цркви „таласа“, и да се литургијска питања у нас не покрећу толико због Литургије колико неких других, црквено-административних, проблема, везаних за болест србског Првојерарха. Стигао сам да кажем да ми је наш сусрет врло драг, и да поменем како, ето, оно што приређујем и пишем - и потписујем (не кријући се у анонимност.) Раствари смо се лепо, а сусрету је присуствовао и протођакон Радош Младеновић, уредник „Жичког благовесника“ (који ће ме, крајем 2007. и почетком 2008. године, избацити из редакције истог, без писменог обавештења и образложења, иако сам члан редакције и сарадник „Благовесника“ од његовог оснивања 1997. године; до тада сам мислио да смо г. Младеновић и ја пријатељи, а не само сарадници.)

Нетрпељивост владике Атанасија према мом раду порасла је када је он схватио да његове савете из Прељине нисам доживео као наређење да се литургијским темама не бавим, него сам објавио књижицу „Хлеб небески и Чаша живота“. Та нетрпељивост пренела се чак и на мој преводилачки рад. Рецимо, у књизи „Христос - нова Пасха“, у II тому, владика Атанасије је објавио мој превод Флоровсковог огледа „Евхаристија и саборност“ (стр. 452 - 464, зборник ХНП II), уз благодарење г. Матеју Арсенијевићу као преводиоцу, иако испод текста овог огледа, у књизи Флоровског „Црква је живот“ (стр. 354-364), јасно стоји: „Са руског: Владимир Димитријевић“. Г. Матеј Арсенијевић био је само редактор превода.

Волео бих да се моје навођење овог „превида“ владике Атанасија може назвати „цепидлачењем Владимира Димитријевића“. Али пре ће бити да је оно што владика Атанасије каже: „ПРЕДУБЕЂЕЊЕ УМА ЗАМАГЉУЈЕ ОЧИ“. Исто предубеђење га наводи да ме оптужује зато што сам говорио „о 12 векова неизмењене Литургије“, што је по њему, незналаштво, мада сам ја своју тезу о тих 12 векова у којима се Литургија само у подробностима мењала засновао на тврдњи Роберта Тафта, у редакцији захумско-херцеговачког саборника „Видослов“ веома цењеног литургичара, који у књизи „Through Their Own Eyes“ вели (стр. 169 - 170): „So basically the Liturgy in its present form can already be seen in the earliest liturgical manuscript, the Barberini 336 in the Vatican library, which dates from the middle of the 8th century“. („Дакле, Литургија у свом садашњем облику, у основним цртама гледано, може да се види у најстаријем литургијском рукопису, Барберини 336 у Ватиканској библиотеци, који потиче из средине осмог века“.) Незналаштво које ми приписује владика Атанасије, дакле, припада Роберту Тафту. Било би поштено да му владика напише једно писмо какво је писао незналицама попут мене, и да га увери да Барберинијев кодекс доказује супротно од онога што тврди Тафт.

ОДГОВОР НА „ПИСМО ВЛАДИМИРУ ДИМИТРИЈЕВИЋУ“

Владика Атанасије је (с пуним правом, јер је ауторско дело у питању; мада то није сасвим уобичајено) објавио своје ПРИВАТНО писмо мени, у коме одговара на моје ПРИВАТНО писмо послато му 29. септембра 2007, у тренутку када нисам знао за његов текст „Литургијски мир и јединство у нашој Цркви“, али сам од поузданих сведока чуо да је пред Свету архијерејску Литургију у манастиру Ћелијама помињао нешто о мом „секташтву“. Да би читалац разумео контекст „Писма Влади Димитријевићу“ епископа Атанасија, и ја сам принуђен да своје писмо њему учиним ЈАВНИМ. Ево мог писма:

Ваше Преосвешенство,

благословите!

Честитајући Вам данашњи празник, и желећи Вам сваку силу Часног и Животворног Крста у Вашем епископском и монашком подвигу, обраћам Вам се с тугом у срцу. Чуо сам, наиме, да сте ме у Ћелијама на дан освештања храма Светог Саве, назвали „секташем“. Иако сам погођен тиме, покушаћу да искажем оно што мислим и осећам.

Сматрам да не треба да пишем каква је Ваша улога у мом животу. Први пут сам се, у својој двадесетој години, причестио из Ваших руку у манастиру Ваведење у Београду. Ваша предавања су ме, у Патријаршији и другде, уводила у тајне Вечере Господње и тајне хришћанског живота. Ваше књиге биле су ми уџбеници Светога Предања. Ваше држање у нашем слому и полому на крају XX века, давало ми је наде да још има витезова светозаревског духа. Учили сте ме хришћанској слободи и спремности да се стоји иза својих речи. Ваш однос према Владика Николају и Оцу Јустину био ми је узор синовске оданости светима. Уосталом, оно што овде помињем, подробно сам написао у тексту „Пророк у оставци?“ („Српски погледи“, 4/1998, „Двери српске“, 4/2004.)

Да сте за мене рекли да сам „горд“, „ускогруд“, „теолошки необразован“, „незналица“ - не бих се бунио. Уосталом, јесам, мада ме често понесе сујета, па мислим да нисам. Али, реч „секташ“ је, у етици православног општења, тешка и за хришћанина неприхватљива. Св. авва Агатон је јасно одбио да га јеретиком назову они који су га привођили смирењу, рекавши да су сви људски греси (које је признао као сопствене) од слабости, док је јерес „од упорства воље“, па човека одваја од Христа. Једном сте ме, као помоћник владике жичког, одлучили од Светог Причешћа и ја сам (иако је била реч о неспоразуму) то прихватио без роптања. Али, рећи човеку који је написао и приредио преко десет књига против секти и секташтва да је секташ, то, ипак, превазилази моћ прихватања, поготову што не знам шта је узрок томе. Када смо се последњи пут видели, таква реч није лебдела у ваздуху. Ваш се глас далеко чује. Између осталог, ја приређујем и пишем књиге које долазе до читалаца. Ако читалац види да сте Ви мене прогласили за секташа, он те књиге неће узимати у руке. С правом! Али, ја секташ нисам и у свако доба сам спреман да изложим, усмено и писмено, своје исповедање вере.

Чуо сам да сматрате како сам својевремено могао да одем у зилоте-старокалендарце. То није истина. Тако нешто ми у животу није пало на памет. Био сам међу првима који је, у књизи „Црква и време“, упозорио на опасност од старокалендараца на територији СПЦ. Писао сам о њима и 2003. Оба текста, и онај из 2000. и онај из 2003, достављам Вам у прилогу, као и писмо старокалендарца Евсевија Петровића мени, у коме сам оптужен за „издају“ Православља.

У свако доба сам спреман да одговорим на Ваше примедбе и исправим све чиме сам се огрешио о Бога и ближње.

Ни у чему што сам писао нема (бар верујем!) дрског прозивања било кога, нити помињања имена с циљем да се неко дискредитује. Пишем о начелима, а не о појединцима. И, као што сам Вам искрено рекао приликом нашег последњег сусрета, све што пишем, то и потписујем, стојећи иза својих речи, осим иза оних за које се докаже да су лажне и штетне по душу читалаца. Њих се одричем и молим Бога и ближње да ми опросте.

Приводећи своје писмо крају, надам се да Вас ничим нисам увредио, а свако Ваше дело за Христа и Цркву, сваку Вашу сузу и кап зноја проливане од Косова до Јадовна целивам и целиваћу, без обзира шта Ви о мени мислили и говорили. Искрено се надам да ћете ме разумети, и да ће Ваша љубав покрити недостатке написаног.

Просећи Ваш архијерејски благослов,

целивам свету десницу

Крстовдан, 2007.

Владимир Димитријевић

православни хришћанин из Чачка<<<

Владика Атанасије каже да сам у свом писму писао о њему, а не о себи, а требало је писати о себи. Из писма се види да сам ја писао о СВОМ ОДНОСУ ПРЕМА ЊЕМУ, А НЕ О ЊЕМУ ВАН ТОГ ОДНОСА; то јест, писао сам о себи, погођен његовим речима у само срце.

Узгред, „у анпасану“, наводећи своје мишљење о оцу Софронију (Сахарову) у тексту свештеника Михаила Ходанова о овом ученику старца Силуана („Верујем, Господе, и исповедам“, стр. 201-216), владика Атанасије ме критикује као олаког наводитеља туђих мишљења, па напада оца Михаила Помазанског као „изразитог конзервативца“ који није разумео оца Александра Шмемана (текст оца Помазанског, који се не бави ЦЕЛОКУПНИМ Шмемановим стваралаштвом, него само његовом раном књигом „Увод у литургијско богословље“, коју је Шмеман касније превазишао, доносимо у Додатку.)

Утешно је што владика Атанасије није рекао да сам СЕКТАШ (него СЕКТАШКОГ МЕНТАЛИТЕТА). Јер, у Србији XXI века јавно оптужити неког да је „секташ“ значи исто што је у Средњем веку значило рећи за неког да је губавац. Чак и у синтагми „секташки менталитет“ ово „секташки“ има претеће звучање.

Уосталом, I канон Светог Василија Великог, који помиње владика Атанасије, разликује три врсте оних који су туђи Цркви: јеретике, расколнике и припаднике парасинагога (претпостављам да је такав, не данашњи, него древни „секташ“, у ствари, „припадник парасинагоге“, јер владика Атанасије вели да, по Светом Василију Великом он није јеретик, ни расколник, „а може постати“). Свети Василије Велики каже: „Парасинагоге су зборови које чине непокорни свештеници или епископи или неуки (ненаучени) народ. На пример: када је неко избачен због неког греха, и забрањено му је да свештенослужи, а он се не покорава правилима, него сам себи присваја предстојништво и свештенослужење, а заједно с њиме одступе и још неки, оставивши саборну Цркву, на тај начин настаје парасинагога“. Заиста, чак и да сам назван „секташ“ у смислу учења Светог Василија Великог о парасинагогама, то би било страшно, јер би испало да сам у заједници с онима који нису покорни Цркви. Срећом, није то мислио владика Атанасије (можда сад мисли, пошто је у мају 2008. дошао до закључка да сам смењен с места вероучитеља јер се „здушно борим“ против „свог канонског Епископа“.)

Што се помињања оца Симеона (Виловског), оца Николаја Црноречког, Горана Вељковића и др Миодрага Петровића тиче, немам право да одговарам у њихово име. Морам, међутим, да кажем да се уопште не чудим томе што је др Миодраг Петровић, приређивач и преводилац Номоканона Светог Саве и врсни канонолог, са владиком Атанасијем на Светој Гори причао „без свађе“. Зашто би се др Петровић свађао с човеком с којим је полемисао, после научне расправе у којој је с њим разменио ставове о коришћењу појмова „Христос“ и „Христ“ у православним рукописима словенског Средњег века? Не чудим се ни томе што је од њега узимао благослов (др Миодраг Петровић је верник који од свештених лица узима благослов). Не чудим се ни томе што се није причестио кад је владика служио у испосници Светог Саве: вероватно се није спремио за Причешће, јер је др Петровић из богомољачке куће, а богомољци су се по благослову Светог Николаја Жичког, за причешће спремали постом, молитвом и исповешћу.

Владика Атанасије, позивајући се на моје, горе већ наведено писмо, каже да ја „наводно“ „пишем о начелима“ (којим? - тако се звало и Оригеново дело)“. Ово је просто невероватно. У мом писму стоји: „Пишем о начелима, а не о појединцима“, да бих указао на своје принципијалне намере у полемици око литургијске реформе, а владика Атанасије читаоцу убацује идеју да моја „начела“ имају некакве везе са Оригеновом јеретичком књигом „О начелима“, једном од повода за осуду истог на V васељенском сабору.

Владика Атанасије ми се често обраћа са „ВИ“ („ПИШЕТЕ“, „ЛИЧИТЕ“), као да сам колективна личност; то је вероватно зато што ме меша с другима чије текстове чита (рецимо, са Гораном В. из Крагујевца). Зато је тешко одговорити на његове оптужбе - нису конкретне. Рецимо, животопис оца Петра из Денковца писао је Горан Вељковић, и он је објављен у књизи „Помози нам, вишњи Боже“ (стр. 592 - 607); владика Атанасије мисли да сам животопис писао ја, па ми каже: „Бесмислене су речи о. Петра, наводно речи Аве Јустина!, које цитираш на стр. 599-600 у „Малом животопису“ о. Петра“. Горан Вељковић је пренео речи оца Петра, који му је причао о свом разговору са Авом Јустином, а не ја! Ја сам Вељковићев текст, као приређивач објавио у књизи „Помози нам, вишњи Боже“. Оца Петра, као сведока о подвизима оца Гаврила из Ралетинца и оца Георгија Витковића са Свете Горе, наводио сам у књизи „Без Бога ни преко прага“. Уосталом, речи оца Петра, које он приписује оцу Јустину, Горан Вељковић преноси овако:

>> Болела га је (о. Петра, нап. В.Д.) „слобода“ дозвољавања честог причешћивања верника без претходне припреме и исповести. На духовне савете је често ишао код ћелијског горостаса авве Јустина Поповића. Тим поводом га је једном упитао:

- Како то да се твоја духовна деца, која студирају у Грчкој, причешћују без поста, па тако и друге уче?

Авва је, са пуно емоција одговорио:

- Ако су се тамо и причешћивали тако, код мене неће моћи. Причешћу мора да претходи седмодневни пост. Кад бисмо ми нашли чак и документ са печатом и потписом 12 апостола да треба да постимо краће, ми то не бисмо смели да прихватимо, јер би се изгубио подвижнички дух наше Цркве“.<<

Да ли је отац Јустин то рекао БАШ ТИМ РЕЧИМА, не знамо. Али знамо да је на много места (рецимо III том Догматике, стр.569) рекао да се за причешћу Телом и Крвљу Христовом припрема врши „ПОСТОМ И МОЛИТВОМ, ЈЕР ПОСТ И МОЛИТВА ОЧИШЋУЈУ ДУШУ ОД СВАКОГ ГРЕХА И НЕЧИСТОТЕ. При томе је човек дужан да испитује себе и да савест своју очисти од грехова покајањем. Само тако припремљен, човек се може достојно причестити“. Што се пак односа према ПОСТУ КАО РАЗЛИКОВНОМ ЗНАКУ ПРАВОСЛАВЉА ОД ИНОСЛАВЉА, отац Јустин је био јасан да јаснији не може бити: кад је епископ бачки Никанор предлагао скраћивање постова „према захтевима савременог живота верних“, отац Јустин је жестоко реаговао („Сетве и жетве“ стр. 612-613):

>>„Предлог“ Преосвећеног брата Никанора посредно и непосредно, преиначује, па и одбацује Посни Триод и свих Дванаест Минеја у којима се неприкосновено и неизменљиво чува Свето предање Свете Православне Цркве Христове о посту. Ово свето апостолско предање у Посном Триоду и Минејима дошло нам је кроз најдаровитије, најзнаменитије и најбогодонахнутије Свете Оце, те ненадмашне свете философе и свете песнике свих небеских богочовечанских истина свеспасоносног Еванђеља Спасовог. Ко од нас има светог права, богоданог права, да њихово свето, божанско, апостолско учење мења, поправља, преиначује, одбацује ко? ко? ко? - Нико! нико од Анђела! нико од људи! Дрзне ли се ко да то уради он самим тим одсеца себе од вечноживог Богочовечанског Тела Православне Цркве Христове, престаје бити православан, и подвргава себе свим анатемама свих Светих Апостола, свих Светих Отаца, свих Светих Васељенских и /По/месних Сабора Једне, Свете, Васељенске и Апостолске Цркве у оба два света.

Када је свечовокољубиви Спаситељ наш Господ Христос хтео да скрати Своје вечно и безгранично Еванђеље, Он га је свео на две свете врлине, на два света подвига: на молитву и пост - објавивши ову благовест: „Овај се род изгони само молитвом и постом“ (Мт.17,21; Мк.9,29). У ствари, целокупно спасење се и састоји у томе: у победи над ђаволом, смрћу и грехом. У томе је сав догмат спасења. Да, у молитви и посту - сав догмат спасења. То је православно учење, учење Светих Отаца. Оно никада не двоји догматско од моралног. У Богочовековом Еванђељу молитва и пост су догмат, јер без њих нема спасења. У Православној Цркви Христовој нема догмата без моралне суштине и садржине, нити има морала без догматске суштине и садржине. „Речи моје - дух су и живот су“ (Јн.6,63). У Богочовечанском Телу Цркве све је Богочовечанско: све богочовечански сједињено - неразделљиво и несливено. Све од Бога кроз човека ради спасења човека.

А Светитељи? - Сви од првог до последњег: првенствено молитвеници и испосници; сви - оличење еванђелске молитве и поста, свете молитве и светог поста; сви - вечноживи сведоци свеживотворности спасоносних близанаца међу светим врлинама еванђелским: молитве и поста.

Узредна напомена: сва образложења у „Предлогу“ преосвећеног брата Никанора пореклом су из римокатолицизма и протестантизма. То што он предлаже, и образлаже, све је то већ спроведено у римокатоличком и протестантском свету, нарочито у другој половини деветнаестог и у наредним деценијама двадесетог века.

У свему, и по свему, „Предлог“ Преосвећеног брата Никанора је бременит катастрофалним опасностима по Српску Православну Цркву. Ако бисмо га усвојили, што никада не може бити док смо православни и док желимо бити и остати православни, и почели Божанско Еванђеље Спасово прекрајати, мењати, прилагођавати и дотеривати према слабостима наших верника, или према своме нахођењу, онда за кратко време, међу нама Србима, неће остати ничега ни од Еванђеља Спасовог, ни од Цркве Православне.

Ако будемо „према захтевима савременог живота верних“ мењали, „скраћивали“, „ублажавали“, учење Цркве, онда ће се врло брзо стићи до потпуног одбацивања целог Еванђеља Спасовог. На пример, данас има доста православних Срба који не верују у Васкрсење Христово. Ако бисмо хтели да им угодимо, и да слабости њиховој Еванђеље Христово прилагодимо, онда бисмо морали избацити из Еванђеља све што се говори о Васкрсењу Спасовом.<<

А у писму Јовану, епископу шабачко-ваљевском („Сетве и жетве“ стр. 616), отац Јустин каже: „Еванђеље о богочовечанском посту се не сме мењати, као ни Еванђеље Спасово уопште. Ко „друкчије Еванђеље“ објављује, макар био и Анђео, пада под страшну анатему Апостолску: „проклет да буде!“ (Гал. 1, 8-9) Под ту анатему су пали, и падају разни јеретици. Па и римокатоличка, латинска јерес. Шта је у јереси латинској остало од јевађељског богочовечанског поста? Скоро ништа. Јер недавно је Други Ватикански Концил донео „непогрешиву“ одлуку: да је само Велики Петак постан дан у години“.

Дакле, усмена реч Јустинова (да не би требало прихватити ни некакав апостолски „документ“ о скраћивању постова кад би се данас појавио - бар нам је тако речи Јустинове, преко Горана Вељковића, пренео отац Петар), блажа је од његове писане речи да ни анђео не би смео да нас учи скраћивању поста, јер би пао под анатему. Уосталом, О ПОСТУ И ПОДВИГУ као преимућственим особинама Цркве од Истока, говори и владика Амфилохије, ученик оца Јустина, у својој беседи о Св. Причешћу, објављеној у књизи „Помози нам, вишњи Боже“ (стр. 214-216), из које одломак преносимо:

>> Ко се хвали, Господом нека се хвали, поручује нам свети апостол Павле.

Хвала, благодарност, једино припада живоме и вечном Господу, јер све што јесмо, што имамо, што чинимо и што радимо, од Господа примамо. Ако од Њега примамо, откуда нам онда право да се хвалимо као да је то наше? Света Литургија коју служимо, коју смо служили, она је управо благодатни принос наш за сва добра која смо од Господа примили. Ми Му за дарове знане и незнане, видљиве и невидљиве, приносимо на уздарје свети Принос, а преко њега приносимо и сами себе, једни друге и сав живот свој. У тој великој Светој Тајни божанског даривања нас, и наше благо-дарности и захвалности Богу, састоји се свеукупни смисао нашега људскога живота. Тако су сазнавали и спознавали свој живот свети пророци, свети апостоли, свети Божији људи. Једино што су осјећали да је њихово јесу слабости и њихов гријех, и увијек су имали гријех свој пред собом као што је записао и пророк и боговидац Давид: „Гријех свој увијек пред собом имам“. Немамо чиме да се похвалимо пред Господом, сем својим слабостима и својим немоћима. Ако тако каже апостол Павле, који је био сасуд божанске благодати, колико ли тек ми тако треба да кажемо! И зато, приступајући светињи Божијој, Светом Причешћу, треба да му приступамо са покајањем и са благодарношћу. Са покајањем за наше гријехе, знане и незнане, а са благодарношћу за све оно што нам је Господ донио и чиме нас је Господ обдарио.

Они који приступају Светом Причешћу приступају му и треба да му приступају са страхом, вјером и љубављу. Са страхом, јер је страх почетак мудрости, са вјером да је то истинскоТјелоХристово и истинска Крв Његова и са љубављу, цјеливајући Њега на начин на који је Он нас цјеливао, јер сва васиона Божија и творевина Божија и сви дарови јесу божански цјелив нама, људима. Бог нас цјелива и љуби Својим даровима и Ми њега цјеливамо и удостојавамо се да Га смјестимо, Њега Кога не могу небеса смјестити, Кома су небеса престо а земља подножје ногу Његових, удостојавамо се да Га смјестимо испод малог неба, испод нашег непца, Њега Који је несмјестив, ми се удостојавамо да смјестимо у своја уста, у своје биће, у своје срце, и да

постанемо једно са Њим. Наравно, никада не можемо себе довољно припремити да примимо Светињу над Светињама. Зато је Црква кроз вјекове, кроз свој опит, предвидјела непрекидно припремање хришћанина да се сретне са својим Господом, са Жеником своје душе. Као што се невјеста припрема за вјенчање и за сусрет са својим младожењом, тако је и човјекова душа призвана да се припрема непрекидно, а припрема основна јесте управо страх Божији, вјера, љубав према Господу и живот према заповјестима Божијим. Пост душе и тијела је такође оно што спада у припрему за сусрет са Господом и за примање Његовог Тијела и Његове Крви. Наша Црква православна је посна, подвижничка Црква. Као што је Бог Себе нама даривао Својим неизрецивим богочовечанским подвигом, сишавши са небеса у наше ништавило и нашу биједу, тако и Он нас призива да се на христолики начин, на Његов начин пењемо према Њему. Бог је постао човјек да бисмо ми, људи, могли да се обожимо Њиме и врлинама Његовим као светим зрацима, да се сјединимо са Њим, и зато је неопходно очистити срце своје од свакога гријеха. Да бисмо то постигли, потребан је прво пост душе. И како тијело тражи своју храну, тако и душа тражи своју. Онај који хоће да прими Господа као Хљеб живота, он је дужан и да се припреми да та духовна храна може да се прими у њему, да може да се усели у њега да би он постао храм Духа Светога. У томе се састоји тајна покајања, тајна преумљења, тајна промјене ума, срца и душе и свеукупног човјековог бића, кроз пост душевни и тјелесни и кроз молитву. Црква је установила, по опиту своје, постове сриједом и петком, четири велика поста у току године и друге дане који су постни, а сам човјеков живот и независно од тих дана је постни, припрема душе и тијела за сусрет са Господом.

И зато су они који приступају Светом Причешћу призвани да се припремају на прави, истински начин за тај сусрет са Господом, да украсе своју душу са врлинама. На првом мјесту треба да се помире са Господом. Не смије приступати Причешћу онај који се није помирио са Господом имајући у себи истински страх Божији и истинску вјеру у Њега као Сина Божијега и Спаситеља. Не смије приступати Господу онај који се тјелесно није припремио, који није тијело очистио и који се није припремио својим подвигом тјелесним и постом. Не смије приступати Господу не само онај који се није помирио са Господом, него ни онај који се није помирио са ближњим својим. Зато Господ и каже: „Када идеш да приносиш принос свој храму, сјети се да ниси са неким у завади. Онда остави принос и иди помири се са оним са којим си у завади па тек онда иди тражити опроштај од Господа“. „Опрости нам дугове наше као што и ми опраштамо дужницима својим“. То је основно својство истинског и правог хришћанина. Онај који неће да опрости ближњем своје, који неће да се помири са њим, не смије прићи Светом Причешћу. Дакле, мир са ближњим својим, мир са Господом, мир са душом својом, примање тајне вјере у чистој савјести.

Има неких гријеха са којима такође не смије прићи, по вјековном искуству Цркве, онај који хоће да прихвати Господа. Не смије и не може исказати љубав према Господу онај који је прељубочинац, јер чинећи пре-љубу у своје браку он чини прељубу са живим Господом, са светињом коју је примио кроз свети брак. Не смије прићи Причешћу онај који живи у блуду, јер блуд јесте отуђење од Господа, од воље Његове, од закона Његовог и заповести Његове. Онај који није вјенчан вјенцима Божијим, тај такође не смије прилазити светињи Господњој и причешћивати се. Ми смо, савремени хришћани, много ослабљени и ми духовници често дозвољавамо нешто што не бисмо смјели по закону Божијем, по Јеванђељу Божијем, по опиту и искуству Светих Отаца. Ослабљени помало и ми, па ослабљени и вјерницима и себи дозвољавамо оно што није по вјери Божијој, што није по закону Божијем. Не смије приступати светињи мајка чедоморка; како може она која убија плод у утроби својој да приступа светињи Господњој, Дјетету младом, предвјечном Богу, Које се родило од Пресвете Дјеве? Она која не рађа, чија је утроба оскрнављена, која утробу, радионицу живота, претвара у радионицу смрти не смије приступати Светој Тајни без покајања, без исповјести, без епитимије, без престанка да врши тај злочин чедоморства. Помињем само неке од најопаснијих, најопаснијих гријехова који данас владају свијетом и нама хришћанима. Морамо да станемо пред лице Божије да видимо, да преиспитамо себе гдје смо и на ком смо мјесту и ми духовници, и ви, народ Божији. Да ли благодаримо Богу и једино Њему за сва добра и да ли припремамо себе непрекидно да се са Господом сретнемо и да Њега примимо, чистећи себе од гријеха видљивог и невидљивог кроз тајну покајања и кроз тајну исповјести и тајну смирења и кроз тајну благодарења Господу?<< То питање, скупа с владиком Амфилохијем, постављам и ја.

Затим владика Атанасије наводи да су, на стр 306 и 307. незнано које књиге (јер у књизи „Помози нам, вишњи Боже“ тако нечега нема) дати „цитати из Номоканона“, да би се прешло на страну 139. књиге Горана Велковића, на којој ја, по владика Атанасију, тобож цитирам „Извјестије учитељноје“. Међутим, у издању Велковићеве књиге: Схи-архимандрит Петар Денковачки: „Пост, исповест и Причешће“, Крагујевац, 2005, на страни 139. нема ни помена „Извјестија учитељног“, него је ту наслов мог текста: „О посту, исповести и причешћивању“ изнад кога стоји „Владимир Димитријевић“, а испод је вињета причесног Путира. Ово је доказ да је владика Атанасије само летимично прелиставао, а не озбиљно читао, оно што напада, јер тврди да текста има тамо где га нема.

После узредног иронисања на рачун епископа Јефрема и Никанора, владика Атанасије напада „Известије учитељноје“ као плод „западног менталитета“, мада је ово дело пуно сјајних практичних савета о служењу Свете Литургије.

Нападнут је и владика Артемије, због упитника о исповести, који очито подсећа на упитнике о исповести Светог Никодима Светогорца (у зборнику „Од греха ка Богу“, стр. 450-606.) По владици Атанасију, код Светог Никодима Агиорита „треба добро разликовати шта је код њега узето са Запада, а шта је изворно Светоотачко и благодатно искуство“ (вероватно је књига о непрестаном причешћивању „светоотачка“, а књига о исповести - „западњачка“.) Текст „О посту, исповести и Причешћивању“ Горан Вељковић, је са одобрењем аутора, преузео из зборника „Без Причешћа нема обожења“ (Образ светачки, Београд, 2004., стр. 391-408). Овај зборник заступа разноликост причесних пракси у свој њиховој светолитургијској озбиљности. Да не би испало да ја у датом тексту „нападам Свете Оце“ (за шта ме оптужује владика Атанасије), цео овај чланак дајем у Додатку. Да ли сам ја сличног духа са старокалендарцима, то зна Бог Који испитује срца и утробе; о томе да ли се грешим о светодуховско искуство Цркве, нека суди Црква Божја - увек сам јој на располагању.

Наравно да нисам Пастир, ни Архипастир Цркве, али ваљда имам право на свој став, и право да га дам на увид Цркви чији сам лаик (члан лаоса, народа Божјег.) Смирење ми заиста недостаје, и ја просим молитве браће у Христу да ми се смирење дарује. Немам никакве „пастирске“ ни „архипастирске претензије“ у Цркви, али имам искрену жељу да допринесем дијалогу о литургијској реформи, макар удовичином лептом своје жеђи за добром Цркве Божје. А како сам се нашао у „литургијском дијалогу“, већ сам објаснио у уводу за „Писма о литургијској обнови“ (стр. 5-7). Дакле:

>>>Да ми је неко пре деветнаест година када сам, по повратку из војске, постао Србин православне вере (до тада сам био, иако у детињству крштен, Србин паганског начина живота), рекао да ћу се једног дана бавити тзв. „литургијским питањима“, запрепашћено бих га погледао и, сигуран у себе, рекао: „Никад!“ За мене је Света Литургија била чудо над чудима, које се не може разумом сагледати и чије тумачење треба препустити најпобожнијима. Дивио сам се сваком тумачењу Литургије које је долазило од оних којима је ова служба била светлост и радост неизрецива; подједнако су ми били драги и Гогољ и Шмеман, и епископ макариополски Николај и Григорије Светогорац, који је, фрагментарно, објављиван у „Православном мисионару“. Наравно, читао сам и наше опитне и учене богослове. Мој најдражи мистагог био је блаженопочивши владика будимски Данило, док сам на службу Божју углавном ишао у храм Св. Александра Невског у Београду, где су, у страху Божјем и окружени младима жељним Христа, служили, између осталих, отац Љуба и отац Вајо. Ишао сам и у србске манастире - од Ђелија, у којима ми је стари отац Симеон, док поје Литургију, личио на авву Јустина, до овчарско-кабларских манастира, верних богослужбеном предању Светог Николаја Жичког. Бивао сам у Русији, Грчкој, на Светој Гори, у Бугарској - и свуда ми се срце радовало на служби Божјој, и свуда сам се дивио благодатној једнообразности православног литургијског заједништва које је, истовремено, подразумевало и многоликост молитвених обичаја (рецимо, побожни Румуни из Молдавије клече на већем делу Литургије, Руси праве мала метаније у одређеним тренуцима, итд.) Нисам ни знао да постоји некакав покрет за „литургијски препород“. Мислио сам: препорађамо се Литургијом и - то је то! А онда, за мене изненада, то је већ била тема разговора, па чак и оштрих полемика, широм Србске Цркве. Постало ми је неопходно и као вернику, и као вероучитељу (сад већ бившем), да разјасним себи извесна питања јер сам слушао тврдње да олтар за време целе Литургије треба да буде отворен, да свештеник јерејске молитве, намењене тихом читању, треба да чита да их цела црква чује, да је иконостас препрека сагледавању смисла богослужења, итд. Све ми је то изгледало необично, поготову тврдња да треба да служимо као у „раној Цркви“. Зар је могуће да наши стари нису знали како се обавља служба Божја, и зар је могуће сада, после петнаест векова, враћати се, на основу често непозданих научних истраживања, на, тобож сасвим доказану, ранохришћанску богослужбену праксу? Овакав какав јесам (Вааламова магарица која проговара чешће но што би требало, и то на разне теме), почео сам да се занимам за историју Литургије. За то време, полемика се у Цркви захуктала, литургијска питања постављена су и на Архијерејском Сабору, дошло је и до појединих отворених сукоба, а ја сам, како сам знао и умео, желео да допринесем дијалогу, приређујући и пишући књиге на ту тему. Пошто су многи од позваних ћутали, камен је проговорио (Лука 19, 40), и, после извесног времена, што посредно, што непосредно, од извесних је зачуо: „Ти си се родио сав у гресима, па зар ти нас да учиш?“ (Јов. 9, 34). Али, то није тема ове књиге, нити је суштина овог предговора. Ипак, због читаоца који ће се питати откуд „Саул међу пророцима“ (I Сам. 10, 11), то јест православног публициста међу литургичарима, дужан сам да кажем неколико речи.

Пре свега, у доба кад се литургијско питање тако озбиљно и оштро поставља у Светосавској Цркви, потребно нам је што више одговарајућих књига и расправа о темама које су покренуте. Пошто сам, откад пишем, себе сматрао за приређивача туђих мисли, то јест читаоца са ставом, решио сам да народу Божјем

понудим оно што му може бити од користи у разабирању у једној од најсложенијих области црквеног живота и богословља. Дакле, читао сам, сабирао туђе благо, препричавао, задржавајући, наравно, право на сопствене поглед, право на врсту осветљења којим обасјавам изнете чињенице. Како рече један мој пријатељ, радио сам то, крајње неоригинално, али мени сасвим одговарајућом, „сору - расте“ ме-тодом, што се види и из ове књиге, где је „моје“ само везивно ткиво између ставова других, умнијих и ученијих од мене, а које сам желео да представим србском православном читаоцу.<<

Што се тиче постхумног напада на оца Петра из Денковца, он је у најмању руку необичан, с обзиром да се о покојницима говори ништа осим доброг (*nihil nisi bene*), поготову што они на оптужбе не могу да одговоре.

Владика Атанасије нема времена да докаже штетност мојих списа, али ми прети речима Христовим („не знате којег сте ви духа“), као да сам је, попут Јакова и Јована тражио да Бог огњем спали самарјанско село (Лк. 9,55), то јест као да желим пропаст оних који другачије мисле од мене. Међутим, мој став је сасвим другачији, и ја сам га изнео у уводу своје књиге „Обнова или обмана?/Литургијска реформа и криза римокатолицизма“ (стр. 7-8):

>> У новије време, питања богослужења у нас су понегде изазивала оштре речи и разговори тим поводом претварају се у сукобе. А у Цркви Божјој, коју је основао Бог који је Љубав, то би требало избећи, јер нас даља заоштравања често воде у невиделицу: не видимо једни друге и не волимо једни друге, па нестаје свака могућност споразумевања. Ђакон Андреј Курајев нас због тога упозорава: „Религиозни човек ризикује да се сурва у болшевизам. Болшевизам је био осуђен на терор. Најгоре у његовој пракси било је последица најузвишенијег у његовој проповеди. Превисоко се налазио постављени циљ – срећа читавог човечанства у сва будућа времена. Тај циљ је – апсолутан у свести онога ко му служи. Али, апсолут је зато апсолут што је ни са чим неупоредив. У сјају апсолута губе се све „ситнице“ „великог пута“. Сва средства су премала за тако велики циљ – и зато ниједно средство није једнозначно лоше. Цар Николај II је могао да се пита: вреди ли ради очувања своје власти или власти династије да пролива крв на стотине људи? А Лењину је било смешно да о тим питањима и размишља: у поређењу с бескрајном срећом милиона који су скочили „из царства нужности у царство слободе“ шта значи животи неколицине хиљада, који су сломили шије у том космичко-историјском скоку? Наш циљ – оправдава наша средства“.

Курајев каже да овакав став искушава и људе Цркве: добро Цркве је апсолут ради кога се нешто може прећутати, неком подметнути нога, осудити неког. Противотров томе је Еванђеље, молитва Ономе Који се за нас распео, свакодневни покајни труд. Али, све се ово лако заборави у старању око неопходних, још неопходнијих, најнеопходнијих послова.

Курајев наводи речи Василија Розанова, „јуродивог руске философије“, које потврђују претходно речено: „Како је хришћанство, тако добронамерно према човеку, ипак дошло до инквизиције? Јер прелом са „да“ на „не“, прелом у убеђењима, у вери, идеалима, нигде не налазимо! Ствар је у томе што раскида нема! Не може се рећи да су 1000 година „мазили по глави“, а онда „почели да спаљују“. Ничег слично! Никаквог прелома, реформације, буре: тихи дашак. Дашак, дашак, милује косу, слатко, јестиво, опет дашак, несрећа, опет слатко, још слађе, дашак, дашак, чуо се нечији вапај, али све је замрло, дашак, дашак, однекуд испадеше ексери, испадеше игле, некога су на смрт измучили, дашак, дашак, да ли је добро, да ли је лоше, све се меша, све је несхватљиво, дашак, дашак.

Инквизиција је ушла у Цркву на „диференцијале“... Нико је није ни приметио! Када су оних 5-6 кардинала, који су наредили да се „спали“, стварно некога „спалили“, ником ни на памет није пало да одлучно пита: „Јесу ли они пали у јерес? Да ли да се од њих одвојимо?“

Не дао Бог да се нађемо у ситуацији да се полемике браће у Христу претворе у тешке сукобе и вербалне ломаче за спаљивање инакомислећих. Да не буде са нама оно што је рекао Свети Григорије Богослов: „Повод ваших спорова је Тројица, а истински узрок је невероватна мржња“. Јер, то ће угрозити само језгро наше црквености. У свом тумачењу првосвештеничке молитве Христове „да сви једно буду“ (Јн. 17, 21), Свети Јован Златоусти вели: „Спаситељ то често понавља да би показао да црквени мир може да привуче више него чудеса“. Јер, због наше неслоге могу незнабошци да похуле на име Божје (Рим. 2, 24). Сви се морамо потрудити да се на нама не испуне речи Светог Василија Великог: „Неки су измислили заштиту Православља као оружје у узајамном сукобу. Скривајући своје лично непријатељство, они се праве да ратују за побожност“.

Тога не треба да буде.

Можемо се разликовати у мишљењима, али Христос нам је један, и Његови смо ученици по Љубави која је Истина.

Труд потписника ових редова био је усмерен том мишљу, и надом да нас Бог мира неће оставити без Свог свемоћног покрова. Нека се и ова књига, убога лепта једног човека коме је на срцу слава и добро светосавске Цркве, тако схвати.<< Тако сам писао 2007. године.

„Старце“ и „духовнике“ не уздижем изнад Епископа у Цркви. Ако их неко уздиже, уздиже их Дух Свети, а свете владике спремне су да се духовно руководе и код неписмених стараца, само ако у њима препознају духоносце (сетимо се Светог Атанасија Великог који иде за Светим Антонијем Великим из подвига у подвиг, и пише његово житије.)

О оцу Јоилу сам, у књизи „Помози нам, вишњи Боже“, рекао само ово (а мислим да то није претеривање, него став већине оних који га срећу):

>> Од Острога до Ћириловца, отац Јоил је сведок чуда Божјих и свеца Његовог, Василија Острошког, слава му и милост.

Због тога је његова реч одлучна и блага - одлучна као неопходност одлуке да се покајемо, а блага као Божји одговор на наше покајање. „Ради заповести уста Твојих“ говорио је цар Давид Богу, „сачувао сам тешке путеве“. Тешки су путеви Божји, сведочи отац Јоил, али и испуњени радости - јер се на њима стиче спасење. Преневши Његошеву капелу на таворско брдо изнад Ћириловца, Јоил нам каже да још није умрла Црна Гора Светог Василија и Светог Петра Цетињског, Његоша и његових косовских витезова. Зато вреди чути реч оца Јоида.<<

Инкримисане речи оца Јоида, на које владика Атанасије упућује, су:

>> Има ли овде пушача? Има. Кад изађете одавде иза ове капије баците паклице и кажите: Господе Боже дај ми снаге и моћи да овај смрад не уђе више у моја уста. Млада девојка смрди, кућа јој смрди, коса јој смрди, књиге јој смрде. Да нема хлеба, она ће да пуши. У мраку ће да светле три тачке, два ока и једна цигара. Господе свемоћни, дај пушачима снаге и моћи да никад не ставе овај сатански смрад у своја уста. Сад ћете бацити паклице, узети ментол бомбоне да се заговорите. Кад дођете кући, купите грејпфрута, попијте сок од њега и поједите га.

Обраћа се једној девојци: За месец дана, очистићеш све вене, артерије, догодине кад дођеш бићеш румена, сијаћеш, удаћеш се брзо.

Многи испусте своју породицу, ћелије су им полумртве, нема порода. Погледајте какав је човек који пуши двадесет година. То је ужас, личи на разбојника, кржаве му очи, нерасположен, љут, нестане му дуван, хоће да бије жену, децу, трчи по кафанама и тражи цигаре. Неки и лекари и професори пуше, тако деца виде од њих, па и они пуше. /.../

Неке питам да ли постите? Неки кажу - шта ти је то. Тако читавог дана нисам нашао три особе које посте пост, то је тако ретко, у Колашину можда ако пости сва четири поста, негде, на руци се може пребројити који посте шест недеља Божићни пост, седам недеља Васкршњи пост, Петров пост, зависно од Васкрса, Богородични пост 14 дана и среда и петак. У среду је Јуда издао Господа, зато се пости, и петак за распеће на крсту. Ако прекрши пост, од свега овога што сам набројао, изопштава се из Цркве на годину дана, а ако то уради свештеник или епископ рашчињава се. Дође неко од вас и каже: Ја сам болестан, хоћу да ме ослободиш од поста. И отац дође и ослободи те. И ти једеш прштуту у Часни пост. Две хиљаде Светих отаца на седам Васељенских сабора, прво Господ, који је постио 40 дана и ноћи, показали су да треба да се посте ови постови. И ко сам ја да могу тебе да ослободим да можеш да мрсиш у Часни пост? Ако на пример си болестан, онда једи са уљем и узимај биљну храну, то ти је лековито, јер наш организам је Бог створио за биљну храну, тек од потопа човек је самовољом прешао и на животињску храну. Можеш ако си једном јео у посту, да једеш два пут ако си болестан.<<

Такође, отац Јоил је рекао и следеће:

>>Кад почне пост, прву недјељу некако натегне и пости, и напусти. Пита га свештеник како је постио. Он каже - прву и задњу. Он му поставља задатак: Треба да пређеш преко Саве и подигнеш први и задњи стуб, 'ајде пређи преко Саве. Него треба седам стубова па да се пружи мост преко стубова а то ти је покајање, молитва, исповијест, добра дјела. Ја сад кад будем причешћивао прве недеље, ја ћу да питам: Хоћеш ли ти да постиш до краја овога поста? Нећу. Не могу да га причестим, то је трговина са Богом. Ако си почео, иди до краја. <<

А покојни отац Петар, чије речи владика Атанасије такође сматра проблематичним, вели:

>> Ако човек није болестан да му шкоди пост најмање пет дана је потребно. Може да се причести човек ако је доручковао, само ако је боле-стан, али здрав не.

Питао сам једном приликом католичку сестру како се они причешћују? Она каже пола сата не јести пре причешћа. Поједеш плећку печења, наручиш литар вина, и после пола сата идеш на причест<<

Уосталом, књига „Помози нам, вишњи Боже“ не бави се само оцем Петром и Јоилом. Ту су беседе и поуке патријарха Павла, митрополита Амфилохија, епископа браничевског Хризостома (Војиновића), епископа будимског Данила (Крстића), протојереја - ставрофора Живана М. Маринковића, схиигумана Саве из манастира Вазнесење, као и Светог Николаја Жичког. Свести цео зборник на речи двојице духовника (уобичајене за србско православно предање о припреми за Свето Причешће), изгледа, најблаже речено, недобронамерно .

Владика Атанасије каже да је мени и сличнима циљ „да народ Божји што даље и рађе удаљимо од Светог Причешћа“. Уместо одговора, наводим речи Светог авве Јустина, толико пута већ наведене (Тумачење I и II посланице Коринћанима, стр. 146-153.):

>>Црква је богочовечанска заједница људи са Богом, и преко Бога заједница људи међу собом. И то заједница јединствена у свету: богочовечански организам, богочовечанско тело. Све своје она води од Богочовека Христа. Из безграничне љубави своје Господ Христос је претворио себе у богочовечанско тело Цркве, у коме се помоћу обогочовечења, охристо-вљења, обожења једино и врши спасење људи од греха, смрти и ђавола. Обогочовечујућа сила долази људима у Цркви кроз свете тајне и свете добродетели. На првом месту кроз свету тајну Причешћа. У њој је сва неисказана љубав Господа Христа према људима: њоме се Он оваплоћује у нама, и ми у Њему. Та љубав значи из свега што је евхаристично. Установљена на Тајној Вечери - Вечери љубави, света Евхаристија остаје занавек „Вечера Господња“ - Вечера љубави. Помоћу ње, ми се духовно сједињујемо с Господом, и међу собом. А када се у срце хришћана увуче саможивост, која помрачи светлост љубави и расхлади њену топлину, онда хришћани почињу да гледају само на себе и настаје себично усамљивање. подвајање, удаљивање и од Господа љубави и од браће по вери и љубави. Онда хришћани не виде један другог „у Господу“, не осећају један другог као органе једног истог тела. Стога ни бриге другог брата не осећају као своје, ни његово сиромаштво као своје. А то је страшна срамота за следбенике Бога љубави. То ослабљује и умртвљује осећање свете заједнице, светог јединства са браћом. А онда, чиме се хришћани разликују од саможивих незнабожаца и безбожаца? Сами себе куде, сами себе срамоте, и чудесног Господа чије име носе. Треба само помислити, какво је богатство Господ љубави донео с неба свима нама, и оно је у цркви. Али оно нам се даје по мери љубави наше према Господу и према браћи. Јер само љубав неће то свето, божанско богатство осрамотити ни расточити. Упоређено са тим богатством, шта је такозвано земаљско богатство? Прашина и пепео. А ви се прашином китите! и прашином храните, када због земаљског богатства љубав у себи сатирете и божанско богатство Спасово занемарујете. Света и неисказана тајна Богочовека Христа је за све и ради свих подједнака и иста. Она уједињује све светим јединством. Желећи да то нарочито истакне, свети апостол пише коринтским хришћанима:

„Јер ја примих од Господа што вам и предадох“; ништа своје не додадох, нити ишта одузех, све је од Господа. Што примих од Господа, то вам и предадох, јер то је наше Свето Предање: са страхом и трепетом примамо од Господа, са страхом и трепетом предајемо вернима. А ја примих од Господа и предадох вама: „да Господ Исус ону ноћ у коју би издан, узео хлеб, и захваливши преломи, и рече: Узмите, једите, ово је тело моје, које се за вас ломити; ово чините мени за спомен. Тако и чашу, по вечери, говорећи: Ова је чаша нови завет у мојој крви; ово чините, кад год пијете, мени за спомен“.

Свети апостол Павле није присуствовао Тајној Вечери, јер онда није ни био апостол. Све то њему је сам васкрсли Господ открио. Па не само то о Тајној Вечери, него целокупно Еванђеље он је примио од самог васкрслог Господа непосредно. У томе је изузетност његовог апостолства. Еванђеље које он објављује „није

по човеку“: није га ни од људи примио, ни од људи научио, него непосредним „откривењем Исуса Христа“, васкрслог и васкрсеног (Гл. 1.11.12). У том погледу ни свети апостоли њему „ништа не дадоше“ (Гл. 2,6.9; ср. Еф. 3.3.8-9). Од почетка до краја Еванђеље светог апостола Павла је непосредно од самог Бога и Творца Еванђеља, Господа и Спаса нашег Исуса Христа. Ако би се пак све тајне Новог Завета, Завета Богочовековог, могле свести на једну тајну, онда је та тајна - света тајна Причешћа, света тајна Евхаристије. Она нам и показује и даје васцелог Господа Исуса: све силе његове, и сву љубав његову. Јер свето Причешће, то је само Божанско тело његово, то - сама Божанска крв његова, то - сав Он у неисказаној пуноћи свога Божанства, свога Богочовечанства. Нови Завет је заиста на јединствен и изузетан начин нов: Завет у Божјој крви, Завет у Божјем телу. Такав је богочовечански савез Бога и човека, остварен чудесним Богочовеком: Бог сједињује са собом људе својим богочове-чанским телом и крвљу, и тако их на најстварнији и најприснији начин орођује са собом, Богом и Господом. И заиста, кроз свету крв Божју постали смо сродници Божји по крви, остварено је крвно сродство Бога са људима. Зато смо ми деца Божја, синови Божји, а Он - Отац наш небески (ср. Јн. 1,12-13; Рм. 3,15-16; Гл. 3,26; 4,5-7; 1 Јн. 3,1-2). Светим телом својим Господ и нас људе орођује међу собом светим крвним сродством, светим братством, јер смо „једно тело многи“, и то „тело Христово“, и „уди међу собом“ (ср. 1 Кор. 10,17; 12,27; Рм. 12,5). Тако нас свето Причешће најпре орођује и сједињује с Богом, па онда у Богу и нас међу собом. Свето Причешће је увек тело свежег Господа Исуса: „Ово је тело моје“, и ми смо њиме и кроз њега увек његови, свагда наново његови. А и оних који се тим светим Телом причешћују. Тако сви сачињавамо једну свесвету богочовечанску заједницу. У самој ствари, у свегом Причешћу је сва Црква, све њене тајне. Јер је у светој тајни Причешћа сав Господ Исус. У њој - сав Нови Завет, Завет у свеживотворној крви Божјој: „Нови Завет у мојој крви“. А крв је извор живота, свеживота. Кроз свето Причешће ми стално обнављамо свој завет са Господом Христом; стално се утврђујемо у њему; и он је за нас стварно увек нови савез, Нови Завет у Богочовеку Христу. Сав је Нови Завет у томе. То да се никад не заборави. То је оно што треба увек памтити, увек обнављати, и тако себе увек све изнова богочовечанским животом оживљавати. Зато је Спаситељ и оставио благовесну заповест: „Ово чините мени за спомен“. Јер тај „спомен“ потсећа на сав богочовечански подвиг спасења света, извршен Господом Христом. Потсећа, дајући нам самог Господа Христа у васцелој пуноћи његовог Богочовечанства. Јер нам ништа новозаветно не даје тако целога Господа Исуса као свето Причешће. Истина, све што је новозаветно, потсећа на Њега, „спомен“ је његов, али свето Причешће даје нам Њега васцелог: Вечног, Свеживог и Свеживотворног, увек истог и свеистог - јуче и данас и вавек (ср. Јевр. 13,8). У том спомену је сав Бог са свима својим бескрајним и вечним силама и савршенствима, сав његов богочовечански лик и подвиг. Јер кроз свето Причешће ми доживљујемо сав његов богочовечански подвиг спасења као свој. А пре свега његову свеспасоносну смрт и васкрсење. Јер нас они потпуно уводе у спасење. Стога свети апостол благовести:

„Јер кад год једете овај хлеб и чашу ову пијете, смрт Господњу обзна-њујете, док не дође“. А доћи ће, јер је из смрти васкрсао, и са телом се узнео на небо. Са новим, чудесним, вечним, свевредносним телом. Јер је у томе богочовечанском телу све: од њега је почело спасење, њиме се извршило, њиме и завршило. Са њим ће Господ и доћи по други пут у овај свет, да нам завршно покаже неисказану силу и славу богочовечанског тела свог. Зато је на стварности богочовечанског тела Спаситељевог засновано све: и Црква, и Причешће. и спасење, и братство, и бесмртност, и живот вечни. Од тог пресветога тела зависи све, на њега се своди све. Зато је причешћивање неопходно „док Он не дође“. А после? И после ће свето Причешће бити неопходно људском бићу у вечном царству Господа славе. Зато се на светој Литургији после светог Причешћа и молимо умилно и чежњиво: „О велика и свесвета Пасхо, Христе! О Мудрости, и Речи Божја, и Сило: дај нам да се присније причешћујемо Тобом у незапазни дан Царства твога“.

Пошто је у светом Причешћу присутан сав Господ наш Исус Христос; пошто је у њему наше спасење, и освећење, и обогочовећење, и оцрквећење, и обожење, и живот и бесмртност, и вечност, онда - какви треба да смо када приступамо светом Причешћу! Како смирени, како бого-бојажљиви, како покајани, како кротки, како молитвени, како скрушени, како чисти! Пред нама је наш чудесни, свечисти и свесвети Бог и Господ; и Он треба да се оваплоти у нама, да проникне васцело биће наше; и душу, и срце, и савест, и тело, и све мисли, и сва осећања, и сва расположења. Због чега се после светог Причешћа и молимо овом христочежњивом молитвом: „Саздатељу мој који си ми добровољно дао Тело твоје за храну, који си огањ што спаљује недостојне, не спали ме, но још продри у моје удове и саставе, у све зглобове, и у унутрашњост, у срце. Спали трње свих сагрешења мојих; душу очисти, мисли освети, учврсти саставе с костима, просвети пет простих чула, и свега ме прикуј за страх твој. Увек покривај, штити и чувај ме од сваког душегубног дела и речи. Очисти ме, и умиј ме, и украси ме; улепшај ми душу, и уразуми ме, и просвети ме. Покажи ме твојим стаништем јединога Духа, а никада стаништем греха, да, уласком Причешћа, од мене као од огња бежи сваки злотвор, свака страст као од дома твог“.

Имајући у виду сву неизмерну важност светог Причешћа за хришћане, свети апостол благовести: „Стога, ко недостојно једе овај хлеб или пије чашу Господњу, биће крив телу и крви Господњој“. А ко

„недостойно“ једе тело Господње, и пије крв Господњу? Онај који непокајан и неисповеђен приступа светом Причешћу. Онај који без претходне припреме постом и молитвом Приступа светом Причешћу. Онај који и после светог Причешћа остаје свесно при својим гресима, при својим грехољубљу, те је, по речима светог апостола, као пас који се враћа на своју бљувотину, и свиња, окупавши се, у каљугу (2 Птр. 2,22). (подвлачење наше, В.Д.) Шта је недостойно Господа? Сваки грех и свако зло; све оно што није од Еванђеља и по Еванђељу. - А ко је достојан светог Причешћа? Достојан је ко је свестан своје свегрешности и Спасове чудесне безгрешности. Достојан је ко је у својој покајничкој расположењу жеравично свестан своје недостойности, и сву наду полаже у Спасову свемилостивост, свељубав, свеопраштање. О томе подробно, надахнуто и потресно говоре све молитве које се читају пред свето Причешће и после светог Причешћа.

Ко се недостойно причешћује - „биће крив телу и крви Господњој“. Јер му они дају све божанствене силе које су потребне људском бићу: да очисти себе од свакога греха, зла и ђавола; да освети себе; да обожи себе; да постане сутелесник Христов; да се узиде у свеживотворно и свеспасоносно Богочовечанско тело Христово, Цркву, и тако испуни своје божанско назна-чење и у овом и у оном свету. У телу и крви Господњој је сав Господ. Како онда, ко их се недостойно причешћује, да не буде крив том пресветом Телу и тој пречистој Крви? А они су Божанско тело и Божанска крв, да бисмо помоћу њих коренито изменили своје биће, своје тело и своју крв: очистили их, осветили их, преобразили их, обожили их. И тако осигурали себи спасење, и живот вечни. Не учинимо ли то, заиста се недостойно причешћујемо, и несумњиво смо криви Божанском телу и Божанској крви Господњој. Да бисмо то избегли, ваља нам много бдети и стражити над собом, много себе судити и немилосрдао себе осуђивати. Стога свети апостол и саветује:

„Али нека човек испитује себе, и тако нека једе од хлеба и од чаше нека пије; јер који недостойно једе и пије, суд себи једе и пије, не разликујући тела Господњег“. - Како човек треба да „испитује себе“? Еванђељем. Нека све своје мисли, осећања, намере, поступке, проверава светим Еванђељем; нека их огледа у његовом огледалу, осветљује његовом светлошћу, мери његовом мером, цени његовим ценовником. За оваку мисао своју питај свето Еванђеље, да ли је оно одобрава или осуђује, прима или одбацује. И онда ћеш истински испитати себе, и истински познати себе. И знаћеш какав приступаш светом Причешћу. Проверавајући себе светим Еванђељем, стећи ћеш овај наук: све што није од Еванђеља и по Еванђељу, недостойно је Господа Христа, и чини човека недостойним светог Причешћа. Само те Еванђеље може научити да разликујеш Господње од негосподњег, добро од зла, истину од лажи, правду од неправде, љубав од мржње, смерност од гордости, Божје од ђавољег. Без тога, човек није у стању да разликује „тела Господњег“, то јест да оно што је најсветије, највредносније и најспасо-носније у нашем свету, разликује од свега осталог. А причешћује ли се такав Божанског тела и Крви Господа Христа, човек заиста „суд себи једе и пије“: страшни суд, који ће га осудити на непролазне муке. Јер, сумње нема, свето Причешће је највећи и најсавршенији доказ безграничне љубави Божје према роду људском. Недостойно се односити према њему, заиста је и безумље и слепило душе људске, јер, на тај начин човек свесно потире оно што га једино може спасти од вечне смрти и вечних мука, свесно одбацује јединог истинитог Бога и Господа, Спаситеља и Промислитеља, добровољно одводи себе међу богоборне духове, изједначаје се с њима, и осуђује себе на вечни живот међу њима у њиховом вечном царству зла и греха.

Ко се недостойно причешћује, упропашћује себи живот у обадва света. Јер и у овом свету доживљује овоземаљске недаће и муке. Као неке небеске опомене, слабости и болести ударају на оне који се недостойно причешћују. Свети апостол и вели коринтским хришћанима: „Због тога су међу вама многи слаби и болесни, и доста њих спава“. Разне недостойности, па разне и опомене. Неко је више, неко мање недостойан светог Причешћа. Зато су неки слаби, неки болесни, неки успавани лењошћу - умиру. А лек је и од слабости, и од болести, и од лености - тргнути се, испитати себе, покајати се почети живети по Еванђељу, и тако се показати достојан страшне свете Тајне, којој је циљ да Господа Христа оваплоти у човеку да Он живи у њему, како би причасник могао са светим Павлом рећи за себе: „Ја више не живим, него живи у мени Христос“ (Гл. 2,20). Али, ту је неопходно бичем ревности еванђелске шибати себе, будити себе из сна лењости, приморавати себе на еванђелске подвиге, васкрсавати себе из мртвих, и тако испунити спасоносну заповест христовог апостола: „Устани ти који спаваш и васкрсни из мртвих, и обасјаће те Христос“ (Еф. 5,14). Узалуд безбројна сунца Христова, светитељи дивни, сијају даноноћно око тебе и над тобом, када ти спаваш у наручју лености, када се не будиш из сна греховнога, када упорно остајеш духовни мртвац. Јер, да би видео светлост и користио се њоме, треба да отвориш очи. А очи су - твоје; од тебе зависе. Ако хоћеш, отворићеш их; ако нећеш, држаћеш их затворене. И нећеш се наслађивати чудесном животворном светлошћу толиких сунаца Христових, и остаћеш добровољни затвореник у мраку свом, и добровољни мртвац у царству мртвих душа и мртвих савести. „Јер кад бисмо себе судили, не бисмо осуђени били“. Кад бисмо себе судили за грехе, и сами себе осудили за своје грехе, онда нас Господ не би ни судио, ни осудио. Јер Он само за непокајане грехе суди, и за упорно грехољубље осуђује.

А нама је дата савест, и још дата коректура савести свето Еванђеље, да бисмо својом савешћу судили себе, и осудили све што нас одваја од Бога и одводи ђаволу. Само од нас самих зависи да ли ћемо судити себе. Бог нас на то не приморава, Он нам само све путеве осветљава. И оне што воде у бесмртност и живот вечни, и оне што воде у другу смрт и муке вечне. Од самоосуде се мора почети, ако се жели спасење. „Самоосуда је почетак спасења“; она и - завршетак спасења; она и сав пут између почетка и завршетка. Нико се није спасао, ко најпре није себе непоштедно осудио. А почео си да осуђујеш себе, чим си почео да се кајеш. Покајање - ето самоосуде. Ту човек најпре пронађе све грехе своје, и осуди их, и осуди себе због њих. И тако, од самоосуде почиње еванђелско самоисправљање. Кајеш се, осуђујеш своје грехе, исповедаш их, обећаваш да их више чинити нећеш, и молиш Господа свемилостивог да те у томе благодаћу својом помогне. И тако исправљаш себе. Је ли те спопала пакост према неком, устани одмах против ње и осуди је; и приморај себе те се помоли Богу за оног на кога се устремила твоја пакост, и гле - ти си исправио себе. Јер си осудио себе. Тако поступај и са мржњом кад се појави у теби, и са похотом, и са гневом, и са сластољубљем, и са сваким грехом који крене твојом душом. Само непо-штедном самоосудом избавићемо себе од осуде Божје на Страшном суду. Но не треба заборављати: и кад осуђујемо себе, ми то чинимо по дару Божјем, по милости Божјој. Јер нам је Он дао своје божанско Еванђеље, по коме и знамо шта треба да осудимо у себи. И усто вршећи суд над собом, ми га вршимо над оним што је Божје над нама, и у име Божјег што је над нама. На тај начин, Господ нас наказује преко нас самих. Свети богоносац и вели: „Али кад смо суђени, наказује нас Господ, да се не осудимо са светом“. Причестили смо се недостојно, и Господ нас је осудио: казнио нас је слабошћу или болешћу, или духовном успаваношћу. То је мала казна; дошла је на нас, да би нас потстакла да испитамо себе, откуда она на нама и због чега. Она је само васпитно средство. Циљ јој је: да нас разбуди, и покаје, и на нови живот потстакне. Не схватимо ли Божје наказање тако, онда ћемо остати да на Страшном суду будемо од Бога осуђени заједно „са светом“, са нехришћанским, христорборним и богоборним светом. Зато човекољубиви Господ чини све, да ми сами себе осудимо за грехе своје. И још: да правилно схватимо привремене казне као божанско васпитно средство које Он употребљава „да се не осудимо са светом“ кад Он буде дошао да суди свету. Имајући све то у виду, многобрижни апостол братски моли и саветује хришћане: „Зато, браћо моја, кад се састајете да једете, ишчекујте један другог. Ако је ко гладан, нека једе код куће, да се на осуду не састајете. А остало ћу уредити кад дођем“. Главно је - „да се на осуду не састајете“. Јер нам је „вечера Господња“ дата не за осуду, него за вечну славу нашу, за вечно спасење наше, за вечно освећење наше, за вечно обожење наше, за вечно прослављење наше у Христу Исусу Господу нашем. <<

Дакле, - ЧЕШЋЕ ПРИЧЕШЋЕ, ДА! ШТО ЧЕШЋЕ - ДА! Али, са озбиљном припремом, чији је једини циљ да схватимо да нам све припреме ништа не вреде, да се разочарамо у себе, и да кажемо сасвим одлучно: „Верујем, Господе, и исповедам, да си Ти ваистину Христос, Син Бога Живога, Који си дошао у свет да спасеш грешне, ОД КОЈИХ САМ ПРВИ ЈА“. Сва припрема за Причешће је начин да се разочарамо у себе, и завапимо Христу да нас спасе; сва „достојност“ је у увиду у своју недостојност. Али, без припреме постом, молитвом и исповешћу, тешко је стећи покајање, смирење и скрушеност, без којих су нам Тело и Крв Господња на осуду.

ИНТЕРВЈУ ДАТ „УЖИЧКИМ НОВИНАМА“

У интервјуу датом „Ужичким новинама“ (9.мај 2008.) нема ни једне једине моје речи (а камоли „кукњаве“ коју помиње владика Атанасије) о томе како сам смењен с места вероучитеља при храму Св. Вазнесења Господњег у Чачку. Новинарка Биљана Диковић у уводу тог интервјуа, између осталог, каже да је Владимир Димитријевић „одлуком епископа жичког Стефана од новембра 1994. радио као вероучитељ у Чачку, при храму Вазнесења Господњег, одакле је 13. фебруара 2008. године смењен, усменим саопштењем, без икаквог образложења“, да би на крају рекла да разговара са „професором Владимиром Димитријевићем из Чачка, разрешеним вероучитељем“. Чак ни госпођа Диковић није кукала нада мном, а камоли ја! Цео интервју је посвећен питањима литургијске реформе, а не мом смењивању. Затим епископ Атанасије правда то што више нисам вероучитељ чињеницом да „здушно радим против свог канонског Епископа и тиме подривам канонски поредак у Цркви“. Пошто још увек нисам добио образложење одлуке о отпуштању с места вероучитеља, не могу да знам да ли је та одлука заснована на ставу да катихета не могу бити зато што „здушно радим против свог Епископа“. Мени је речено да сам смењен јер немам диплому Богословског факултета (дакле, нисам квалификован за тај посао.) Што се тиче мог наводног „здушног рада против канонског Епископа“, у своју одбрану могу да наведем само оно што сам већ рекао у брошури „Последње предавање Владимира Димитријевића, бившег вероучитеља у Чачку“ (Чачак, 2008.). Ни више, ни мање. Тек да читаоци знају како сам се растао од вероучитељске дужности:

>>Као дугогодишњи вероучитељ при храму Светог Вознесења Господњег у Чачку, решио сам да ову брошурицу објавим ради обавештавања грађана о свом последњем предавању, одржаном у недељу, 10. фебруара 2008, у парохијском дому ове цркве у 18 часова. Наиме, тог истог дана усмено сам обавештен од стране архијерејског намесника трнавског, протојереја-ставрофора г. Радослава Милинковића, да сам разрешен дужности вероучитеља. Акт о том разрешењу ми није уручен, уз образложење да га је епископ жички г. Хризостом доставио Црквеној општини Чачак, а не мени лично. Док пишем ове редове, још увек немам увид у одлуку надлежног архијереја о отпуштању.

Добро Србске Цркве и народа увек ми је било испред личног добра, што сам, надам се, доказивао својим досадашњим радом. Зато нећу бити злурад попут Хама (Пост. 9, 22), нити ћу настојати да од свог случаја правим скандал за увесељавање читалаца таблоида. С друге стране, с обзиром да сам јавни делатник, дужан сам да укратко изложим свој поглед на садашња збивања, јер ме људи питају зашто се то десило. Осим ове брошуре, нећу давати никакве друге изјаве, поготову не за штампу, а, ако буде повода, огласићу се опет пригодним текстом. Све заинтересоване молим да то имају у виду, чувајући мир у Цркви и мир у својој души.

Поред текста последњег предавања, јавности на увид стављам своју радну биографију и своју (делимичну) библиографију. Сав материјал сам на објављивање послао уредништву листа „Жички благовесник“, чији сам члан редакције био донедавно, и који је часопис Епархије жичке.

Живимо у доба кад „главе просто лете колико је мисао слободна“ (Александар Баљак). Срећом, то ипак није доба Светог Максима Грка, који је, невин, због грешке у превођењу богослужбених књига с грчког на словенски, преко две деценије провео у тамници, под забраном Причешћа. Због тога и ова брошура. Да се не заборави, а да се опрости. Сваком човеку, кад умре, следује два метра земље за тело (до Васкрсења) и одлазак душе на Суд Божји. Пролазни, смртни и убоги ми сасвим разумемо реч Светог Јустина Ћелијског, који је, гоњен пре II светског рата због „оштрог језика“ (то јест, говорења истине о извесним проблемима у Цркви), у свом тексту „Apoloġia de via mea“, рекао да, кад човек човека гони, мољац мољца гони - и то није страшно, него смешно. Премештен, „по потреби службе“, из богословије у Сремским Карловцима у богословију у Призрену („Да је било богословије на Гаурисанкару, и тамо би ме преместили „по потреби службе“, говорио је отац Јустин), он је могао да каже да, ако је он Јона на броду Србске Цркве, спреман је да га баце у море, само да тај брод запливи светоотачким водама. И пошто живимо после постмодерне, са две хиљаде година искуства Цркве, потписник ових редова не може а да се са извесном дозом аутоироније не односи према свом положају и околностима у којима се нашао, па зато неће подизати свој глас ни „исповеднички“, ни „мученички“, него скромно, „грађански“ и, бар се нада, србски поштено. Неће подизати глас, него ће говорити као у кругу блиских пријатеља. Уосталом, Црква је већа од сваког појединца, и њен мир и напредак значајнији су од свих наших „болова“ и „рана“, и од сваког „подигнутог гласа“, јер је њен Оснивач, Господ Исус Христос, одбијао да виче и подиже глас по трговима (Мат. 12, 19), а потписнику ових редова треба и разумевања и опроштаја од ближњих.

У брошури су објављени и извесни документи о мом досадашњем вероучитељском раду.

Молим сваког читаоца да не осуђује, него да појми. Смртни и пролазни по себи, а бесмртни и вечни у Христу, тек стишани и смирени можемо проћи кроз замке овога света. Апологетима мог рада поручујем да сам далеко од сваког, поготову хришћанског, савршенства, а оштрим и ученим критичарима ево реч Његошева:

А учен си и књижевник, кажу,

учио си књигу у Цариград,

на некакву Ћабу притврдио,

али ти се јошт хоће памети -

потежа је ова наша школа!

Школа србска, одељење у Чачку.

Аутор

На Света Три Јерарха Божја:

Василија, Григорија и Јована 2008. године

Р. С. Дана 13. фебруара 2008. године замолио сам архијерејског намесника трнавског да бар ВИДИМ акт о свом разрешењу. Он ме је питао зашто сам РАДОЗНАО, и рекао да ми акт не може показати без одобрења Епископа жичког. Толико о отворености, дијалогу и толеранцији, тако често помињаним врлинама нашег екуменског доба.

А ево и мог последњег предавања:

Драга браћо и сестре, помаже Бог!

Вечерас, ево, обраћам вам се последњи пут као вероучитељ при храму Светог Вознесења Господњег у Чачку. Постављен сам на ово место одлуком епископа жичког г. Стефана (е. бр. 1301. од 12. новембра 1994. године), а ослобођен дужности одлуком епископа жичког г. Хризостома која ми је данас усмено саопштена. Питаћете ме, знам, за узроке овог чина. Ја ћу вам, онолико колико умем и могу, одговорити, трудећи се да моја беседа буде умерена и хришћански јасна. Јер, по речи нашег Првоучитеља, Господа Исуса Христа: „Ја говорих јавно свијету; ја свагда учих у синагоги и у храму, гдје се увијек окупљају Јудејци, и ништа у тајности не говорих“ (Јн. 18,20). Ни ово неће бити беседа у тајности, него објављена, да не би било нагађања.

Ако неко очекује да ћу почети речима Иве Андрића, оним из „Проклете авлије“, да живимо у тешка времена, „кад власт не разликује право од криво“, преварио се. Ако неко очекује да ћу одлуку епископа жичког г. Хризостома прокоментарисати стиховима чика Јове Змаја: „Кад не може да душмана свали,/ бар на своме нек срце искали“, и тај се преварио. Ако неко мисли да ћу причати против епископа, и такав греши. Јер, ја знам шта је епископска власт у Цркви Божјој, као што каже Посланица Источних патријараха из 1848. године: „Без епископа ни Црква не може Црква не само да буде, већ ни да се зове, као ни хришћанин хришћанином. Јер је епископ, као наследник апостола полагањем руку и призивањем Духа Светога, обилан извор свих Тајни Васељенске Цркве којима се задобија спасење. Епископ је исто толико потребан за Цркву колико и дисање за човека и сунце за живи свет.“ Зато ја нећу рећи ништа против епископа, мада се у мом случају можда није испунила реч савета коју је Свети Игњатије Богоносац упутио Светом Поликарпу Смирнском: „Снисходи свима, као што и теби Господ снисходи“. Иако према мени није било снисхођења (у садашњем случају), епископа жичког Хризостома не могу да кудим, јер бих говорио против своје савести. Наиме, био сам сарадник овог архијереја још у доба кад је он био епископ банатски, и кад сам са покојним протођаконом Владиславом Вуловићем писао чланке за наш црквени часопис „Банатски весник“. Средином деведесетих година XX века, посећивао сам уваженог владика Хризостома и разговарао с њим о разним духовним темама. И кад је дошао на Епархију жичку, ставио сам му се на располагање, и као члан редакције „Жичког благовесника“, и као сарадник ТВ Трстеник (касније епархијске Телевизије „Логос“), и као вероучитељ у Чачку. Урадио сам, за ТВ Чачак, први интервју с нашим владиком. Његов епископски рад у мени је увек будио поштовање - јер, он је био човек који ревносно стоји на стражи своје вере, што је доказивао редовним служењем Молебана у Недељу православља, којим се осуђују све јереси, одмереним и чврстим владањем према инославнима, објективним и непристрасним односом према србској политичкој сцени, смелошћу да својим благословом у „Жичком благовеснику“ изнесе јасан став о наказној реформи школства Гаше Кнежевића и да, најхрабрије од свих архијереја, устане у одбрану људског права на слободу и достојанство у доба наметања нових личних карти, с електронским чипом, благосиљајући два скупа, у Краљеву, 2005. и 2006. године и штампајући два броја „Жичког благовесника“ и књигу тим поводом. Зато ви од мене нећете чути реч против епископа жичког г. Хризостома.

Али, ипак, поставља се питање - зашто је донета одлука о томе да ја више не будем вероучитељ. Могу само да претпостављам, и да изнесем своје претпоставке, не тврдећи да су апсолутно тачне.

Ако је то учињено због довођења на моје место свештеног лица с теолошком дипломом - поздрављам и клањам се, јер свештеници и јесу позвани да народу објављују реч Божју, као његови пастири и учитељи.

Ако је, како ми појединци кажу, то учињено због мог става о литургијској реформи (или обнови, како је извесни зову), сви знају да сам ја тај став износио у књигама (зборници „Вечно подне“, „Благословено Царство Оца и Сина и Светога Духа“ и „Лек бесмртности“, све у издању „Образа светачког“, Београд 2007, и три своје збирке огледа: „Обнова или обмана?/ Литургијска реформа и криза римокатолицизма“, „Света Литургија и Тајна Очинства“ и „Хлеб небески и Чаша живота“, све у издању „Лио“, Горњи Милановац 2007). На веронауци сам избегавао ову тему, бавећи се духовно-моралним питањима, и упућујући народ да стрпљиво следи одлуке Светог Архијерејског Сабора СПЦ и поштује свог епископа и свештенство. Такође, ни у једној од поменутих књига нисам прозивао било кога од чланова СПЦ, од мирјана до архијереја, него сам о литургијским питањима расправљао начелно. Чак и када сам доживео оштар напад у листу „Православље“ од једног умировљеног свештеног лица (које тврди да заговарам некакав „латински“ пост суботом - иако Латини данас посте само на Велики Петак, и сат времена не једу пре причешћа, и клечање недељом - иако нико богословски писмен не клечи у дан Васкрсења), нисам му одговорио јавно, него приватно, јер из руку тог свештеног лица сам се први пут причестио, у јесен 1989. у београдском Ваведењу, а његове књиге и предавања биле су ми путокази на путу ка православној вери, и његова борба за Србство „од Косова до Јадовна“ пример хришћанског родољубља. Зато не верујем да су књиге које сам писао повод за овакву одлуку.

Неки веле да је то мој тобожњи утицај на архимандрита Венијамина из манастира Преображења, или његов на мене - обојица смо, кажу, „зилотски“ настројени. Што се оца Венијамина тиче, наша сарадња је почела одлуком епископа жичког г. Стефана (е. бр. 1/3. јануар 1995. године) да се он постави за духовника Православне хришћанске заједнице и Светосавске омладинске заједнице у Чачку, чиме сам и ја био у обавези да се с њим виђам и договарам око делања на њиви Божјој. То ми је била и част и задовољство, као што и данас овог духовника сматрам достојним сином Светих Николаја Жичког и Јустина Ћелијског, у чијем духу он недоступно стоји на стражи свог ума и срца, своје и народне вере. Уосталом, као вероучитељ, увек сам вам говорио да од Светих Николаја и Јустина нема већих духовника и свештеника у Срба, и да их не може ни бити. Њихов пут треба да нам буде увек пред очима: у вери и моралу, у заветништву и храбрости исповедања. Како су они служили службу Божју и учили народ да се спрема за Свето Причешће - тако и ми треба да творимо, и благослов Божји биће са Србском Црквом и сваким Србином. Зато не верујем ни да је то повод што више нисам вероучитељ.

Пошто сам, недавно, без икаквог наговештаја избачен из редакције „Жичког благовесника“, у коме сам, скупа с протођаконом Радошем Младеновићем, својевремено ипак дао изванредан допринос, а затим ми је и усмено јављено да више нисам сарадник епархијске ТВ „Логос“, неки ме уверавају да је то зато што сам, на изванредан начин, подржао свештенике Мирољуба Јовановића, Драгана Никитовића и Горана Јанковића у њиховом вапају да им се објасни зашто их премештају с парохија. Не верујем да је и то повод: јер, ја сам људе подржао тако што сам долазио у храм Св. Вазнесења скупа са осталим верницима из поштовања према њиховом свештеничком достојанству и самопожртвовању, а не из пркоса према свом епископу. Два пута сам молио епископа жичког г. Хризостома - једном телефонски, да ме прими на разговор о нашој невољи, а други пут писмено („на коленима“, записао сам у писму) да прими представнике народа - да би се ситуација стишала. И људе на веронауци и све који су ме за нешто питали - преклињао сам да смире страсти да би се наша несрећа мирно разрешила. А да нисам отишао у храм у коме су три србска свештеника себе изгладњивала ради жеље за разговором с епископом и сведочењем сопствене вере - ја бих био човек никакве савести, или, на старочачанском језику, МУФЉУЗ. Своје свештенике је подржао Чачак, тврдоврат, али поштен, непристојан и отворен град, па би било чудно да не будем уз Чачак и Чачане. Чак и да је народ тешко погрешно, зар не треба бити с њим? Јер, и пророк Мојсије је молио Бога да поштеди грешни Израил, па и по цену да он, праведни Мојсије, буде избрисан из књиге живих ако Израил не буде поштеђен. И апостол Павле се молио за своје сународнике, па и по цену да сам буде одлучен од Христа - а да се они спасу. Нисам ни Мојсије Боговидац ни Павле Првоврховни. Ја сам само православно Србин из Чачка, Владимир Димитријевић, који је желео и жели црквени мир и слогу, више од свега на свету, али се и трудио да свагда буде син свога народа.

Зато вас молим: немојте се бунити и протестовати због тога што више нисам вероучитељ. Богу сам благодаран што сам то био тринаест година, и што сам овде упознао све вас и многе друге. Неки су отишли свештеничким, неки монашким путем. Неки су се овде упознали и венчали (ево, данас је свадба Радисава и Сунчице, нашег брата и сестре у Христу). Библиотека „Свети Пајсије и Авакум“, коју смо скупа градили од 1994. године, ускоро ће бројати 2000 чланова. Заједно смо учили реч Божју - и ви мене, и ја вас. Молили смо се једни за друге, ишли у србске светиње, читали у храму псалтир за Косово, носили помоћ на Косово и у Свету Петку код Раванице, помагали сиротињи, уређивали наш храм - слава Богу, било је много лепо! Трудио

сам се да говорим реч Божју и Светих Отаца, а не своју. Ако сам се о неког грешио или рекао нешто неразумљиво и нетачно - праштајте! Слаб сам и грешан, и себе сам често осећао као магарицу пророка Валаама, као оног ко говори истину, иако не живи словесно хришћански у потребној мери. Овде, на веронауци, упознао сам и своју супругу - и то ми је награда Божја. Овде, на веронауци, срео сам на стотине дивних људи - вас, драга браћо и сестре - и то ми је награда Божја.

Увек сам вас учио да поштујете наше свештенство и монаштво. Цитирао сам вам беседу оног владике који је рукоположио проту Матеју Ненадовића, и рекао држећи се за камилавку: „Народе, ко је на ову капу лај'о, до века се кај'о!“ И данас то кажем - поштујмо свог епископа и свештенике и живимо хришћански, не заборављајући да бранимо своју веру, јер она брани нас.

Нека нам вечни узор буду Мајка Божја и свети србски, од Светог Саве до Светог Николаја и Јустина. Нека нам узор буду Свети Пајсије и Авакум јер „нема вере боље од хришћанске, /Срб је Христов, радује се смрти!“ (Пошто је Христос смрт победио, а ми смо Његови сапобедници.) После свих ових година, предавања која сам одржао, књига које сам написао и приредио, славим Бога за све, захваљујем чачанском свештенству на сарадњи, овчарско-кабларским манастирима на молитви и благослову, покојном оцу Сави из Вазнесења на духовном очинству, епископу жичком Стефану на постављењу за вероучитеља и епископу жичком Хризостому (коме сам свагда на располагању) на досадашњој сарадњи. Вама, браћо и сестре, хвала на трпљењу и стрпљењу, на љубави и доброту, на најлепшој пажњи и узајамности - на свему, заиста! И даље слушајте и читајте реч Божју, узрастајући у Христу, и певајући Богу у срцима својим. Јер, како рече она богомољачка песма:

Певаћемо Богу без престанака,

Бог је бољи нег тац и мајка!

Господе, опрости и помози!

Слава Богу за све!<<<

Тако сам се растао од своје вероучитељске дужности. Није ту било никаквог „кукања“.

Што се тиче „Барберинијевог кодекса“, озбиљна литургијска литература упућује на чињеницу коју сам поменуо у интервјуу: „Богослужбена употреба тзв. „Барберинијевог кодекса“, у коме је сачуван скоро цео текст оновремене Литургије, садржи упутства о ТИХОМ ЧИТАЊУ СВЕШТЕ-НИЧКИХ МОЛИТАВА“. Уопште нисам тврдио да је напомена „тајно“ у том рукопису „СВУДА“ и „ДОСЛЕДНО“ спроведена. Што се незналица и незналштва тиче, Роберт Тафт у свом огледу „Да ли је у раној Цркви била традиција да се литургијске молитве наглас читају?“, каже: „Упркос Јустинијановом пропису, од VIII века византијски литургијски коментари и рукописи сведоче о напуштању раније традиције. Већ у најранијем византијском литургијском рукопису, Barberini Gr. 336 (око 750.г.) Божанствена Литургија је имала одломке који су указивали да молитве треба читати тихо (или у себи). Глава 39 византијског литургијског коментара познатог као „Protheoria“ (око 1085-1095.) потврђује не само да је Јустинијанова битка била изгубљена, него и да је анафора изговарана тихо (или у себи) изазивала недоумице и незадовољство међу вернима: „Неки од сабраних збуњени су и забринуту, и питају: „Шта све ово значи? Зашто свештеник шапуће у себи? А они хоће да знају о чему су те молитве“ („Вечно подне, Образ светачки, стр. 569.) Ако је то тако (а јесте, бар по Тафту, Лују Бујеу и осталима који су се бавили овим питањем), зашто се незналштво приписује мени, а не њима? Баш зато што себе не сматрам ЗНАЛЦЕМ, трудио сам се да своје одговоре госпођи Диковић заснивам на студијама оних који нешто ЗНАЈУ.

Јасно је да је тихо читање олтарских молитава у доба Светог Саве било уобичајено. То се види и из напомене о хиротонији епископа и рукополагању свештеника и ђакона, које је номоканонско тумачење петог правила Лаодикијског сабора: „Молитве које изговара архијереј над рукополаганим епископима, и презвитерима, и ђаконима, НЕ ИЗГОВАРАЈУ СЕ МНОГО ГЛАСНО, ДА СВИ ЉУДИ ЧУЈУ, НЕГО САМО ОНИ КОЈИ СУ УНУТРА СА АРХИЈЕРЕЈЕМ СВЕТИТЕЉЕМ (подвукао В.Д.) Дакле, ако су се ове молитве, којима се обавља посвећене у клир, и које су преимућствено свецрквене молитве, ТИХО изговаране, то је јасно и за остале литургијске молитве које чита свештеник. (Овде, као што видимо, „ТИХО“ не значи „У СЕБИ“ него да их чују они који су у олтару, дакле САСЛУЖИТЕЉИ, што је сасвим логично.) У србском службенику из 13. века, који се од 1892. налази у Петрограду, ГПБ,к.р. I (а микрофилм у Археографском

одељењу Народне библиотеке Србије), види се да свештеник молитву 1. антифона чита тајно, и 2. антифона и 3. антифона; и молитву Малог входа, и молитву Трисветога; и молитву усрдног мољења; и молитву Херувимске песме; и оно пред речи установљења („А тако и Чашу по вечери, говорећи“), и молитву „Теби предајемо сав живот наш, и наду“... Онда где нема напомена „тајно“, види се посредно да је баш ТИХИМ ГЛАСОМ. (Рецимо, иде: „Још Ти приносимо ову словесну службу за почивше у вери...“, после чега је нагласак да се „Особито за Пресвету...“ изговара ВИШИМ ГЛАСОМ, то јест возгласно, као и данас.)

На питање о томе „да ли литургијске промене које поједини намећу СПЦ имају икакве везе са богослужбеним реформама које су у римокатоличкој цркви наступиле после II ватиканског концила завршеног 1965. године?“ рекао сам: „ПОСРЕДНО ДА, НЕПОСРЕДНО НЕ“, а „нову врсту унијаћења“ нисам споменуо у вези са Србском Црквом, него са римокатоличким покушајем да нагласе своју потребу „за екуменским зближавањем са осталим хришћанима (у ствари, за новом врстом унијаћења скривеног иза маске плурализма и толеранције)“. Да је екуменска политика II ватиканског концила баш таква, православнима је добро познато. Ево шта пише Владислав Петрушко у свом огледу „Католицизам о екуменизму и Православљу“ („Православна Црква и римокатолицизам /Од догматике до аскетике“, Лио, Г. Милановац. 347-350.):

>>Римокатоличка црква није члан Светског савета „црква“, мада делимично учествује у раду појединих комитета истог. Па ипак, Ватикан не само да сматра да је екуменска делатност допуштена, него је и подстиче. Али, поимање екуменизма у католичкој цркви има своје посебности. Опште претпоставке реформисаног погледа Католичке цркве у вези са проблемом екуменизма биле су дате у одредбама II Ватиканског концила „О екуменизму“.

Овај документ не само да афирмативно оцењује екуменски покрет у целини, него и објављује да је он поникао „по дејству помагајуће милости Светога Духа“. Овде се примећује да у „том покрету ка јединству учествују они који призивају тријединог Бога и исповедају Исуса као Господа и Спаситеља, и то не само као појединци, него уједињени у Заједнице, у којима су чули Еванђеље и које они називају Црквом својом и Божијом. Уз то скоро сви они, макар на различите начине, стреме ка Једној и видљивој Цркви Божијој, која би била заиста васељенска...“

У исто време тврди се да је „Господ Христос створио једну и једину Цркву, мада многе хришћанске Општине сматрају себе истинским наслеђем Исуса Христа...“ Том „једином Црквом“ концил сматра, природно, Римокатоличку цркву и, полазећи од тога, одређује како католик треба да се односи према екуменском покрету.

Одредба излаже традиционални католички поглед о примату папе као наследника апостола Петра. Црква се схвата као она којом „управљају апостоли и њихови наследници, управо епископи са наследником Петровим на челу“.

У одредби се тврди да су се „не мале Заједнице одвојиле од пуноте општења Католичке Цркве, каткад не без кривице људи и са једне и са друге стране. Оне који се сада рађају и живе у таквим Заједницама вером у Христа не можемо окривљавати за грех подељености, и Католичка црква их грли са братским уважавањем и љубављу. Јер они, који су примили истинско крштење и верују у Христа, налазе се у некаквом, макар и непотпуном општењу, са Католичком црквом. Наравно, разне разлике између њих и Католичке цркве по питањима вероучења, каткад и дисциплине, као и устројства Цркве, представљају, препреке које настоји да надиђе Екуменски покрет. Па ипак, оправдани су вером у крштење, сједињени са Христом и, према томе, по праву носе име хришћана и синови Католичке цркве их с правом називају браћом“.

II Ватикански концил, за разлику од претходних убеђења католицизма, признаје неку делимичну „благодатност“ других хришћанских друштава: „... Од добара и истина чијом се целокупношћу саздава и оживотворава сама Црква, неке, чак многе и веома вредне могу постојати ван видљивих области Католичке цркве“. Са извесним оградама признаје се и присуство благодатних тајни ван Католичке цркве: „Такође код наше браће, раздвојене од нас, постоји не мало свештенодејстава хришћанске религије која, на разне начине, у складу са различитим положајима сваке Цркве или Заједнице, без икакве сумње могу да рађају благодатни живот и треба признати да она могу отворити приступ спасењу“.

Конечно, концил признаје спасоносно значење других хришћанских друштава. Међутим, оно се показује као могуће само због извесне мистичке повезаности са Католичком црквом као једином која има пуноту благодати. „Те Цркве и Заједнице од нас одвојене, мада верујемо да пате од извесног недостатка, нису

лишене значења и вредности у тајни спасења. Заиста, Дух Христов не одбија да их користи као средства спасења, чија сила происходи из саме благодати и истине, поверене Католичкој цркви.“ Али: „Само кроз Католичку цркву Христову, која је за све заједничко средство спасења, могуће је добити сву пуноту спасоносних средстава. Ми верујемо да је Господ сво богатство Новог Завета предао само Сабору апостола, чија је глава Петар, с тим да би на земљи створио једно Тело Христово, у које треба да уђу сви који на неки начин припадају народу Божијем“.

Пошто II Ватикански концил екуменски покрет схвата као процес уласка свих других хришћанских „Црква и заједница“ у крило Католичке цркве, он „саветује све верне католике да разликују знаке времена и активно учествују у екуменској делатности“. Притом концил под екуменским покретом подразумева све акције усмерене ка уједињењу хришћана, то јест њиховом сједињењу са Католичком црквом, управо: „Све што служи да се уклоне речи, судови и дела која по правди и истини нису у сагласју са положајем наше одвојене браће и који на тај начин отежавају узајамне односе“. Продубљивање дијалога и контаката између конфесија, по мишљењу учесника концила, треба да приведе заједничкој молитви.

Тај процес треба да се заврши овако: „На тај начин, постепено, надишавши препреке, које сметају савршеном црквеном општењу, сви хришћани ће се сабрати око једног савршавања Евхаристије у јединству једне и јединствене Цркве, у оном јединству које је Христос од почетка дао Својој Цркви које, верујемо, неодузимљиво почива у Католичкој цркви“...

Такође, уједињење свих хришћана у крилу Католичке цркве од стране учесника концила схвата се као очување специфичности сваке конфесије: „Нека свако у Цркви, чувајући јединство у оном што је неопходно, у складу са њему датом службом, очува своју слободу како у разним пројавама духовног живота и дисциплине, тако и многликости литургијских обреда, па чак и богословској обради истина Откривења...“

Ипак, као средство које погодује „бетонирање“ свих у јединствену Католичку цркву, концил предлаже „обнову“, другим речима - мо-дернизацију свих страна црквеног живота: „...Та обнова има посебно екуменско значење. Разни видови живота Цркве, у којима се та обнова већ дешава, какви су библијски и литургијски покрет, проповеди Речи Божје, катихизација, апостолско служење световњака, нови видови религиозног живота, духовни живот у браку, учење и делатност Цркве у социјалној области, треба сматрати залогом и добрим знамењима која предвиђају успешан развој екуменизма“.

То објашњава улогу коју црквени модернизам има у екуменским плановима Ватикана. Модернизам по правилу доводи до брисања и потирања, као и нивелације, црквених традиција, што значајно олакшава екуменски дијалог на темељу који је поставио католицизам. Мо-дернистичке тенденције које се активно развијају у Католичкој цркви после II Ватиканског концила сада постоје и у извесним православним круговима. Природно је да то привлачи пажњу католичке стране јер их ови сматрају највероватнијим партнерима у екуменском дијалогу у духу II Ватиканског концила.

Конституција „О екуменизму“ допушта католицима не само да са другим хришћанима учествују у екуменској молитви, него им допушта чак и заједничко служење Светих Тајни: „У неким нарочитим случајевима, на пример, приликом молитава „о јединству“ и на екуменским скуповима допушта се, штавише - пожељно је да се католици ради молитве здружују са својом одељеном браћом“.

„Светотајинско општење не треба сматрати средством које се неопрезно примењује ради успостављања јединства хришћана. На тај начин, Католичка црква је спремна да компромисно допусти светотајинско општење са „одвојеном браћом“, мада то нарушава логику католичке еклисиологије, па и саму ватиканску концепцију екуменизма.

Такво општење у Тајнама сабор допушта кад су у питању православне и древне дохалкидонске цркве: „Пошто те Цркве мада и одвојене од нас, поседују истинске свете Тајне, нарочито по сили апостолског прејемства, Свештенства и Евхаристије, којима су они на најприснији начин до сада сједињени с нама, извесно општење у Тајнама, у одговарајућим околностима и по одобрењу црквених власти, не само да је могуће, него је и препоручљиво“. Ово становиште концила не може се сматрати непротивуречним с обзиром на то да је већ било декларисано да је пунота Тајни могућа тек у Католичкој цркви и да је могућа само једна Црква и једна Евхаристија.

Уопште, према Црквама Истока католичка црква проглашава веома широку слободу. У конституцији „О екуменизму“, на пример, говори се: „... Цркве Истока, сећајући се неопходности јединства све Цркве, могу да се управљају својим сопственим правилима, као онима која више одговарају добру њихових душа“. Штавише, концил допушта чак и најшири богословски плурализам ради могућег поновног сједињења источних хришћана са католицима: „Исто што је горе поменуто о законитој разноликости, може се такође рећи и кад су у питању различити богословски методи излагања вероучења. У самој ствари приликом истраживања истине Откровења на Истоку и на Западу примењују се различити методи познања и исповедања божанских тајни. Зато није чудно што је неке стране Откривене Тајне боље усвојила и у лепшој светлости изложила једна страна у односу на другу, тако да различите богословске формулације треба неретко назвати пре онима који се узајамно допуњавају него оним које се узајамно искључују.“

На тај начин, Католичка црква допушта и подстиче екуменски покрет, па ипак, доживљава га сасвим једнозначно као процес интеграције свих хришћана у своје окриље. Управо то је разлог због кога Католичка Црква није члан Светског савета цркава, јер дијалог на равној нози са осталим хришћанским конфесијама католичка црква не прихвата.<< То каже Владислав Петрушко. И ја сам о новој врсти унијаћења говорио кад је у питању постконцилска стратегија Ватикана у односу према православнима, а нисам говорио о унијаћењу у Србској Цркви.

На примеру богослужбених последица II ватиканског концила и лефевристичког раскола у римокатолицизму, покушао сам да покажем какве су опасности ЛИТУРГИЈСКЕ РЕФОРМЕ ЗАСНОВАНЕ НА ПОГРЕ-ШНИМ ПРЕТПОСТАВКАМА НАУЧНИКА - ЛИТУРГИЧАРА. Катастро-фалне исходе таквих експеримената сада покушава да уклони папа Бенедикт XVI, чија књига „Дух Литургије“ говори о разлозима за „РЕФОРМУ РЕФОРМЕ“ и у којој папа Бенедикт XVI (за мене, свакако, јересиарх, а не православни епископ; али, учен и озбиљан човек) јасно каже да ЛИТУРГИЈА ОСТАЈЕ ЛИТУРГИЈА САМО ДОК СВЕШТЕНИК НЕ МОЖЕ ДА МАНИПУЛИШЕ ЊЕНИМ СПОЉАШЊИМ ЕЛЕМЕНТИМА. Оно што епископ Атанасије покушава да прећути је чињеница да су данашњи литургичари - модернисти у Православљу под непосредним утицајем римокатоличких модерних. Поменуо сам Николаја Афанасјева, Петра Василијадиса, Павла Кумаријаниса (који извештава о реформи Литургије у Грчкој на римокатоличким литургијским форумима). Такви православни модернисти, кажем у интервјуу, „прихватили погрешне закључке западних научника и сада покушавају да их наметну Православној Цркви“. То је права истина; Петар Василијадис се, рецимо, потпуно слаже с англиканским литургичарем Хјуом Вајбруом, који сматра да је „невероватно да евхаристијска пракса (православних, нап. В.Д.) остане иста и у веку и у миленијуму који наступа“ (XXI веку и III миленијуму, нап. В.Д.), што се види у Књизи Петра Василијадиса: „Lex orandi / Литургијско богословље и литургијски препород“, Каленић, Крагујевац 2006. стр. 13. Павле Кумаријанис сматра језуиту Роберта Тафта врхунским ауторитетом у области обнове литургијског дијалога пре Анафоре, а другог језуиту, Мигела Аранца, стручњака за „првобитно место свештеничких молитава јутрења и вечерње“, итд. (види Кумаријанисов текст „Литургијски препород у Грчкој Цркви данас: споран покушај литургијске реформе“ у „Видослов“, бр. 14/2007, стр. 94).

Што се тиче братије Новог Скита, реч је заиста о криптоунијатски оријентисаним модерним, а не о некаквим узгајатељима „паса за вођење слепих особа“. Пре свега, ти „полуобраћеници“ у Православљу литургијски прослављају римокатоличког прелешћеника Фрању Асишког као „православног“ свеца, а у храму Премудрости Божје имају фреске (за сад, још без ореола) папе Павла VI, англиканског надбискупа Мајкла Ремзија, часне сестре Терезе Бојацију (тзв. „Мајке Терезе“) и Дороти Деј. У овом друштву, нашли су се (на фрескама Новог Скита): патријарх цариградски Атинагора, монахиња Марија Скобцова, и свештеници Александар Мењ, Александар Шмеман и Лав Жиле. Новоскитски „племенити трудбеници“ веома се труде око свих врста модернизма и екуменизма које човеку могу пасти на памет. На све нападе „конзервативаца“ одговарају да имају право да обнове монаштво и литургијски живот у складу са законима нашег доба. Поред калуђера, који се шеткају по манастиру и околини у цинсу и са скуфијцама на глави, и калуђерица Новог Скита које уопште не покривају главе, ту је и друштво „Пријатеља Новог Скита“ (брачници, који, наводно, живе монашким животом). О свему овоме се штошта може сазнати на <http://www.newskete.com>

Не баве се „измучени Американци“ само псима-слепчовојама. Напротив! На њиховом псопклоничком сајту „dogsbestfriend.com“ сазнајемо да се они баве и другим врстама дресерских послова. Поред узгајања немачких овчара као водича, они вежбају и све друге врсте кучића у „основној послушности“ (basic obedience). Отац Марко Новоскитски нас, рецимо, о мистици односа са псом поучава: „Морамо превазићи наше неразумевање тога шта су истинске потребе пса!.../ Важно је да обратимо пажњу на то шта нам пас каже, јер пас не може да говори да би нам саопштио своје потребе“. У саветима за васпитавање пса, велика пажња се посвећује њиховој социјализацији (псима је потребан вођа, кога новоскитани зову „алфа.“) Фрањевачки хуманизам новоскитана огледа се у њиховој тврдњи да се пас током дресуре не сме

претварати у робота, него да у њему треба уживати. Ипак, вежбање помаже да „човек ужива у псу и пас у човеку“. Ту су и савети о псу који расте, и који пролази кроз својеврсни „пубертет“: тежи независности, доминацији, итд. Рекламирајући свој серијал „Гајећи пса с монасима Новог Скита“, калуђери New Age се препоручују: „Један од циљева ове серије је да надахне власнике да одвоје време довољно за изградњу здравог односа са сопственим псом. Нудећи јединствену визију везе човек-пас, желимо да подстакнемо и мотивишемо власнике на истраживање дубоких димензија присутних у односу са псом“.

Монаси Новог Скита су до сада објавили и низ поучних књига: „Како да будете најбољи пријатељ псу: класичан приручник дресуре за власнике паса“; „Уметност узгајања куца“; „Божански пас: монашки пут за срећног послушног пса“; „Ја и пас“...Гречен Вилер из друштва за заштиту животиња „The Ark Trust“, каже да њихове видео поуке „охрабрују везу између човека и његовог најбољег пријатеља засновану на поштовању и дивљењу“, и додаје: „Браво за монахе Новог Скита због презентације интелигентног и саосећајног приступа разумевању и општењу с тим чудесним створењем какво је пас“. На сајту „измучених Американаца“ налазе се и „духовни“ одговори на питања каква су: „Како да ме куче слуша у свим околностима?“, „Како се изборити са псом који једе све живо?“, „Како спречити пса да копа по дворишту због чега комшија зове „animal control“?“ „Најљупкије“ од свих питање на које Новоскићани одговарају је како спречити осмомесечну куцу да пишки од среће кад муж њене газдарице дође с посла („Every time my husband comes home from work she gets so excited that she pees on the floor“ вели дама). Новоскићани упозоравају да викање на кују и гурање њене њушке у урин никуда не води. Треба бити пажљив, и ствари решавати постепено.

Зашто се овако дуго задржавам на псопоклонству новоскићана? Зато што њихова делатност није само „племенини труд са животињама да се помогне слепој браћи за које је Христос такође страдао“, нити је реч о „дресираним псима за преношење порука и поште“, које је благословио „свети Игуман“ неког манастира с „православног истока“. Реч је о ПСОПО-КЛОНСТВУ АМЕРИЧКОГ ТИПА, о чему сведочи чињеница да су за ТВ канал „Animal Planet“ новоскићани урадили серију „Божанствени пас“ (Divine Canine), чије је емитовање почело 16. априла 2007. Да православни калуђер који се бави реформом Божанствене Литургије, назове пса „божанским“ - то је, по мени, New Age по примућству, и нема никакве везе са предањским монашким животом и псима у манастирима Истока.

Новоскићани су, дакле, људи који славе Фрању Асишког, на фрескама сликају Павла VI и Мајкла Ремзија, баве се псопоклоничком комерцијалом и - реформишу православно богослужење. О њиховој реформаторској работи са разумевањем је писао протопрезбитер др Владимир Вукашиновић са Богословског факултета СПЦ у Београду, у својој књизи „Литургијска обнова у XX веку“ (стр. 141-147). Ево шта он каже о Новоскићанима и њиховој реформи:

>> Истинска литургијска реформа не сме да буде пуки повратак на пређашње форме богослужења које је литургијска наука својим историјским и компаративним истраживањима открила. Она увек мора да буде мотивисана и вођена жељом да се на уму, пре свега, има добробит верних, њихово напредовање у црквеном животу, њихово пуније учествовање у животу Цркве - дакле, пастирским приступом.

Сами монаси свој рад доживљавају као реформу (одстрањује неправилности и реаранжира основне елементе служби на једноставнији, инте-грисанији и разумљивији начин), рестаурацију (враћа у употребу одређене концепте, идеје, идеале, одлике и праксу древних центара - Јерусалима и Цариграда) и обнову (враћа животодавну силу службама - такве нам службе дају нови живот, оне нас обнављају, веле они). Треба истаћи да оци монаси из Новог скита сматрају да њихова верзија реформе није коначна и једина./.../

Првобитна намера реформе јесте пастирска, односио за циљ има прилагођавање богослужбеног живота Цркве савременим условима и потреба-ма. Она, како они сами истичу, не произлази из неког сувопарног и безначајног бављења историјом и пуког философирања, него је покреће истинска љубав за духовну добробит и узрастање верних. Она почива на научним истраживањима и резултатима до којих се дошло на пољу литургије. Угаони камен ове реформе јесу научници литургијчари и њихова истраживања, што се на многим местима истиче.

Реформе се врше на основу новооткривених података и из њих изведе-них закључака. У A Book of Prayers се експлицитно каже да основу реформе и рестаурације које се спроводе представљају научни резултати што су их на пољу компаративне литургије донели првенствено оци језуити: Хуан Матеос, Роберт Тафт и Мигуел Аранц, сви у своје време повезани с Понтификалним оријенталним институтом у Риму. Такође се, додуше у мањој мери, помињу и Александар Шмеман, Алквијадис Каливас и други. Када је реч о реформи јутрења, напомиње се да је она изведена на основу резултата истраживања и савета оца Хуана

Матеоса. Исто је и са литургијом. Тафт, Матеос, Каливас, као и Шмеман, Јанарас и Аранц, помињу се и поводом обнове служби Страсне седмице./.../

Византијски обред није богомдана хармонична целина, него је хибрид састављен из више извора, који нису сви подједнаког квалитета, а ни сами резултати фузије нису увек савршени. У сваком случају, обред је превише компликован.

Монаси Новог скита мисле да претерана сложеност онемогућује све верне да у потпуности учествују у животу Цркве и то постаје привилегија експерата. Квалитет текстова није уједначен и варира од случаја до случаја, а квантитативно, као што смо рекли, они су преопширни. Решење није скраћивање у оквирима данашњих служби. Сама структура служби мора бити преиспитана и пресложена да би се новим моделима, мотивисаним пастирском бригом, боље изразила истинска потреба верних.

Овај приступ наслеђеном поетском материјалу православне химнографије одликује, за богословске кругове, веома ретко квалитативно вред-новање. Оци Новог скита указују да постоји неколико проблема на које наилазимо појући и читајући службе. Прво, код одређеног броја аутора јавља се непознавање историјских околности, односно објективних факата веза-них за смрт прослављеног. Тада се често прибегава општим решењима и почињу да владају неинспирирана настојања побожног уопштавања. Принципијелно постоји проблем мањег квалитета новије химнографије, пошто су потоње форме највећим делом робовски формиране по угледу на своје претходнике. Такође су оци новоскићани настојали да сва термилошка и богословска решења која се не уклапају у здрав ток православне побожности од стране и замене одговарајућим.

Монаси много пута указују на велики степен суштинског непознавања литургијског живота код православних хришћана. Познавање спољашњег слоја обреда - начина вршења служби, комбиновања мноштва фактора и извора који конституишу богослужења, постоји, али познавање њихове унутрашње логике, историјског развоја, богословске поруке недостаје. Наравно, познавања компаративне литургике скоро да и нема, чак се и потреба за нечим таквим много пута радикално доводи у питање.

Познавање свега тога показује у коликој је мери изворна лепота обреда, која се не састоји толико у спољашњем колико у унутрашњем, у поруци што је закомпликована спољашност умногоне сакрива, потиснута, осенчена небитним. /.../

Монаси Новог скита су се у свом подухвату реформисања литургијских служби сусрели и са значајним питањем литургијског језика. Химнографија и молитве које су они преводили благочестиве су, богословске, поетске и дидактичке. Услед тога се при превођењу врши фино нијансирање језика и стила: од прецизних теолошких термина и исказа до слободнијих, поетски распеванијих слика и решења. Преводиоци су се сретали с многобројним проблемима. На првом месту, дословно превођење текстова показало се у потпуности неодговарајућим. Како сами кажу, потпуна и дословна адекватност превода неизбежно је доводила до нарушавања надахнутости и динамизма изворника. Зато се приликом превођења тражио поетски језик, а не слепо, реч за реч превођење. Многи су текстови, у правом смилу те речи, изнова састављани приликом превођења. Укорењеност у литургијски живот Цркве била је суштински предуслов за такво дело.

Питање литургијског језика се не разрешава само на нивоу говорни је-зик - традиционални језик богослужења. Друго питање које искрсава јесте: која врста говорног језика одговара богослужењу Цркве? Да ли је то свакодневни, говорни језик (овде не треба подразумевати вулгарни говор улице или примитивни језик таблоида) или богослужење треба оденути у неке уз-вишеније језичке форме? Оци новоскићани су на то питање одговорили својим преводима - у њима је у потпуности избегнут овај вештачки, нежи-вотни језик који само продубљује амбис између молитве и свакодневног живота, између духовности и свакодневице. Истински литургијски језик је за ове преводиоце језик који је у стању да библијске и отачке идиоме изрази тако да они буду разумљиви просечно образованој особи.

Приликом превођења химнографског материјала мора се имати у виду и начин на који ће се он употребљавати - црквена музика. Стога је посебна пажња поклањана певљивости текстова.

Оци Новог скита истичу да су током векова манастири били извори литургијског стваралаштва, обнове и развоја, па нема разлога да они то и са-да не буду. Поготово треба да се преиспита монашки и парохијски однос према богослужењу.

Противници литургијске реформе у Православној цркви с посебним згражавањем гледају на оце новоскићане који су промотери те реформе иако су монаси (а монаси су, по њима, ео ipso љубитељи дугих служби). Тако оптужујући монаштво, превиђају две ствари. То је, на првом месту, суштинска слобода и велики степен самосвојности у формулисању и изражавању литургијског живота коју су током векова имали велики монашки центри. Друго је динамичка суштина односа монаштва и богослужења, стваралачки гениј који су монаси много пута показивали бавећи се богослужењем.

Оци Новог скита имају и драгоцену врлину самокритичности. С правом увиђају да се део савременог монаштва претворио у нешто сасвим су-протно од тог изворног идеала. Оно је постало најревностији чувар и конзерватор исте оне стварности коју је некада тако надахунуто стварало и развијало. Због тога монаштво мора да се врати тим изворним вредностима и поново открије такву своју улогу у Цркви.

Као што се и могло очекивати, рад монаха из Новог скита наилази на велики отпор и жестоке критике. Оци сматрају да се у лику њихових опонената појављује својеврстан музејски вид ума, ум који је у френетичној по-трази за сигурношћу. Људи који се критизерски осврћу на њихов рад то чине на нефлексибилан начин, заокупљени су сопственим страхом од другачијег, у настојању да се одупру свакој промени. Одређени елементи хришћанских заједница свако настојање да се критички, на основу факата, преиспита богослужење доживљавају као претњу и то покреће аларм на узбуну. Промотере промена тада обично квалификују као безбожне. За многе православне сами појмови реформација, рестаурација, ревизија и обнова јесу истински табу.

По мишљењу новоскићана, до оваквог жестоког отпора реформи долази због претеране и погрешне везаности за прошлост, која генерално одликује православне хришћане, и третирања Светих отаца, тих личних присуства прошлости, на неадекватан, идолатријски начин, затим због генералног недостатка образовања на пољу литургије, опште духовне кризе епохе и незаинтересованости за стварни живот Цркве, као и мноштва личних психолошких препрека.

Монаси из Новог скита добро знају да се литургијска реформа не може извршити без активног учешћа епископата. Зато критички гледају на ставове неких епископа поводом овог питања. Поједини епископи доживљавају покушај реформе богослужења као личну увреду, негирање сопствене власти и моћи, непослушност Цркви. Они, како кажу оци из Новог скита, чувају Цркву као музеј, уместо да покушају да је воде као живо тело. Појединачни напори одређених епископа да измене ситуацију наилазе на негативне реакције код других, а то не би смело да буде тако.

Епископи треба да пронесу литургијску обнову, али за то морају бити одговарајуће припремљени образовањем и постојањем личног интереса. Веома је битно да раде на формирању групе експерата, да стекну стручњаке из свих поддисциплина ове области који ће им помагати. То истовремено подразумева да се начин функционисања локалне црквене заједнице мора вратити изворном моделу - где би презвитери (образовани и квалификовани) представљали саветодавно тело, а верни народ имао истинско право, укорјењен у животу Цркве, да прихвата одлуке црквене власти. Будућа и евентуална сагласност свег православног епископата - често помињана теза - као предуслов литургијске реформе за оце из Новог скита није довољно добар разлог који би нас ослободио обавезе да радимо сада и овде на обнови богослужбеног живота./.../

Монаси Новог скита сматрају да је реформа богослужења неизбежна и она се, у ствари, незванично стално дешава. Свештеници по парохијама и монаси у манастирима, осим ретких изузетака, врше своје варијанте служби предвиђених типиком. То су, дакле, већ реформисане службе. Али начин на који се то одвија није исправан. Реформу не би смели да воде, као до сада, мотиви прагматичне природе, појединачног укуса или хира, него целосно, здраво, научно и пасторално утемељено делање.

Треба поћи од чињенице да су службе које имамо далеко од савршених и да се морају критички преиспитати. Није проблем само у самим текстовима и песмама него у начину на који су они организовани, поређани - у њиховој архитектури.

Обнова никада није била лака - то је поука историјског искуства Цркве и на то нас подсећају ови монаси. Посебно је тешка ситуација данас у православном свету. Читаво мноштво фактора који су се уткали споља и изнутра у живот Православних цркава отежава ту очекивану обнову и чини је скоро немогућом.

Ситуација ипак није безизлазна:

„Источне цркве посебно нису [...] припремљене да зароне у дуго потребну литургијску обнову. [...] Када се узме у обзир овај општи и упорни начин мишљења (који се противи свакој обнови, прим В. В.), изгледа да не постоји начин на који би се конкретни званични покрет што би довео до литургијске обнове могао десити. Појединци и поједине заједнице стога треба да буду они који ће са знањем и разумно, али и одважно, покренути ову обнову, јер предање је увек и свуда одликовао текући процес промене и прилагођавања који је рађао нове и различите видове изражавања и стога чувао извор живота [...] од потпуног сушења.

О реформи коју су спровели оци из Новог скита тешко је данас донети суд. То је узроковано многобројним разлозима. На првом месту, чињеницом да је она у процесу, односно да траје, да се развија и да тек треба да донесе своје плодове. У сваком случају, онај е добродошао феномен јер на ипак ква-литетан начин позива и поборнике и противнике литургијске реформе да дубље промисле и богословски сагледају проблематику којом се она бави.<<

Ево како Новоскићани служе Свету Литургију (нав. дело, стр 137-138):

>> A Service Book: The Divine Liturgies of the Orthodox Catholic Church according to the use of New Skete јесте служебник који садржи литургије Светог Јована Златоустог, Светог Василија Великог, Светог Јакова Јерусалимског и Литургију пређеосвећених дарова. Књига је изашла 1978. године и обухвата прерађене текстове који представљају начин служења у Новом скиту. То је својеврстан амалгам древних литургијских форми и облика и савремене праксе.

The Divine Liturgy је служебник објављен 1987. године. Представља потпуну ревизију претходног служебника.

The Divine Liturgy of our Father among the Saints John Chrysostom објављена је 1994. године и представља превод textus receptus ове литургије стилем и језиком братства новоскићана. Ово, ипак, није само превод - у књизи се појављују и одређене интервенције и измене. То су: смањење броја и дужине рубрика, уклањање атрибута тихо пред текстом молитава које су се доскора махом читале у себи, а сада их све већи број свештеника широм света произноси наглас, стављање у заграде специфичности локалних пракси, замењивање и преношење одређеног броја молитава у текст ове литургије. (Познато је да је одређен број молитава током времена прешао из Василијеве у Златоустову литургију. На основу Барберинијевог кодекса оци новоскићани су вратили молитве приписане Златоусту на њихово изворно место, и то: молитву приношења, малог входа, Трисвете песме и заамвону. Молитву главоприклоњења након Оченаша заменили су молитвом из Пре-ђеосвећене литургије која, по њиховом мишљењу, више одговара месту. Молитву трећег антифона су ставили на место првог; након речи институције вратили су „Чините ово у мој спомен“, које је током времена на необјашњив начин испало из текста; избацили су молитву трећег часа пред епиклезом и додали више заамвоних молитава које одговарају разним празницима.)

The Divine Liturgy of our Father among the Saints James of Jerusalem је новоскитска варијанта ове литургије објављена 1996. године. Она се у Но-вом скиту често служи уместо Василијеве литургије током недеља великог поста.

Евхаристија представља центар живота за заједницу Новог скита и стога је њеној реформи посвећена посебна пажња. Литургија започиње у средини храма где се налази стални, велики амвон. На западној страни амвона је столица за предстојатеља, а на источној налоњ - оба су окренута истоку. Са обе стране столице предстојатеља могу да се поставе столице за са-служитеље. Исти распоред важи за архијерејске службе. Литургија почиње на амвону и ту се одвија њен први део - служба речи. Олтар има функцију само за служење евхаристије у строгом смислу те речи.

У олтару је часна трпеза на којој се налазе само Јеванђеље (или цело Свето Писмо) и ручни крст. Свеће су иза трпезе на посебном свећњаку, а служебник се полаже на мали налоњ поред трпезе. Дарохранилница је на жртвенику који је у посебној просторији. Крст је литијски и стоји иза трпезе. У апсиди је трон са сапрестољем. Постоји посебна соба за облачење, која се налази на западној страни храма.

Све се молитве, осим посебно назначених, изговарају наглас. Оне које се говоре тихим гласом читају се тако да их чују саслужитељи.

Литургије се служе само суботом, недељом и празницима, а пређеосвећене службе се служе увек увече. Служба се одвија на следећи начин: свештеник долази у храм, целива иконе пред царским дверима и улази у олтар. Затим ставља на себе само епитрахил. За све то време не говори ништа. Одређени свештеник, или ђакон, одлази до проскомидије, вади агнец и остало не говорећи никакве молитве. До великог входа свештеници носе само епитрахил, а тада облаче и фелон. Не ставља се ништа на трпезу нити се руке одмарају на њој.<<

Шта, дакле, сазнајемо из Вукашиновићевог текста?

1. Богослужење, по монасима Новог Скита, који су по Вукашиновићу, смели реформатори, треба прилагодити „САВРЕМЕНИМ УСЛОВАМА И ПОТРЕБАМА“. То „прилагођавање“ владика Амфилохије критикује код грчких обновљеничких братстава зоистичког типа (у свом чувеном тексту „Покрет кољивара, духовно - литургијски препород и грчка црквена братства“, Гласник СПЦ, 3. март 1976):

>> „Није, дакле, случајност што у поимању богослужења код ових братстава игра толику улогу идеја „служења човјеку и његовим потребама“. Циљ богослужења је првенствено да „разбуђује религиозне емоције“, зато оно треба да буде тако устројено и извођено како би одговорило тој својој намени. Оно се понекад директно назива „позоришна уметност“ која има за циљ да изазива жива психолошка стања. Носиоци духа ових братстава, особито братства „Зои“ и „Сотир“, осетили су колико је огроман васпитни значај богослужења, па су му посветили особиту пажњу, обојивши га, међутим, њима својственим морализмом. Такав приступ богослужењу се одразио на устројство храма (покушај избацивања иконостаса, смањења броја икона, паљења свећа, кађења, дисциплинованог седања и устајања у току службе „као по команди“), на владање свештеника (спољашња побожност, особити начин произношења молитава и јектенија како би што више утицао на слушаоце, читање наглас молитава на литургији), исто тако и на понашање верника у току богослужења (изузетни ред и поредак, клечање за време претварања светих Дарова, чак и у недељне и празничне дане иако то забрањују црквена правила), на црквену музику (њено поједностављење, покушај увођења европске тетрафоније, оргуља) итд. итд. У то спада и скраћивање служби, па и Литургије, њихово подређивање проповеди. У свему томе има много чега од духа који се среће у западњачком приступу богослужењу као и од његове рационалистичке архитектонике и срачунатости на ефекат. Богослужење задобија често срачунато васпитни и проповеднички карактер, проповед се опет толико подвлачи да постаје аутономна и значајнија од самог богослужења.<<

Иако се новоскићани од зоиста разликују по теолошким оправдањима реформе, исходи су им веома слични: богослужење се претвара у театризовану проповед.

2. Реформу Литургије новоскићани заснивају на делу „отаца језуита“ (израз В. Вукашиновића): Хуана Матеоса, Роберта Тафта и Мигуела Аранца, повезаних са Понтификалним оријенталним институтом у Риму. (дотични „оци језуити“ одавно су веома присутни и у теолошким часописима наше Цркве, па и у захумско-херцеговачком „Видослову“, иако владика Атанасије каже да они нису проникли у дубину светоотачког Предања.)

3. Византијски обред је нашим узгајивачима паса „превише компликован“ јер је „хибрид“. Владики Атанасију неомилени отац Серафим Роуз је, поводом савета оца Александра Шмемана митрополиту Orthodox Church of America, Иринеју, да треба кренути у измену Типика зарад прилагођавања потребама верних, рекао оно што важи и за новоскићане: „Он верује да се Типик мора изменити у светлу нашег данашњег знања о његовом историјском развоју, о другим предањима, и томе слично. Једном речју, БОГОСЛУЖЕЊА СЕ МОРАЈУ НА НЕКИ НАЧИН ПРИЛАГОДИТИ ДУХОВНО ПРОПАЛИМ ЉУДИМА! О. Шмеман узима рђаву ситуацију и чини је још гором, залажући се за установљење новог типика и нижег стандарда, који ће већ следеће покољење Митрополије, без сумње, исто тако сматрати „бесмисленим“ и исувише захтевним! (Јеромонах Дамаскин: О. Серафим Роуз - Житије и дело II, стр. 159). А отац Дамаскин Кристенсен додаје: „/.../ Процес који почиње критиком предањског стандарда обично завршава снижавањем тог стандарда“ (исто, стр. 159).

Отац Серафим је, поводом предлога православног модерниста да се постови скрате (као што и службе треба да се „скрате“, „прилагоде савремености“, итд.), дао опште начело по овом питању (исто, стр. 160-161):

>>Такав приступ потпуно је неправославан и представља очигледно и грубо опонашање реформистичког духа Латинске цркве, који је на крају довео до потпуног укидања поста. Православно правило поста није уведено да би се „избегли проблеми савести“, већ да би верници узрастали до тешког,

надахњујућег и кенотичког стандарда хришћанског живота. И уколико верници и не успевају да испуне тај стандард, онда они макар могу да увиде колико је њихов живот далеко од тог стандарда, од те норме која свагда остаје иста. Папска идеја, заснована на духовно исквареном модерном начелу духовног самозадовољства, састоји се или у давању нарочитог „разрешења“ од стандарда (идеја која је већ продрла у неке православне јурисдикције) или, пак, у измени самог стандарда да би верници могли лакше да га испуњавају и да се, на тај начин, испуњавају осећањем задовољства због 'извршавања закона'. Управо се у томе састоји сва разлика између цариника и фарисеја: православни човек непрестано себе осећа као грешника, зато што не испуњава узвишени стандард Цркве (у духу а не по „слову“), док 'модерни' човек жели да се осећа оправдано, без икаквог укора савести због неиспуњавања црквеног стандарда“.<<

Ту је и огромна разлика између свештеника који самовољно скраћује службу (јер је уморан, недовољно молитвен, сам у храму, итд.) и новоскићана, уверених да су они Богом дани реформатори. Први је свестан своје немоћи, а други верују у своју „надахнутост свише“.

4. Прослављачи Фрање Асишког и фреско-сликари Павла VI и Мајкла Ремзија усудили су се и ка „квалитативно вреднују“ православној химнографији, одстрањујући из ње све што се не уклапа у „здрав ток православне побожности“ (В. Вукашиновић), па су се бацили и на „слободније, поетски распеваније слике и решења“, а свој идеал духовног малограђанства изразили су у препевима чији је циљ био да „библијске и отачке идиоме изразе тако да они буду разумљиви просечно образованој особи“ (уместо да просечно образовану особу уздижу до библијског и отачког виђења света.)

5. „Стваралачки геније“ новоскићана изазивао је згражавање „проти-вника литургијских реформи“ по којима су монаси „љубитељи дугих служби! (А новоскићани, то, очито нису, јер им треба времена за дресуру паса и сликање фресака Мајке Терезе и папе Павла VI, који је извршио литургијску реформу код католика.)

6. Новоскићани су своје противнике етикетирали као „музејске умове“ „у френетичној потреби за сигурношћу“ (дакле, фосили се плаше литургијског авангардизма). То су дивљаци, попут афричких племена, који су табуисали речи какве су „реформа, рестаурација, ревизија и обнова“. Ови простаци су претерано везани за прошлост и идолатризују Свете Оце (ко се неће сетити поклича руских левих футуриста: „Збацимо Пушкина са брода савремености!“), необразовани су литургички, налазе се у духовној кризи и апатији, а имају и психолошке проблеме. Епископи који се не слажу с новоскићанима „чувају Цркву као музеј, а не воде је као живо тело“ (Вукашиновић). Кад би се епископи осмелили на реформу, свештеници би им били саветници, а верници би „ИМАЛИ ПРАВО ДА ПРИХВАТЕ ОДЛУКЕ ЦРКВЕНЕ ВЛАСТИ“ (то јест, не би имали право да их НЕ ПРИХВАТЕ.)

Пошто Црква у целини није спремна да крене путем напретка у реформу богослужења („Напред, па у кречану!“ говорили су Николајеви „конзервативни“ богомољци), то морају да чине авангардисти какви су новоскићани.

7. И, наравно, кад прочитамо опис Литургије новоскићана, запањимо се њиховом ДРСКОШЋУ И САМОВОЉОМ: господа дресери паса боље познају Литургију од Отаца попут Симеона Солунског, Николе Кавасиле, Јована Кронштатског и других, па су молитве испретурали тамо и овамо, избацили Свету Проскомидију (о чијој је сили и лепоти писао Свети Николај Жички, види у мојој књизи „Највећи Србин после Светог Саве“, стр. 143-158), Проскомидију, којом су се, столећима, спасавали они који су на њој поменути, и живи и упокојени (прота Алекса Тодоровић је помињао преко десет хиљада упокојених на Проскомидији, и она је трајала два и по сата)... Је ли то та Литургија какву нам намећу? Па што одмах не пређемо на римску мису, и то ову нову, после II ватиканског концила, да се не мучимо са експериментима неталентованих криптоунијата?

У оквиру узајамног литургијског зближавања с јеретцима, у Новом скиту је 1998. организован и скуп „православних“ екумениста - литургијских реформатора, који је финансирао Светски савез „црква“. Документ с тог скупа објавио је обновљенац из Атине, Петар Василијадис, у својој књизи „Lex orandi“ (стр. 177-185), па га наводимо у целини:

>>Православни литургијски препород и видљиво јединство

Увод

1. „Сва земља нека се поклони Теби, и псалмопева Теби, нека псалмопоје Имену Твоме, Вишњи“ (Пс. 65, 4). Свако људско биће створено је са способношћу да прославља Бога. Према томе, богослужење је универзална појава; усађено је у срцу сваког људског бића. Истовремено, међутим, богослужење је изузетно конкретна појава. Налази различите изразе у зависности од околности човековог живота. Због тога се богослужење понекад пореди са језиком. Посредством богослужења општимо са Богом. Међутим, као што језици имају особености синтаксе, граматике и лексике, који се мењају са протоком времена, тако се и форме богослужења мењају и јављају у мноштву израза. Према томе, појмови, симболи и форме неког конкретног времена или простора могу бити неразумљиви у неком другом окружењу.

2. У хришћанству, разноврсност у „језику“ богослужења се може видети већ на самим почецима живота Цркве, пошто су помесне заједнице развиле властите форме израза и богослужбеног исказивања своје вере. Током векова, настојећи да оствари мисионарску дужност ширења јеванђелске науке међу свим народима и свим људима, Црква је начине свог богослужења непрекидно прилагођавала новим приликама. Ово занимање за преношење Јеванђеља разним цивилизацијама код православних се најбоље може уочити у употреби говорног језика; међутим, изражено је и на много других начина, али са истим успехом, у музици, у иконографији и у поретку светих богослужења.

3. У начелним цртама, наше православне аутокефалне Цркве никада нису повезале јединство у вери са једнообразношћу литургијске праксе. Оне признају не само пастирску корисност, већ и постојећу вредност овог богатства разноврсности. Понекад, међутим, разноврсност и варијација - ма колико се чиниле природне и корисне - могу да изазову немир и пометњу. Из много разлога овакво стање данас влада у многим деловима православног света. На пример, током деценија комунистичке владавине у Источној Европи, мисија Цркве је ограничена на очување наслеђених облика богослужења који су важили унутар граница храма. Посткомунистичка епоха је отворила нове могућности за мисију, тако да су се сада појавила нова питања у вези са прилагођавањем богослужења новим условима. У другим областима православно богослужење се развијало у сасвим другачијим околностима, те се сусретало са посве другачијим варијацијама, које се крећу од фундаментализма до посветовњачења и плурализма, како верског тако и цивилизацијског. Свугде у свету наше цркве су сада призване да одговоре на ове досад невиђене изазове за православно јединство, који се могу приписати и унутарњим и спољашњим околностима. Средишња тема у разматрању свих ових изазова јесте литургијски богослужбени живот.

4. Ово саветовање са темом: „Православни литургијски препород и видљиво јединство“, организовао је Светски савет цркава („Јединство и обнова“), у сарадњи са Друштвом екуменских студија и међуправославног информисања (Солун), са циљем да се размотре поједини од поменутих изазова. Саветовање се одржало у манастиру Неа Скити, покрај места Кембриџ у држави Њујорк (САД). Стављајући у средиште свог истраживања православно литургијски живот и његов препород, саветовање је имало част и радост да ужива у аутентичном манастирском гостопримству и да доживи радост манастирског богослужења.

5. Радови овога саветовања заснивали су се на закључцима и делу претходних саветовања и међуправославних скупова, као што су они који су били организовани од стране некадашње јединице ССЦ за „Обнову парохијског живота“, чије дело данас наставља секција „Богослужење и Духовност“ при ССЦ. Нарочито ћемо се осврнути на саветовање са темом: „Хришћанска духовност у наше време“, одржано у Јашију у Румунији (април-мај 1994); на саветовање са темом: „Ка заједничком слављењу Пасхе“, одржаном у Халепи у Сирији (март 1997); као и на два саветовања са темом: „Жене у животу Православне Цркве“, одржанима у Дамаску у Сирији (октобар 1996) и у Цариграду (мај 1997). Наша активност овде у Неа Скити непосредно се заснивала на међуправославном саветовању са темом: „Обнова православног богослужења“ одржаном у Букурешту (октобар 1991). Међутим, озбиљно су узети у обзир и научни ставови по питању богослужења, изложени на Четвртом Међународном конгресу православних богословских факултета, одржаном у Букурешту, августа 1996. године. Као што су сва та саветовања и конгреси показали, богослужење игра значајну улогу, како у унутарњој обнови црквеног живота, тако и у обнови црквеног јединства.

6. Ово саветовање, међутим, одиграло се у време када су многи православни процењивали развој у екуменском покрету уопште, а нарочито своје учешће у Светском савету цркава. Због тога је саветовање озбиљно узело у обзир саопштење Међуправославног сусрета са темом: „Процена нових датости у односима Православља са Екуменским покретом“, одржаном у Солуну (април-мај 1998), као и саопштење Међуправославног предконгресног сусрета (ССЦ), одржаном у Дамаску (мај 1998). Ова саопштења, као што је и било природно, имала су утицаја на расправу, нарочито у вези са питањем екуменског богослужења.

7. Усмена и писмена саопштења, као и расправе које су се одвијале током саветовања, била су прожета осећањем неодољне нужности. Покрила су веома широк спектар тема, као на пример постојеће стање православног богослужења у различитим областима, литургијски језик, антрополошке и социолошке перспективе, улога литургије у хришћанском васпитању, еклисиолошки значај Крштења и Евхаристије, молитва приликом екуменских сусрета и др. Учесници саветовања су нарочиту пажњу обратили на специфичне изазове и на проблеме који се тичу литургијске обнове и реформе. У више наврата су, такође, усмеравали своју пажњу на неопходност наглашавања основних начела богослужења, која би у наставку могла користити као критеријуми како за литургијски препород у Православним Црквама, тако и за проблем учешћа православних у екуменском богослужењу.

Каква је, по православној схватању, природа самог богослужења?

Темељна начела хришћанског богослужења

8. Саветовање сматра да следећа начела јесу темељна за хришћанско богослужење:

- Да би било истинско богослужење треба истовремено да буде богоцентрично и дијалогско. Оно обухвата реч Божију упућену нама, али и нашу хвалу, славословљење, прозбу и мољење, који се Њему приносе. У богослужењу Бог је присутан међу верницима, а верници су присутни пред Њим.

- Богослужење је есхатолошко. Има за циљ јединство верних „у Христу“.

- Богослужење је мисионарско. Оно не може представљати самоциљ. Првобитни циљ богослужења јесте да хришћане доведе у заједницу са Тројичним Богом, у међусобну заједницу са другим људима, али и са целокупном творевином.

- Богослужење има образовни задатак. Наиме, оно је основни пут којим је вера Цркве - богословље и пракса Цркве - прелазило са једног нараштаја на други. Оно образује и индивидуални и колективни идентитет верних.

- Богослужење је преображавајуће. Призива нас да кроз просветљење ума, преображај страсти и очишћење срца, откријемо, доживимо и спознамо аутентичан и вечни начин нашег постојања.

- Богослужење је јеванђелско, и у том смислу је дидактичко. Представља нам историју Исуса Христа, и у суштини изнова изображава целокупну историју божанског Домостроја. Циљ богослужења је много даље него што је то само богослужбено сабрање. Оно има на уму најшири план Божији за обнову људске заједнице. На тај начин се оно повезује са мисијом.

- Богослужење је црквено. У свом богослужењу, Црква проналази свој најпотпунији израз и своју свест.

- Богослужење је свеобухватно. Реч Божија је упућена целокупној човечанској личности. Појемо и благодаримо Богу не само за свој ум, него и за своје срце и тело.

- Богослужење је свеопште. Наиме, оно је дело целокупног народа Божијег.

9. Ова општа начела која се везују за природу богослужења имају читав низ последица за православно богослужење нашег времена. Пре свега, ако се начела која су овде формулисана примене у потпуности, наше богослужење би наравно требало обављати на говорном језику народа. Већ вековима Православље се позива на пример светих Кирила и Методија, но у последњем случају ово начело се често пренебрегава. Наше цркве треба да преиспитају у коликој мери језик њиховог богослужења преноси истински смисао вернику и свету.

10. Литургијско богослужење се савршава од стране целокупног евхаристијског сабрања, а не само од стране клира. Због тога се у литургијској молитви начелно користи прво лице множине. Ово се, на пример, јасно види у евхаристијској анафори, средишњој молитви евхаристијске службе: „Сећајући се, дакле, ове спасоносне заповести... Твоје од Твојих Теби приносимо за све и ради свих... Тебе певамо, Тебе благосиљамо, Теби благодаримо...“ Средишњи чин овде јесте наш колективни принос песама и благодарења, односно наша

божанска Евхаристија. Према томе, да би молитва заједнице била литургијска, све прозбе треба да се изговарају тако да их сви могу чути.

11. Наше цркве треба критички да испитају оне елементе који спречавају пуно учешће народа у богослужењу. Природа саборности заједничког богослужења захтева да се узме у обзир динамика свештеног простора. На пример, зар иконостас не би требало да дозвољава визуелни контакт верника са свештеном Литургијом, која се и савшава у њихово име? Где је одговарајуће место за читање Светога Писма, и како га треба прилагодити различитим околностима? Да ли хорови и појци олакшавају учешће верних на богослужењу? Да ли је врста појања које се користи управо она која најбоље изражава смисао текста? Да ли се неки редови и групе верних систематски искључују из потпуног учешћа (нпр. жене, као последица погрешне примене старозаветних заповести о чистоћи, или деца, као последица обичаја да се шаљу на веронауку за време свете Литургије)?

12. Пошто целокупан народ Божији треба у потпуности да учествује у богослужењу Цркве, то се на различите начине збива посредством мноштва благодатних дарова и служби. Новији свеправославни конгреси, укључујући и Међуправославно саветовање на Родосу 1998, у више наврата су апеловали за повратак службе ђакониса. Верујемо да дубинско истраживање улоге служења мушкараца и жена представља императив. Потребно је, такође, преразмислити улогу и осталих служби у Цркви.

13. У неким православним црквама редовно причешћивање је постало правило, а у другим верници ретко приступају светој Тајни. У оба случаја, међутим, причешћивање поприма вид индивидуалне побожности. Наше цркве треба изнова да открију саборну и еклисиолошку димензију Евхаристије. Исто тако, треба изнова да вреднују своју разноврсну праксу по питању исповести, поста и осталих видова припреме за божанско Причешће, нарочито када га пракса не само да затамњује еклисиолошки значај Евхаристије, већ осујећује редовно учешће у Тајни свете Евхаристије, тако да омета духовни развој и храну верника.

14. У божанственој Литургији примамо духовну храну не само кроз причешћивање пречистим Тајнама, већ и кроз слушање речи Божије приликом читања агиографских одломака из Светога Писма. Имајући у виду чињеницу да врло мали број верника без изостајања прати целодневни круг богослужења, са врхунцем у недељној божанственој Литургији, неопходно је преиспитати читање одломака Светога Писма. У постојећој пракси, верници имају могућност да чују само незнатан део Новог Завета, док је Стари Завет потпуно одсутан. Док се чуда која је Христос чинио понављају врло често, верници немају прилику да чују Његово етичко или социјално учење (нпр. Беседу на Гори).

15. Реч Божија произноси се кроз проповед, која представља неодвојив део литургијског богослужења. Међутим, врло често беседа је сиромашна по свом квалитету, или је напросто изостављена. Наше Цркве би требало да обрате потребну пажњу овој критичној неопходности.

16. Не би требало занемарити ни друге видове литургијског богослужења. Током 20. века православни литургијски живот, богослужења и колективне активности у стварности су потпуно ишчезле. Црква која је ограничена само на недељну Литургију, лишена је највећег дела библијске речи и ризнице православне химнографије. Наше Цркве треба да истраже нове видове којима би могле изнова да оживе службе целодневног круга богослужења.

17. Наше цркве треба вољно да подрже литургијску обнову и реформу, и да приступе процесу примене те реформе у одговарајућем временском тренутку, уз неопходан ред и научну основу, како би се вратиле аутентичном литургијском предању. Пажљиво изучавање богослужења помоћи ће нам да се ослободимо стерилног верског формализма, односно да откријемо и уверљиво формулишемо смисао нашег литургијског предања. Ово изучавање ће нам, између осталог, помоћи да установимо да ли, и у којој мери, данашње богослужење надањује вернике, младе и старије, да поруку Јеванђеља пренесу у све области личног и друштвеног живота, и да положе сведочење о сасећању, праведности, милости и премудрости Божијој.

18. Учешће Православне Цркве у настојању да се постигне хришћанско помирење и да се изнова успостави видљиво јединство хришћанских цркава, укорењено је у спасоносном делу и у речима Господа нашега, израженим кроз Свето Писмо и Свето Предање. Следећи свога Господа, Црква је увек настојала да кроз молитву и дијалог проповеда апостолску веру и да исцељује ране настале од поделе. Као што је формулисано на Трећем свеправославном предсаборском саветовању из 1986. године, наше учешће „у екуменском покрету никако није страно природи и историји Православне Цркве. Оно представља израз

апостолске вере у новим историјским околностима, са циљем да одговоримо на нове егзистенцијалне захтеве.“

19. Од почетка екуменског покрета православље је учествовало на службама заједничке молитве са хришћанима других традиција. Заједничка молитва са осталим хришћанима, посебна молитва за јединство Цркве и за исцељење подела, није само могућа, него, штавише, представља хришћански императив, јер имамо заједничко крштење и заједничку веру у Исуса Христа, нашег Спаситеља. Ово изнова тврдимо са потпуном свешћу о томе да је питање заједничког Крштења веома спорно у православном свету данас. Неки ће чак тврдити да је без значаја говорити о Крштењу као духовној стварности изван Православне Цркве. Међутим, после пажљивог разматрања овог проблема, констатоваћемо да аргументи који поткрепљују таква гледишта, наравно, немају историјску и богословску основу.

20. Постојеће поделе између хришћана нису се одиграле једног трену, или напосто неким конкретним чином. Разлике су постојале - а и даље постоје - током дугог временског периода, а често бивају уочљиве много после почетка процеса отуђења. Као последица таквих подола, литургијске праксе су често постајале символ ових немих стања. Штавише, поједине литургијске разлике, које су постојале и пре неке поделе и нису стварале апсолутно никакве проблеме, касније су коришћене као аргумент којим су се оправдавали расколи.

21. Одлука Православне Цркве да учествује у екуменском дијалогу и екуменској молитви са другим црквама, представљала је знак за почетак отклањања затегнутости, која би неизбежно довела до већих и дубљих подела. То је био свестан избор, доследан црквеној пракси супротстављања сличним изазовима из прошлости, као што је супротстављање донатизму и поделама до којих су довеле христолошке расправе.

22. Унутар екуменског покрета, православље је високо истицало значај потврде апостолске вере, али исто тако и вредност молитве за измирење и јединство међу хришћанима. Измирење се не захтева само на нивоу формалне догматске сагласности. Свакако да је таква сагласност веома значајна. Па ипак, та сагласност треба да се постигне на такав начин, и да буде прихваћена од стране верника, чија срца су отворена за исцелитељску (у смислу подела) силу Божију.

23. Поделе које данас наносе рану хришћанству нису напосто последица догматских разлика и недостатка разумевања, већ истовремено и скуп цивилизацијских и политичких фактора. Поврх тога, те поделе су последица једног вида духовног слепила, које се исказује кроз гордост, охолост, тријумфалност, самооправдање и недостатак љубави. Посебно истичемо да молитва за јединство цркава представља неопходан темељ за све догматске одлуке и за превазилажење разлика. Постојеће поделе ће бити исцељене ако им заиста приступимо „умом Христовим“ (1. Кор. 2, 16). Увек треба да будемо свесни чињенице да наш призив и мисија јесте да проповедамо реалност Тројичног Бога, са чашћу и смирењем који потичу од чињенице да је Христос присутан „посреди нас“.

24. Практика заједничке молитве са другим хришћанима доприноси току измирења. Она је неопходан темељ за васпостављање видљивог јединства Цркава. Међутим, још увек нисмо доспели до тачке васпостављања потпуне заједнице између Православне Цркве и осталих хришћанских цркава. Још увек постоје озбиљне разлике које треба испитати и пронаћи им решење. Управо због ове чињенице, православни и даље тврде да учешће у божанственој Евхаристији јесте израз јединства, и избегавају прихватање такозване „интеркомуније“ или „евхаристијског гостољубља“. То болно удаљавање хришћана од заједничке „Трпезе Господње“ представља трајно подсећање на то да се још нисмо међусобно спријатељили у апостолској вери. Представља, такође, позив да истрајемо у својој молитви за помирење, али и у дијалогу, чији крајњи циљ јесте васпостављање видљивог јединства цркава.

25. У овом случају усмеравамо пажњу на посебан однос који се развио између Православне Цркве и источних православних (прехалкидонских) цркава. Задојени молитвом, упустили смо се у богословски дијалог који је трајао више од тридесет година, најпре на незваничном нивоу, а од 1985. године и на нивоу једне званичне заједничке комисије. Као што излагања богословске комисије у месту Anba Bishoi (1989) и Chambezu (1990) јасно показују, дошли смо до закључка да имамо исту православну веру, и поред вековне званичне међусобне отуђености. На основу ове радосне констатације, планира се васпостављање потпуног заједништва између Православне Цркве и источних православних цркава у блиској будућности. Ово би требало да буде очигледна, наравно и нужна, последица наше потпуне сагласности по питању вере.

26. Признајемо да се у последње време понеки православни са сумњом питају да ли молитва са другим хришћанима у пракси јесте допринос васпостављању оне врсте хришћанског јединства какво би Сам Христос желео. Са једне стране, многи православни у Источној Европи, који су постали предмет западног прозелитизма, осећају да су под опсадом, и доживљавају потпуно кидање ранијих екуменских односа. Са друге стране, многи православни схватају да су одређене хришћанске цркве, које су у дијалогу са нама, претрпеле корените промене по питању етоса и приоритета који се одражавају на образац њихове молитве и богослужења.

27. Дакле, уколико хоћемо да екуменски богослужбени обреди допринесу помирењу, превазилажењу подела и јединству, они треба да изражавају темељна начела хришћанског богослужења која смо раније навели у кратким цртама. Нажалост, уместо да поједини екуменски богослужбени обреди буду богоцентрични и дијалогски, у њима преовладавају теме које не само да одступају од хришћанског јединства и спријатељивања, већ саме по себи представљају средишње пажње. Уместо, дакле, да средиште екуменског богослужења буде заједница са Тројичним Богом, оно само понекад постаје платформа за конкретна друштвена и политичка питања и теме неусагласиве са духом Јеванђеља. Наравно, у богослужењу се молимо и за свакодневне животне проблеме; међутим, када ти проблеми постану владајуће теме, хришћанско богослужење бива изопачено. Овде треба искрено признати да и ми православни често доприносимо том изопачењу.

28. Православно учешће у екуменској молитви одређено је чињеницом да темељна начела апостолског веровања настављају да се изражавају кроз читање Светог Писма, кроз молитву и химне богослужбене заједнице. Када тих темељних начела апостолске вере нема, или кад се свесно изопачују, онда постаје изразито тешко - ако не и немогуће - учешће православних у тим богослужењима. Међутим, кад се та начела утеловљују у екуменско богослужење, и када оно изражава горе наведена начела, онда са великом радошћу, заједно са другом браћом и сестрама у Христу, треба да учествујемо у славословљењу Бога.

29. Молећи се, дакле, Господу „да сви једно будемо“, свесно истрајавамо у трагању за хришћанским помирењем и за видљивим јединством. Чврсти смо у уверењу да ће заједничка молитва и заједничко сведочење, благодаћу Светога Духа, довести до исцељења свих наших подела и до поновног стицања јединства, тако да се прославља Бог, и да на тај начин свет поверује.<<

Шта се из овог документа види?

1. Екуменски литургијски реформатори залажу се за плурализам литургијских предања да би у Предање могли да укључе и јеретике (инославне, ако већ неко хоће).

2. Предањско православно богослужење, које је у Источној Европи одолело ударима обновљенаца и комуниста, презриво се назива нечим што је важно „унутар граница храма“, док сада богослужење треба прилагодити „новим условима“.

3. „Православни“ обновљенци хвале улогу Светског савета „цркава“ у богослужбеним реформама православне вере.

4. Обновљенци се залажу за превођење свих богослужења на савремени говорни језик, позивајући се на Свете Кирила и Методија (који нису толико превели грчке богослужбене књиге на простионародни словенски колико су СТВОРИЛИ узвишени богослужбени словенски језик.) Руска Православна Црква се изричито противи овоме, сећајући се наopakих искустава с обновљенцима двадесетих година XX века, и знајући да је црквенословенски заједнички језик свих православних Словена.

5. Обновљенци на скупу у Новом Скиту траже изговарање свештеничких молитава НАГЛАС тако да их сви могу чути, иако Свето Предање, фиксирано у тумачењима Св. Литургије Отаца какви су Симеон Солунски, Николај Кавасила, Никодим Агиорит, Јован Кронштатски, итд. јасно каже да ове молитве треба читати ТИХО (више о томе у мојој књизи „Царско свештенство“, стр. 34-100).

6. Обновљенци се боре и против иконостаса, хорова, појаца као и за право жена да у Литургији потпуно учествују док имају месечницу, што Канони строго забрањују.

7. Обновљенци се залажу и за обнову службе „ђакониса“ што је, по свему судећи, пут ка протестантском постављању жена за бискупине и пасторине.

8. Обновљенцима је трн у оку предањска припрема за Свето Причешће постом, молитвом и исповешћу која, тобож, осујећује „редовно учешће у Тајни Св. Евхаристије“ и „омета духовни развој и храну верника“.

9. Обновљеници се залажу за заједничке молитве са ЈЕРЕТИЦИМА, што забрањују Свети Канони, који су, по Светом Јустину Ћелијском, јасни и за САВЕСТ КОМАРЦА.

10. Обновљенци признају као пуновредо крштење ЈЕРЕТИКА (тзв. „крштењско богословље“).

11. Обновљенцима сметају литургијске разлике између православних и инославних, јер су препрека на путу ка „васпостављању потпуне заједнице између Православне Цркве и осталих хришћанских цркава“. Иако не прихватају „интеркомунију“ с јеретицима, циљ им је да се све ово ускоро постигне.

12. Обновљенци јеретике монофизите и монотелите, који су под анатемом IV и VI васељенског сабора, називају „православнима“.

13. Обновљенци верују да ће „заједничка молитва и сведочење“ с инославнима „довести до исцељења свих наших подела“, мада таква њихова вера није православна.

Дакле, то су исходишта скупа у манастиру Нови Скит, у коме живе „измучени Американци“. Знам да владика Атанасије не припада екуменистима који су се у Новом Скиту састали, па сам запањен његовом одбраном новоскићана по сваку цену. Осим ако, кад је Владимир Димитријевић у питању, епископ Атанасије не примењује полемички метод у нашем народу познат као „Црне ти очи у глави!“ (то јест, шта код кажеш, крив си; ако и немамо због чега да те критикујемо, крив си јер имаш црне очи.)

Толико о Новом Скиту, коме желим да постане ПРАВОСЛАВАН, а не да слави Фрању Асишког и слика фреске римског папе и англиканског надбискупа.

Владимир Димитријевић не суди и не пресуђује, него, као грешник пресуђује, него, као грешник који воли православно Предање, о криптоунијатским литургичарима - дресерима паса, расуђује. Он није ни свештеник, ни владика, а да јесте, писао би и говорио оно што и сад пише и говори, и служио би у складу са вековним Предањем Србске Цркве и одлукама СА Сабора СПЦ.

Што се тиче храмова на Голготи, Гробу Господњем и Богородичином, где нема иконостаса и завеса, они су НАРОЧИТО ИЗГРАЂЕНИ, а њихова архитектура и историја су ИЗУЗЕТАК, а не ПРАВИЛО. На пример, место рођења Христовог у Витлејему деле православно и инославно, али то не значи да у православним храмовима широм васељене треба да постоје и олтари инославних.

Слога је свима нама циљ и смисао. Слога света и божанска, слога у Христу... И зато, понављамо скупа са Светим Павлом: „Ако је ко свадљив, ми таквога обичаја немамо, а ни Црква Божја“ (I Кор. 11, 16). А Свети Јустин Ћелијски, тумачећи ово место из Прве Коринћанима, вели да су Коринћани, који се још нису ослободили „јелинско незнабожачких навика и обичаја“, све претварали „у предмет расправљања, дискусије, препирке. Од тога се рађају свађе. И распирују се свађалачка расположења, у којима ништа евађељско не успева“ (Тумачење I и II Коринћанима, стр. 145)

А то не жели ни владика Атанасије, а ни ја.

ДРУГИ ДЕО

ДА ЛИ СУ ДИМИТРИЈЕВИЋЕВЕ КЊИГЕ О

ЛИТУРГИЈИ „СВАШТАРЕ“?

Једна од основних оптужби владике Атанасија на рачун књига Владимира Димитријевића је да су то „сваштаре“. Реч „сваштара“ указује на дело лишено добре организације материјала, зборник састављен збрда-здола, самим тим - без вредности. Наравно, епископ и теолог попут Атанасија (Јевтића) има право на такав став. Но, за читаоце који се нису срели са књигама и зборницима Владимира Димитријевића, ево неколико напомена.

Прво о ЗБОРНИЦИМА. У библиотеци „Образ светачки“ појавило их се неколико. У зборнику „Верујем, Господе, и исповедам“, објављеном 2005, налазе се одговори на многобројна питања из богословља, етике и естетике православне духовности. Питања су постављена приређивачу годинама на његовим предавањима широм србских земаља. Одговори припадају угледним теолозима и духовницима: патријарху србском Павлу, ђакону Андреју Курајеву, протојереју Александру Шаргунову, протојереју Михаилу Помазанском, Алексеју Лосеву, Јурију Максимову, протојереју Валентину Асмусу, епископу тихвинском Константину, архимандриту Рафаилу (Карелину), митрополиту Јеротеју (Влахосу), Валерију Лепакину, итд. Од литургијских тема, у књизи су присутне следеће:

- Зашто да идем у храм, кад ми је Бог у срцу?
- Божанствена Литургија;
- Црква, Литургија и образовање;
- Мисли при изучавању Литургије;
- Символичко значење хришћанског храма,
- О библијском прототипу иконостаса;
- Историја православног богослужбеног Типика;
- Празник Покрова Пресвете Богородице;
- О исповести пред Причешће Светим Тајнама;
- Поводом молби о обнови свакодневног причешћивања Светим Тајнама.

Ту су и питања „литургијске реформе“:

- Обновљенаштво (у Русији) двадесетих и деведесетих година: нераскидива прејемственост;
- Богослужење (о Шмемановом „Уводу у литургијско богословље“);
- Писмо руског римокатолика (о реформи богослужења после Другог ватиканског концила);
- Архиепископ Марсел Лефевр и римокатолицизам 20. века;
- Богословље литургијске обнове;
- О декламацији;
- Ступивши у екуменистички покрет...

Један од најбољих текстова у књизи припада Валерију Лепакину, и зове се „Иконичност Литургије“.

У књизи „Образа светачког“ под називом „Ја сам Пут, Истина и Живот/ Књига о животу и учењу Цркве“ 2006. налази се, скоро цела, студија бугарског епископа макариополског др Николаја „Света Евхаристијска Жртва“, веома лепа и упутна.

У књизи „Од греха ка Богу“ (2006.) постоји студија свештенотученика Валентина Свенцицког о историји Свете Тајне Покајања и Исповести, као и књига Светог Никодима Светогорца о исповести. Исповест и покајање у нас су вековима повезивани са припремом за Свето Причешће, па вреди погледати и такве текстове.

Књига „Благословено Царство Оца и Сина и Светога Духа“ у целини се бави богослужењем. Ту је „Литургика“ архиепископа Аверкија (Таушева), као и његови одговори на питања о „црквеној побожности и бризи за душу“. Донели смо и блиставу, славословно написану, студију јеромонаха Григорија Светогорца „Тумачење Божанствене Литургије“ (осим Проскомидије, дате у тумачењу Светог Николаја Жичког.) Књига „Лек бесмртности“ бави се Светом Тајном Причешћа у православном Предању. Њени аутори су: свештенотученик Иларион (Тројицки), Јован Романидис, Георгије Манзаридис, ђакон Андреј Курајев, митрополит Јеротеј (Влахос), Свети Јован Кронштатски (у тумачењу епископа Јована Хоме), свештенотученик Серафим (Звездински), митрополит Венијамин (Федченков), митрополит Антоније (Блум), протојереј Тома Хопко, старац Клеопа (Илије), итд. Дати су и ставови Светих Отаца о Св. Причешћу и припреми за њега (од раних дана Цркве до савремености.) Теме књиге су разнолике (Предање Цркве и Евхаристија; Црква и Божанска Евхаристија по Светом Максиму Исповеднику; Чудо Светог Причешћа - прекрасна књига руског прота Вјачеслава Тулупова; Учесталост Светог Причешћивања и припрема за њега, итд.) Постоје и огледи о Светом Златоусту, Светом Никодиму Агиориту, улози иконостаса, итд.

Најпотпунији зборник је, по мени, „Вечно подне“ („Образ светачки“, 2006.) Уводни текст о Светој Литургији је француског теолога Оливиеја Клемана. У одељку „Свети Оци тумаче Литургију“ дати су: закључак „Мистагогије“ Св. Максима Исповедника, „Казивање о Цркви и разматрање Св Тајни“ Св. Германа Цариградског, одломци из Тумачења Литургије Св. Николе Кавасиле, тумачење Службе Божје Св. Симеона Солунског, беседа Св. Марка Ефеског о освештавању Светих дарова и против латинских евхаристијских обреда, тумачења Литургије Св. Јована Кронштатског. У поглављу „Свето Писмо и Литургија“ понуђени су текстови који литургијски тумаче Апокалипсу Јованову и поричу, на евархистолошки начин, протестантско начело *Sola scriptura*.

У поглављу „Из историје Литургије“ донети су текстови из „Историје Цркве“ чувеног руског повесничара Поснова, који се баве развојем хришћанског богослужења од I до X века, а затим и студија руског византолога Д.Ф.Белјајева о месту цара у византијској Литургији.

У поглављу „Disciplina arcani некад и сад“ налазе се текстови ђакона Андреја Курајева (о ранохришћанској езотеричности богослужења), као и текстови архиепископа Филарета (Гумилевског) и протојереја Ливерија (Воронова), који говоре о тихом читању свештеничких молитава као новом виду ранохришћанске *disciplina arcani*.

У поглављу „Литургија и уметност“ донели смо чувени оглед Павла Флоренског о богослужењу као највишој синтези уметности, као и класичан текст Леонида Успенског о иконостасу, праћен студијом о истом питању из пера анонимног руског теолога.

Савремени иконолог Павле Бусалајев говори о покушају мултинационалних компанија да, за сврху рекламе, преотму законе иконичног символизма.

Поглавље „Обнављање и обновљенаштво“ бави се историјом литургијских реформи и код православних и код римокатолика, а „Свето Причешће: како верујемо?“ доноси низ текстова о претварању евхаристијских хлеба и вина у Тело и Крв Господњу.

„Литургијски преводи“ нас упозоравају на опасност неозбиљног и површног превођења богослужбених текстова на савремене језике, али и на лепоту црквенословенског, тог заједничког богатства свих православних Словена.

Донели смо и неколико битних текстова западног литургијског богословља. Јер, римокатолици су већ прешли пут реформе мисе, и доживели катастрофу. Оснивач Литургијског института у Регенсбургу, учитељ садашњег папе, Бенедикта XVI, вођа велике литургијске „контрареформације“ у Ватикану, Клаус Гамбер, говори о погрешним закључцима „лево-либералних“ литургичара постконцилске реформе римског богослужења. Роберт Тафт пише о гласном читању Анафоре, а англикански литурголог, Хју Вајбру, о разликама између православне Литургије и евхаристијских богослужења Запада. „Литургијско богословље

Истока“ доноси текстове о евхаристијском схватању света из пера игумана Георгија Григоријатског, Панајотиса Неласа, Јована Фундулиса, итд. Ту је и изванредан оглед Кирила Аржантија о смислу симбола у православној Литургији.

„Реч и ћутање у Литургији“ је поглавље које се бави односом Евхаристије и исихастичког Предања Цркве од Истока. Ту су огледи отаца Рафаила (Карелина), Бориса (Бобринског), Василија (Гондикакиса), као и митрополита Антонија (Блума).

Приређивач „Вечног поднева“ дао је своје коментаре на маргинама књиге, а све се завршава манифестом онога у шта најдубље верујем кад је литургијска обнова у питању - то је текст „Богословље литургијске обнове“ митрополита Јеротеја (Влахоса).

Дакле, три велика зборника о Св. Литургији у издању „Образа светачког“ („Благословено царство...“, „Лек бесмртности“ и „Вечно подне“) имају преко две хиљаде страна, узете заједно. Зар се поред тога пролази, уз одмахивање руком и презрив поклич: „Сваштаре“! Друга је ствар ако се каже: „Ти зборници имају своје врлине, али и многобројне мане; врлине су те и те, а мане су те и те“. (Рецимо, тротомник владике Атанасија „Христос - нова Пасха“ је вредан, мада се ја не слажем са појединим ставовима владике Атанасија изнетим у њему.)

Уз то, начинио сам и низ књижица о Светој Литургији и литургијској реформи. Оне су, 2007-2008, изашле у Горњем Милановцу, у издавачкој кући „Лио“. „Обнова или обмана?“ бави се литургијском реформом која је изазвала кризу римокатолицизма; „Света Литургија и тајна Очинства“ доноси огледе о Светима: Јовану Златоусту, Дионисију Ареопагиту, Сави Србском и Никодиму Агиориту, духовном оцу кољиварског покрета. Ту је и текст о књизи румунског писца, свештеника Виргила Георгијуа, „Од 25. часа до вечности“, која мудро и с љубављу говори о литургијском очинству свештеника.

У књизи „Писма о литургијској обнови“ одговорио сам на текстове монахиње Стефаниде и г. Саве Добића, објављене у „Православљу“, који су се залагали за литургијску реформу у нас. „Царско свештенство“ се бави литургијском улогом лаоса, народа Божјег, у Цркви, и подробно истражује разлоге за тихо читање свештеничких молитава на Литургији. „Са страхом Божјим и вером приступите!“ говори о припреми за Свето Причешће, а „Дођи и види“ тематизује иконостас и светињу Олтара у православном Предању. Наравно, ту је и књижица о литургијским темама код Владике Николаја и Оца Јустина „Хлеб небески и Чаша живота“. Користио сам обимну и разноврсну литературу: од Светих Отаца до савремених теолога, како православних, тако и инославних. У то се може уверити свако ко те књиге буде читао.

Зато не пристајем на назив „сваштаре“. Књиге су јасно и озбиљно замишљене, а о исходу њиховог остваривања могу се имати различита, али утемељена мишљења. Позивам читаоце да се и сами у то увере.

Нека се чује и друга страна!

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Ето, читаоче.

Нисам пристао на то да ме етикетају.

Нисам пристао ни на логику: „Ако се брани, крив је“.

Не, него ако се браним - нападнут сам.

Нисам се заклонио у заветрину Интернет анонимности. Ја, Владимир Димитријевић, члан лаоса, народа Божјег Светосавске Цркве, одговорио сам епископу Атанасију (Јевтићу), онако како сам знао и умео. Ко зна боље - широко му поље. Трудио сам се да избегнем иронију и цинизам, јер ми се утроба преврће због бола кад гледам шта се у нас, православних Срба, дешава и какву је невољу Господ попустио због наше неслоге.

Али, ипак, зашто сам одговорио? Зашто нисам ћутао?

Ја сам прво ћутао. После текста о литургијском миру и јединству у нашој Цркви. Ћутао сам, а епископу Атанасију сам написао приватно писмо. Веровао сам да је он свој чланак писао у афекту, и мислио да је његово митровданско писмо, као одговор мени, приватно. Али када је епископ Атанасије и чланак и писмо објавио у Ш тому своје књиге „Христос - Нова Пасха“, без измена и нијансирања првобитног текста, схватио сам :ТО НИЈЕ АФЕКАТ, ТО ЈЕ НАМЕРА. Намера да се име Владимира Димитријевића доведе у везу с цркворушитељима, (псевдо)зилотима, парасинагогичарима и сличним монструмима црквене историје. А то баш нисам могао да прихватим на свој образ.

Један од кључних разлога за писање одговора епископу Атанасију је чињеница да ми је Бог дао четворо деце, и да моја деца имају право да знају да њихов отац није био никакав борац против свог „канонског Епископа“ и човек који је својим „секташким менталитетом“ рушио Цркву у Срба. Не пристајем да на челу носим жиг не толико због себе, колико због свог потомства.

Такође, ова књига је и због будућих изучавалаца литургијске реформе у Србској Цркви на крају XX и почетку XXI века. Наиме ,тротомник епископа Атанасија „Христос - нова Пасха“ биће један од кључних извора за изучавање те реформе, па бих се могао наћи у нечијој фусноти као „(псевдо) зилот секташког менталитета“; с обзиром да је, како рече Гинтер Андерс, „све у фуснотама“, та судбина ми никако не би пријала. Овако, бар ће се чути и друга страна.

На крају, овај одговор дугујем епископу Атанасију моје младости. Он ме је учио да говорим оно што мислим да је истина, и да се не бојим словесног мегдана. Он ме је учио да се не клањам идолима, него само Живоме Богу. Он ме је учио да „јесу ветрови, јесу буре, али нисмо сламке“. Зато је ова књига израз захвалности који упућујем том и таквом епископу Атанасију.

Господе, дај мира Цркви Својој и нека Истина и Љубав (Ти, Христe Слове) у светосавском народу буду увек једно, као што су једно у Теби, Богочовече, Ко ме са Оцем и Духом Светим слава на веке.

Амин.